GUSTAF FRÖDING

SAMLADE SKRIFTER

ALBERT·BONNIERS·FÖRLAG

Swed.
F9254

SAMLADE SKRIFTER

AV

GUSTAF FRÖDING

FJÄRDE DELEN

STÄNK OCH FLIKAR

171905
1. VI 22

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/samladeskrifter04frdi

STÄNK OCH FLIKAR

AV

GUSTAF FRÖDING

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Copyright. Albert Bonnier 1920.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1920

INLEDNING.

»Stänk och flikar», den tredje och märkligaste av Frödings diktsamlingar, i lidelse och djup det betydelsefullaste av alla hans verk, var väntad och bebådad rätt länge, innan den vart synlig i bokhandeln. De ständigt återkommande, allt längre och svårare anfallen av hans sjukdom, liksom hans med åren stegrade och slutligen övermåttan skärpta självkritik hindrade och fördröjde hans arbete med alltjämt ökad makt.

Vissa av de dikter, som kommo att ingå i den tredje samlingen, voro bevisligen i hans tankar ganska tidigt, redan innan »Nya dikter» sågo dagen, och torde ha varit bestämda för denna bok, som han tvivelsutan gärna velat göra mera djupgående, mindre harmlös, än den verkligen vart. Hans missnöjda ord om den: »den kom ut ofärdig och ojämn, emedan jag behövde pengar» äro uttrycket för hans otillfredsställdhet med den strid

han förde med sig själv, striden om att få sagt, ärligt och med levande, gripande konstnärlighet, vad som fyllde hans sinne. Det förklarar också, att redan på nyåret 1895 är det tal om en ny bok av honom; till Mauritz Hellberg skrev han den 30 jan.: »För övrigt tör jag väl ha något vers färdigt till våren.» I februari letade sig ett sådant rykte väg till pressen, vilket gav det Bonnierska förlaget orsak att spörja Fröding härom, på samma gång det uttryckte sin glädje över att skalden tillfrisknat från sin långvariga sjukdom. Frödings svar gav förhoppningar: »Jag är nu väsentligen på bättringsvägen, tycks det, och jag har verkligen tänkt på en diktsamling till våren. Någon vän har väl yppat det för någon tidning. Men ännu är det väl osäkert, om det blir något av.» Och till sin syster Cecilia skrev han något senare: »Jag är så tämligen bra och skriver också, fastän tämligen pianissimo ännu. Jag hoppas få färdigt ett dikthäfte på vårsidan. Bonnier har redan skrivit till mig, föranlåten av den för tidiga notisen i bladen, vilken visst M... sänt ut.» Den 20 april kunde Karlstadstidningen meddela *Ett drömland.* (*Ur Ariska soldrömmar, en ofullbordad diktcykel.*) — sedan som bekant kallade »En morgondröm» — och det stora uppseende den väckte, de utomordentliga löften den gav spände förväntningarna högt både bland Frödings

närmare vänner och den stora allmänheten, vars uppmärksamhet ytterligare stegrades genom det sätt, varpå Viktor Rydberg berömde och anförde denna dikt i sin lilla skrift »Nakenhet och klädselsätt» under striden om Oscar Björcks målningar i Operakällarens matsal.

Fröding kände sig vid denna tid starkare och vissare på sin tro. »Nu är jag verkligen riktigt på bättringsvägen,» försäkrade han Cecilia den 19 april, »utvärtes åtminstone... Invärtes är jag också bättre, ser allt klarare enhets- och helhetsförhållandet i världsförloppet och människan — så där i Goethes väg, du vet. Jag försöker skriva, men det käcker emot ännu. Få se, om något kan bli färdigt före sommaren.» En månad senare ($^{24}/_{5}$) meddelade han systern, att de »ariska soldrömmarna skola nog komma i sinom tid och utgöra slutpartiet i den blivande samlingen». Dagen efter skrev han till Karlstadstidningens redaktör, att hans nya bok omöjligen kunde komma förrän på hösten, och i brev till Bonnier 24 juni utsatte han samma tidpunkt: »Mina Ariska soldrömmar äro icke riktigt färdiga än, men till hösten måste jag vara färdig med en samling.» Det var penningbristen, som låg bakom detta *måste*, liksom den förmådde honom att lova bidrag till alla julpublikationer, som eftersträvade hans medarbetarskap: »de äro över mig som hökar

för att få bidrag, och jag lovar alltid — av ekonomiska skäl», trots det att han därigenom hindrades och sinkades i sina större och allvarligare företag.

Hans sommararbete ägnades emellertid i väsentlig mån åt den påtänkta nya samlingen, ehuru de vanliga svårigheterna lade sig i vägen. Han uppbar åtskilliga förskott av Karlstadstidningen — mycket små efter våra nutidsbegrepp, men stora nog, för den tiden och för honom, till att göra honom allvarliga bekymmer. Han försäkrade Albin Forssell (6/8): »Jag [skall] försöka arbeta med små bidrag — längre fram, ty för närvarande måste jag klara min diktsamling. I alla fall skriver jag några resebrev från Maggans och min 7 dagars gemensamma tur i fjällen.» En vecka senare sände han ett av dessa, utfäste sig att lämna ännu ett veckan därpå och tillfogade: »Möjligen blir det en eller annan vers på höstsidan. Jag måste först tillfredställa jullitteraturen.» Till Cecilia skrev han den 28 augusti i ett mycket betydelsefullt brev, där han dröjde vid hennes och deras faders »livsprincip» att ställa sig utanför, bortom människorna, att han själv på sätt och vis »och på ett mycket dåligare vis» gjort detsamma:

»Jag ämnar likväl icke ge mig än. Åtminstone skall jag säga ett och annat ord, som jag

vill ha sagt, innan jag avträder från rännarebanan. Min hjärna vill gärna vila sig för närvarande och därför går det långsamt med den här diktsamlingen, som skall komma, men jag skall dock föra den igenom. — — — Jag har betalt för mig till första oktober — från den tiden till jul kan jag nog reda mig med småkrafs i kalendrar och tidskrifter och sedan tör jag väl vara färdig med diktsamlingen, som väl torde inbringa mig 2,000 minst. Det värsta är, att den väl sedan mördar mitt anseende som salongsskald, så att jag inte får vara med längre. Sådant bryr jag mig emellertid icke om, ifall jag på något sätt kan existera.»

Hur ansträngd han i själva verket var, framgår av ett brev till Albin Forssell på hösten ($^{22}/_{10}$), som är genomgående irriterat och där han bland annat skrev: »Här följer en vers, som väl kan brukas i det där nyårsnumret — att laga något särskilt passande gitter jag icke, jag har fabricerat för mycket fabriksvers förut åt all världsens julnummer och kalendrar. Allmänheten blir nog flat, när den slår upp sin jullitteratur och på varenda sida får se en vers av den lovande unge skalden mig. Min diktsamling kan omöjligt komma förrän nästa vår — jag har förbrukat min tid och fantasi på allt detta plottret.» Hur begripligt det än är, att Fröding på detta sätt pinades av att

splittra sig, och hur litet han än kunde vara upplagd för att göra kalenderpoesi, måste man ändå säga emot honom, när han kallar sina julbidrag »plottret». Det kan möjligen få gälla för »Kalle Gla mä sola» — jag har likväl fjorton år senare hört honom erkänna, att denna muntra folklivsdikt i sitt obetvingliga solskenslynne ägde ett verkligt värde — »Ä du mä på dä?», »Lelle Kall-Johan» och »Melangtäras intåg i Kallsta», om man går ut från den orättfärdiga förutsättningen, att humor är plotter — det blir i alla fall vad Lorenzo Hammarsköld av Wallmark påstods ha kallat ett av gamla skolans alster: ett plunder av överträffande förtjänst. Men det kan aldrig under någon förutsättning gälla huvuddelen av dessa kalender- och jultidningsdikter, ty de voro: »Sagan om Gral», »Jägar Malms hustrur», »Torborg», »Härjarinnor» — bestämda att bli smycken i den kommande samlingen — och icke heller den lilla rörande »En morgondröm», som han visserligen försmådde för »Stänk och flikar».

Vintern gick om, utan att Fröding, som haft nya, svåra anfall av sjuklighet och alltjämt vistades på Suttestad vid Lillehammer, fann sig färdig med sin bok. I mars fördes han till Stockholm där han vårdades på Serafimerlasarettet. Först sent i maj lämnade han manuskriptet till häradshövding Karl Staaff, som då var Sveriges författar-

förenings ombudsman. Fröding funderade på att bli medlem av föreningen — han sade sig annars ha en allmän motvilja mot föreningar — och ansåg sig redan så till vida bunden därav, att han borde låta överenskommelsen med förläggaren göras upp av Staaff, ett slags missförstånd av föreningens uppgift och krav på sina medlemmar, som emellertid hade den fördelen för honom, att han slapp sköta den ekonomiska sidan av uppgörelsen — dylika förhandlingar plågade honom alltid i högsta grad. Själv reste han den sista maj till Utö, där han skulle tillbringa en stor del av sommaren tillsammans med sin syster Cecilia. — Då fattades i samlingen 3 eller 4 stycken, vilka han ville ha med, men ej fått färdiga.

Midsommaraftonen skrev han till Staaff och frågade, hur långt underhandlingarna med förlaget fortskridit. »Kanhända finner herr Bonnier att en del stycken äro för osmältbara, och i så fall är jag villig att stryka de svåraste eller göra en och annan ändring.» Samma dag fick han ett meddelande från Staaff, vilket torde innehållit, dels att tillfredsställande resultat uppnåtts i fråga om honoraret, dels att förlaget hyste tvekan om det rådliga i att trycka vissa av dikterna. Fröding skyndade sig att svara och sände Staaff samma dag brevet numro två. Det heter däri bl. a.:

»Tack för det tröstefulla brevet inklusive

fröken Keys älskvärda bifall (litet väl överdrivet) till mina vers. 'Nyköpings gästabud' kan gärna få gå ut* och jag skall försöka ändra på de ställen, där herr Bonnier finner alltför stora anspråk på allmänhetens fördomsfrihet. Begynnelsen av 'Flickan i ögat' är rå och hänsynslös, men den är egentligen sann och behövs för att motivera det efterföljande, så att jag tror icke jag kan offra den, utan att offra det följande — jag skall tänka på saken.»

I mitten på juli skulle sättningen börja — första korrekturarket kom likväl ej att bära tidigare dagtal än 14 augusti — och förlaget hemställde då hos Fröding att överväga ett par förslag. I likhet med »de få av Edra vänner», som fått ta kännedom om manuskriptet, önskade förlaget en annan inledningsdikt än »Nyköpings gästabud» och ville taga med »Dolores di Colibrados», som Fröding tycks ha sänt in förut för »Svea». Fröding sände den 5 augusti några dikter — den nya inledningsdikten

* Staaff hade låtit Ellen Key (och även ett par andra personer) läsa Frödings diktsamling i avskrift i avsikt att få litterärt omdömesgilla utlåtanden. Ellen Keys brev till Karl Staaff är rikt på hänförda uttryck av beundran för »denna nya diktsamling, så full av hans fina, djupa, rika lidande personlighet». Då Fröding bett om råd för gallring, ville hon emellertid nämna, att »Nyköpings gästabud» och första sången av »Flickan i ögat» syntes henne så forcerade i bilden, att man ej *lyriskt* greps av dem. — Jag har professor Erik Staaff att tacka för kännedomen om dessa brev.

och förmodligen »Gudarne dansa» och »Aningar» samt möjligen »En vårfästmö» och »Lycklandsresan», vilka båda senare Cecilia Fröding bestämt påstått vara skrivna på Utö — däremot talar likväl, att de finnas i den avskrift, som Staaff lät taga. Denna saknar däremot »I Daphne», »Herran steg över Korasan», »Aningar», »En flik av framtiden», »Gudarne dansa», »Torborg» och »Allt längre i djupen jag fördes» samt »Stänk och flikar». »Det skulle vara fler, men jag har icke hunnit göra färdigt det andra och samlingen kan kanske duga som den är. Möjligen hinner jag också få det andra färdigt under tryckningen,» skrev Fröding och bestämde på samma gång, att bokens titel skulle ändras (från vad?) till *Stänk och flikar* efter inledningsdikten. Därjämte önskade han, att »En morgondröm» och »Gudarne dansa» skulle bilda en särskild avdelning under egen titel, t. ex. »Glädjevers» och att »Kung Eriks visor» också skulle utgöra ett litet helt för sig.

Den 9 augusti sände han »ett slutstycke att sättas sist», d. v. s. »En flik av framtiden», men uteslöt »ett stycke kallat 'Allt längre i djupen jag fördes' — det är onödigt och obetydligt», ändrade »Glädjevers» till »Två glädjedikter» och bestämde deras plats till strax efter »Hemvers och vardagsvers». »*Dolores* passar möjligen icke

alls med,» slöt han, »och jag överlämnar åt ert omdöme att utesluta stycket eller icke.»

Nu kommo de första korrekturen till Utö och gåvo anledning till ett storartat omdaningsarbete, varom anmärkningarna till detta band lämna uttömmande besked. Icke blott i det stora hela, utan i snart sagt varje liten ändring visade sig härvid Frödings utomordentliga förmåga att av den skiss, som likväl redan kostat så mycket arbete, genom ytterligare bearbetning skapa mästerverket, som i varje rad bär prägeln av fulländning. Som det klassiska beviset på vad en dylik omarbetning kan åstadkomma synes mig *Fredlös —Slusken;* lika märklig som den är i egenskap av subjektiv omdiktning, lika lärorik är den som exempel, brukbart för varje lärare i poetik och stilistik, så långt vårt språk talas, skrives och läses. — Endast i ett undantagsfall, såsom i fråga om dubbelversen i »Lycklandsresan», djärvs jag vara av annan mening än skalden om värdet av hans ändringar.

Fröding var ju i allmänhet en korrekturläsare, som inte skydde någon möda, genomgången av ett korrektur på hans egna alster var för honom ett oerhört arbete, som slutade med pina och leda, men som upptog och spände till det yttersta alla hans krafter. När han återsände de första korrekturarken, skrev han också:

Utö, 17 aug. 96.

Härmed korrektur. Jag har gjort många förändringar, alla ytterst nödvändiga. Sättarna få ha tålamod med mig. »Dolores» vill jag helst ha utesluten igen och ersatt med »Torborg», ett stycke som står i årets »Svea» — likväl borde detta senare sättas sist i den första avdelningen, vars titel [den var av Fröding i manuskriptet bestämd till *Gammalungkarlsvers*] jag vill ha ändrad till »Bohemvers», vilket tycks mig mer avpassat efter innehållet.

Förlaget försäkrade om sin beredvillighet att tillmötesgå hans önskningar, men hemställde, om Bohemvers — eller Bohêmevers — kunde vara riktigt lämpligt. Det föranledde följande svar:

Utö 25 aug. 96.

Härmed korrekturet. Det behöver icke återsändas, bara man gör de ändringar jag sist företagit — jag kunde falla på att göra ännu fler och då tar det aldrig slut. Kan man inte säga »Bohemiska vers» — det behöver inte nödvändigt vara fransk accent, »bohemisk» kan vara kommet av »Bohemia», det latinska namnet på Böhmen. Jag reser härifrån lördag morgon och far sedan till Sandhamn söndag eller måndag och förblir där minst tre veckor, vadan korrekturen böra sändas dit efter denna veckas slut.

I Sandhamn fick han 30 augusti ett nytt brev från förlaget, som med mycken varsamhet förfrågade sig hos honom, huruvida han icke skulle kunna finna skäl att företaga ändringar i »En morgondröm». »Långt ifrån att vilja på det ringaste vis öva någon censur,» hette det, vågade förlaget hemställa om detta; de rader, om vilkas ändring eller strykning förlaget hörde sig för, skulle kanske kunna undergå en sådan, utan att poemets betydelse skadades.

Fröding hade ju redan från början undrat, om inte förlaget skulle göra en dylik hemställan och inte ställt sig absolut avvisande mot tanken härpå. Nu var han emellertid inte längre sinnad att vika, som hans svarsbrev visar:

Sandhamn, 3 sept. 96.

Efter samråd med herr v. Heidenstam tycker jag, att det knappast är rådligt att utesluta de anmärkta ställena. Boken kan i alla fall knappt bli någon läsning för familjen och får väl ställas undan i vrån — den kan i alla fall bli rätt mycket läst.

Förlaget lät frågan falla och korrekturläsningen pågick ytterligare några dagar. Den 7 september skrev Fröding:

Härmed det sista korrekturet. Jag ville allt se det hela än en gång och sedan skall jag inte

bråka mer. Heidenstam har uttalat sig väl om somliga stycken. Andra däremot föllo honom ej i smaken.

Om Frödings sinnesstämning under denna tid finnes en skiss i »Gustaf Fröding, skildrad av Ida Bäckman» (1913), s. 38 ff. Hans oro och nedstämdhet voro stora, och de kringlöpande ryktena förminskade dem icke.

*

»Stänk och flikar» utlämnades i boklådorna sista veckan i september och redan den 2 oktober meddelade förlaget Fröding, som i slutet av september rest till Uppsala, där hans syster Cecilia inrett ett gemensamt hem åt dem vid Bangårdsgatan, att »redan nu tyckas beskäftiga och delvis måhända illvilliga personer ha sysselsatt sig med att sätta i gång om ett eventuellt åtal mot dem».

Beskäftigheten och illviljan började nog redan före utgivningen, ty redan på sommaren innan diktsamlingen kom ut, hade det spritts rykten om att den skulle innehålla »vågade» och »förgripliga» ting samt bli till innehåll och tankeart väsentligen olik hans föregående — icke bara »invigda» utan litet var av de litteraturintresserade hade hört talas om detta. Den 11 september omnämnde »Upsala nya tidning» under rubriken

»Väntade boknyheter» främst: »Gustaf Frödings nya diktsamling, som bär titeln 'Stänk och flikar' och som med all säkerhet kommer att väcka ovanligt mycken uppmärksamhet» — det var väl förlagets tillkännagivande.

Den första anmärkningsvärda recensionen var professor K. J. Warburgs i »Göteborgs handels- och sjöfartstidning» den 30 september. Han medgav, »att samlingen innehåller stycken av stor fägring och särskilt av en sällsynt musikalisk tjusning, beroendé bl. a. på det lyckade val av meter Fröding gör för de olika ämnena», men trodde icke, att den nya samlingen skulle öka »den rikt begåvade skaldens popularitet, vare sig i speciellt litterära kretsar eller i bredare lager». Efter att som de betydelsefullaste i samlingen ha nämnt »Fredlös», »Jägar Malms hustrur», »Prins Aladin av Lampan», »Gudarne dansa» och framför allt »Drömmar i Hades» och »Sagan om Gral», övergick kritikern till att absolut fördöma andra dikter, i vilka han fann, att skalden ger »den glödande sinnligheten fritt lopp och predikar läran om dess tillfredsställande med rent utmanande trots mot allt vad *moralisk* sed och hävd bjuda, men ock med trots mot de gränser, som en sund *poetisk* instinkt uppdraga.

Här sparas inga ord, ej ens de grövsta. Och här sparas ingen skildring av lustan och dess

tillfredsställande. Vad tendensen i dessa dikter angår, får man gå tillbaka i vår litteratur mer än ett hundratal år i tiden för att finna en liknande sinnlighetens apoteosering av en utmärkt skald; vi åsyfta Kellgrens av honom själv senare utdömda ungdomsdikt »Sinnenas förening» ... Om det i Kellgrens »Sinnenas förening» ännu fanns en slöja, fastän tunn, så är den här försvunnen. Ty Fröding går ännu längre i uttryckens tydlighet än Kellgren, han begagnar ord, som man väl någon gång kan träffa hos Bellman flyktigt framkastade i en humoristisk visa för att dock genast åter skjutas åt sidan, under det vi här möta dem uppradade i en noggrann sinnesretande beskrivning, som icke kan undgå att verka stötande ... liksom det är skillnad mellan antikens Venusstoder med deras ädla nakenhet och de betänkliga framställningar från den romerska kejsartiden av mänsklighetens djuriska lustar, som man finner t. ex. i det hemliga kabinettet i Neapels museum, så är det ock skillnad mellan första dikten i cykeln »En morgondröm» och dennas fjärde, femte och sjätte stycken samt dikten »I Daphne».

Även den som är en svuren fiende till allt pryderi, all tillgjord sedlighet, måste känna sig frånstött både moraliskt och estetiskt, när som här enstaka ställen erinra, trots versformen, mera om vissa populärmedicinska böcker än om poesi.»

Warburg tillfogade, att Frödings ord i »Nyköpings gästabud»

för agnars ondhet bränner ingen vetet

hade icke giltighet här, ty många läsare, ej minst bland ungdomen, sökte ut åt sig just agnarna.

Man kan säga, att Warburgs mening i stort sett vart den, som medelklassen av kritiker omfattade. Till vänster och till höger om honom ställde sig endast ett fåtal: några ursinniga förföljare och några energiska försvarare, de sistnämnda oftast riktande sig mot de former, som den sedliga harmen och det litterära ogillandet togo. Recensionerna kommo i början på oktober slag i slag, och snart var en litterärt-moralisk strid i gång, som i häftighet gick upp mot åttitalets Giftasdebatter.

Den 3 oktober vart Wirséns kritik synlig i »Vårt land». Den var givetvis skarpt avvisande, men erkände man kan säga oförbehållsamt förtjänster i vissa stycken. Det gällde de båda första sångerna i »Strövtåg i hembygden» (»det finnes äkta vemod och melodisk innerlighet»), »Ett gammalt förmak», »En vårfästmö» (»poesi finnes rikligen i det dristiga stycket med dess originella uttryck om *törnroshäck som kliver och vit syrén som går*»), »Balfantasien» (»ett skimmer från antiken»), visorna till Karin, »Drömmar i Hades»,

»Jägar Malms hustrur» (»karaktäristisk styrka ager ock den i flera detaljer otäcka dikten»), och »Härjarinnor». »Det skall vidare ej bestridas, att även i sådana sånger, som genom sitt innehåll verka obehagligt, såsom dikten 'Men', finnes styrka, fart och pulserande liv.» — Men: »En förfärlig råhet och grovhet avskräcka emellanåt läsaren och stundom förspörjes en unken sinnlighet, en ytterst dålig ton, en doft av birstugor och lastbara nästen. Simpelheten bliver då odräglig, såsom i 'En Uppsalaflicka'. Icke heller är författaren alldeles fri från det krystade och grumliga ... Bra tarvligt och innehållslöst i sin förmenta djupsinnighet är poemet 'Gudarne dansa' och lika oresonligt som oangenämt är stycket 'Sagan om Gral'. Stycket 'En morgondröm' begynner vackert med skildringen av det friborna livet i Ariens land; denna skildring har en nästan grandios karaktär. Men i följande avdelningarna sjunker dikten ned till verklig vidrighet, och slutet av fjärde sången i denna cykel samt hela femte sången äro så beskaffade, att kritiken knappt med dem kan befatta sig. Det finnes ett enda namn för ett dylikt skriveri, och det är skamlöshet. Den poesi har fallit bra djupt, som skildrar den fysiska akt, vilken annars döljes av hemlighet, samt utan ringaste blygsel beskriver de ömtåligaste mysterier ... Poesien är visst ej en tvinande nunna, men hon

får därför ej vara en prostituerad. Samma oanständighet visar sig dessutom jämväl i tredje sången av cykeln 'I Daphne'. Sinnligheten förenas äntligen med hädisk bespottelse i dikten 'Herren steg över Korasan'... Det synes för övrigt av slutstycket 'En flik av framtiden', att sinnenas obundna frihet för denne sångare hägrar såsom världsutvecklingens mål.»

Artikeln slutade med en beklagan av att en skald med Frödings begåvning urartade på detta sätt och antydde, att det värsta var kanske det gift diktsamlingen skulle komma att sänka in i ungdomens livliga inbillning.

Två dagar senare kom »Dagens nyheters» recension, skriven av Edvard Alkman. Han sökte besvärja den redan ursinniga stormen mot Fröding genom att framhålla diktsamlingen som en psykologisk nödvändighet för dess skapare. Han framhöll vilken bild av Fröding, som under de fem flydda åren gått in i allmänna medvetandet: han hade blivit sitt folks älskling som humoristen av Guds nåde, genom en humor »som var lekande och äkta, ett svenskt skämt med glans och ysterhet på ytan och svårmod på bottnen, ett skämt utan bitterhet och övermod, utan udd och elakhet, ett skämt att skratta 'gott' åt». Hans »gitarrsånger» hade man ej velat ta på allvar, den sida av den stora humoristens väsen, där tungsinnet

rotade och smärtan kunde leva vilt, hade man vänt sig ifrån. Men Fröding hade i ensamhet, sjukdom och själsstrider fattats av en känsla, som var nära hat och förakt, för den bild, som sångarleken skapat av hans personlighet. Han kände, att bilden var osann, han började känna sin diktning som ett gyckelspel, och han *måste* nu få fram den underskattade och förbisedda sidan av sitt väsen. Han hade ej haft skaldens ärlighet annars.

Dikternas titel anger, att skalden i dem ej nått något helt, fått ett uttömmande uttryck för sin personlighet. Det djupaste i dem är den stämning och den själsutveckling, som antyddes ovan. Och så komma bekännelserna, den ena mer ohöljd och ovarsam än den andra — ungdomens synder och utsvävningar, vilka i fantasiens förstorade glas bli vidrigare och vämjeligare, än de varit, ånger och avsky för den stackars varelse, som överlevat dem, hån, bitterhet och trots mot den värld och den världsstyrelse, som gjort ett sådant livsöde möjligt. »Här röres och rives mer än en gång i förhållanden, som en vanlig människa knappast har mod och styrka att beröra ens i enrum med sig själv annat än i ruelsens bittraste ögonblick, och det finnes bland dikterna sådana, som giva händelsens och det upplevades form åt ett fantasiliv, vars osäkert fladdrande vingslag

stundom fört till trakter, där mången nog kunnat önska, att skuggorna varit längre, djupare och mera skylande.»

— — —

»Som helhet är denna diktsamling en bland de mörkaste och dystraste en svensk skald någonsin utgivit. Den innehåller på mer än ett ställe saker, som det strider mot god sed att säga offentligen, men innan man dömer den, må man betänka, under vilka omständigheter dikterna äro framkomna. Det har för diktaren känts som ett livsvillkor att för allmänheten få vara den han själv känner sig vara, och när det gäller livet, väljer man ej orden. Han har tydligen i dessa dikter känt sig stå inför en uppgörelse. — — — De mest och bäst förstående skola trots allt skänka diktaren en medkänsla, född och närd av insikten om, huru lätt en uppjagad fantasis tortyr kan ge ännu mera skärande färger åt en redan i sig själv plågsam verklighet. Och fantasiens martyrskap har man ej lust att förbittra.»

Om enstaka dikter yttrade sig Alkman mera i förbigående, framhöll några av de ljusare, kallade »Fredlös» »väl den våldsammaste, djupaste och varaktigaste Fröding åstadkommit» och sade, att det var »en dikt, som man i första häpenheten nästan vill ställa vid sidan av Bellmans 'Ack, du min moder, säg'». Om femte sången av »En

morgondröm» yttrade han: »Den är en beklaglig smaklöshet och så mycket mer irriterande, som den för klargörandet av diktens innersta mening är fullkomligt obehövlig.»

Dagen därpå innehöll »Stockholms dagblad» en anmälan av Sven Söderman. Han framhöll till att börja med, att »Ingen av Frödings föregående diktsamlingar gav intryck av stark personlighet. Man beundrade hans fenomenala versteknik, hans musikaliska rytmer och sinnrika förslagenhet att finna nya uttryck för kända saker, att sätta nya flaskor för det gamla vinet, men man sökte förgäves efter denna entusiasm, som oemotståndligt rycker en med. Han var nästan typisk som estetikernas objektive skald. Endast då och då hade fallit ett tonfall ... framlyst en glimt, som kommo oss att ana, att inom denne dolde diktare funnos bråddjup av lidelser och lidanden, vilka ingen visste om.»

Av den gamle Fröding funnos i den nya diktsamlingen flera stycken, som rec. nämnde. Men dessa voro icke utmärkande; det för »Stänk och flikar» kännetecknande var de hänsynslösa bikterna. »De bekännelser han här gör visa på ett sjukligt, lidelsefullt temperament, som i vill och vall sökt livets styrka och fullhet i sinnesruset, men icke funnit dem. Utan skryt, fåfänga eller förskönande omklädnad omtalar han sin levnads fataliteter, ej

blott antydningsvis i huvuddrag, han ger oss av dem de intimaste detaljer. Denna uppriktighet vore dock värd ett lämpligare föremål, ty hur böjd än läsaren känner sig för att deltaga i ett härjat hjärtas lidanden, kan han dock ej förstå det rimliga i att bära fram till torgs en mängd obskyra och banala tilldragelser, vilka äro lika intresselösa för andra som de borde vara motbjudande för huvudpersonen att minnas. Dessa omdömen gälla större delen av den föga lyckade diktcykeln 'Flickan i ögat'. Ett helt annat utseende får bekännelsen, då den endast avser att återgiva det psykiska tillståndet ... Ehuru en ren fantasi verkar dikten 'Fredlös' med mycket större kraft och verklighet än de nämnda verklighetsskildringarna. Den är i övergiven hopplöshet och förtvivlat själv- och människoförakt ett av de starkaste ord en svensk skald skrivit.» — — — Om »En morgondröm» skrev han: »Dikten börjar nästan som en världsepopé och slutar som en populärt skriven bok om det sexuella förhållandet mellan man och kvinna. Det är sorgligt att behöva dröja vid denna punkt. Författaren har både ur skönhets- och samhällsmoralisk synpunkt begått ett missgrepp, så klandervärt, att det i litteraturhistorien knappast finner sitt motstycke, och som ej har någon som helst rimlig förklaringsgrund — åtminstone ingen artistisk eller litterär. Man

må aldrig så mycket hålla på diktarens subjektiva rättigheter, han själv må aldrig så mycket betona: mina dikter äro endast avsedda för vuxna män — den tryckta litteraturen tillhör den köpande och läsande allmänheten, och författare och förläggare äro skyldiga att taga hänsyn även till andra kategorier än de nyssnämnda.»

Söderman framhöll ytterligare ett antal dikter av poetiskt högt värde och slöt med en allmän karaktäristik. Fröding saknade självkritik, måttfullhet och »en vittomfattande fantasi, som kan göra den metafysiska anläggningen, själva tankeverksamheten till sin tjänarinna. Fröding är ingen tänkande skald. Han kan på intuitiv väg få ett storartat uppslag, men han saknar kraft att med kontinuitet utföra det. Den praktfulla ingressen brytes nästan ögonblickligen av en blind, forcerad kraftyttring eller avslutas av en matt situation. — — — Men äger han ej fantasiens vidd, äger han i stället dess momentana intensitet, och för närvarande kan ingen svensk skald i åskådningens form återgiva intryck med samma slående motsvarighet som han — det må nu ske med ögat eller örat som hjälpmedel. Särskilt är hans ljudsinne utvecklat till fenomenal virtuositet. — — — Som helhet är Frödings sista diktsamling det starkaste och mest personliga uttryck han hittills givit av sitt konstnärskap. Att det blivit fläckat

genom ett brutalt tilltag, lika motbjudande för allmänheten som kompromitterande för honom själv och hans förläggare, kan ej nog klandrande framhållas och beklagas.»

Helt och hållet sympatisk ställde sig Karl-Erik Forsslund i »Upsala nya tidning» (7 oktober). »Mörkt, bittert, sönderslitet är det första överväldigande intrycket.» Dikterna sjunga »sorg och endast sorg. Det är pessimism, men en ärlig sådan, varje ord är känt; en sådan sorg, inför vilken allt annat blir litet och lumpet. Det är dekadanspoesi, men en storslagen sådan», den rymmer all desillusionens stora smärta, förtvivlan över att det alltid skall finnas en klyfta mellan önskan och verklighet; en sjuk och utlevad själs ångest och skam; förbannelse över dess prakt, som skapat människan sådan hon är. — — — Men vid sidan av det »mörka och bittra finns så mycket ljust, så mycket ungt och friskt. Det är det härliga, att grubblaren ej ännu dödat barnet i honom . . . han har ännu löjet kvar, han har naiviteten, den verklige, ursprunglige skaldens soliga, livsstarka naivitet —» Ännu mer, några av dikterna äro ljusa, starka soldikter, utopier, i vilka striden och slitningen mellan »vill» och »bör» äro avgjorda, där han drömt sig till en lösning och ett svar. »Och svaret är kärlek; det är också frihet.» Det är en dröm om en dag, när kärleken

och friheten fullkomnas på jorden; då skola gudarna dansa och de skapade undra och fröjdas.

»Och om då någon sjunger en sång om det naturligaste i naturen — om den stund, som är all kärleks fulländning, som är upphovet till allt liv och uppfyllelsen av ett bud från den, som är livets herre — en sång om den fest, som fritt får hånas och skändas genom att ge stoff till skamlösa kvickheter och smutsiga anekdoter, men som ej får återgivas i en dräkt, skön och kysk och naturlig som den själv är till sitt väsen — då skall ingen fantasi vara nog grumlad eller nog steril att kalla den sången en förvillelse eller en skändlighet.»

Forsslund framhöll givetvis också Frödings mästerskap, att samlingen var djupare, rikare, starkare och intimare än någon föregående. »Aldrig har hans förmåga varit större att ge en viss stämning dess rätta — man frestas att säga — enda rätta — rytm och meter; aldrig hans makt över takt och rim, ljud och toner större.»

Den 9 oktober anmäldes »Stänk och flikar» i »Nya dagligt allehanda» av Jacqueline (=Jacobine Ring). Dikterna vittnade om »ett skaldesinne som få», en intuitionens kraft, som blott kommer på de verkligt utvaldas lott», men somliga voro sådana, att de måste sägas komma från »en individ, vars både vilja och fantasi äro sjuka, vars

nerver skorra som surrande strängar, vilka hålla på att lossa från sina skruvar — — — hos en varelse med ett ord, som kommit därhän, att han lider av både physical och moral insanity», sådana: »där sinnesjämvikten gått helt under och sjukdomens storm på sina böljor för bort all sans, all måtta, all blygsel, all hänsyn för ej blott andras utan eget människovärde, dikter, vilkas enda drivfjäder synes vara det ej blott estetiskt utan både psykiskt och fysiskt abnorma begäret att få kläda av sig själv offentligt och frossa i tanken på vilda och onaturliga laster. Dessa dikter erbjuda samma vämjeliga skådespel, som möter besökaren i de eländets hemska boningar, där man vårdar de stackare, som äro i erotomaniens sista stadium.»

Dagen därpå innehöll tidningen en ledare, som i hovsam form yrkade på kvarstad och åtal. Den 22 oktober lämnade den rum för en längre, insänd artikel av dåvarande docenten Hans Larsson, en av de outsägligt fåtaliga ibland alla tidningsartiklarna, som lämnar någon behållning. Den gav en utförlig, måttfull framställning av orsakerna till att den offentliga censuren har så ringa värde, framhöll det oberättigade i kravet på att skönlitteraturen skall kunna sättas i händerna på vem som helst och gav skäl för en uppfattning av »En morgondröms» åtalade partier, vilken icke

sammanföll med tidningens. Redaktionen behöll sista ordet med en artig polemik mot insändaren.

I »Folkets tidning» skrev Emil Kléen, av gammalt Frödings beundrare, en likaledes oreserverat hänförd granskning; i »Socialdemokraten» var först signaturen C., sedermera Hjalmar Branting, i »Nyaste Kristianstadsbladet» G. S—en, i »Blekingekuriren» —l, i »Jämtlandsposten» V. H. Wickström, i »Hallandsposten» V L., i »Östergötlands dagblad» Johan Bergman energiska förfäktare av diktsamlingens skönhet och fullkomliga frihet från dåliga syften. »Östgöten» förde ett verkligt fälttåg till Frödings förmån. Däremot var indignationen stor i »Nerikes allehanda», »Gottlands allehanda» (»Med sorg läser man denna diktsamling, ity att den oförtydbart vittnar om fysisk och psykisk dekadans hos dess författare, av vilken man dock hade väntat, att han skulle stiga från den ena klarheten till den andra. Det skall aldrig förnekas, att här finnes ofantligt mycket av genialitet, av allt det bästa, som hittills utmärkt Frödings diktning, men på samma gång stinker snart sagt varje dikt av vidrig smuts, och stycken finnas, där oanständigheten går så långt, som väl aldrig förr i någon tryckt skrift i Sverige» o.s.v.), »Hufvudstadsbladet» (O. M. Reuter), »Hernösandsposten», »Fyris» ($^{2}/_{10}$; »Vi hava en folkskald mindre. Det är kunga-

sorg i diktens värld», Vilhelm Lundström) samt de tidningar, som egentligen eggade till anfall, nämligen »Aftonbladet», »Smålandsposten» och »Örebro tidning».

Ingen av dessa tidningar lät litterärt bedöma Frödings bok. »Aftonbladet började den 9 oktober med en artikel, betitlad »Fy!», vars inledning löd:

»Illa är det, då den beklagansvärde, sjuke skalden, nyss sitt folks älskling, nu ej längre sig själv mäktig, i vanvettigt trots låter sin ännu i sitt djupa fall stora sånggudinna söla sina skära vingar i förnedringens dy.»

Fortsättningen innehöll: *värre* är det, när förläggaren icke hindrar, att det som ej bör spridas i tryck blir utgivet, och *värst*, när en tidningsutgivare trycker av isolerade stycken av det moraliskt fördärvligaste för att ge det ytterligare spridning.

Detta hade nämligen skett med »Stänk och flikar». »Budkaflens» utgivare, herr J. Bruzelius, hade i sin illa ansedda veckotidning $^{4}/_{10}$ tryckt av de stycken av »En morgondröm», som, lösryckta ur sitt sammanhang, kunde anses såra blygsamheten. Han visade ytterligare skamlöshet och illvilja genom att i nästa veckas nummer för andra gången trycka av samma stycken med motiveringen att »genom förbiseende intet nummer funnits kvar åt Stockholmsprenumeranterna, varför red. såg sig nöd-

sakad till nytt avtryck». Han beledsagade det andra avtrycket med oerhörda smädelser mot Fröding.

Nästa dag innehöll »Aftonbladet» en insändare av förläggaren, Albert Bonnier, som meddelade, att han ingalunda underlåtit att hemställa hos Fröding om ändring eller strykning av vissa ställen, men att Fröding efter samråd med litterära vänner vägrat att villfara hans önskan, och att han då icke velat eller kunnat gå längre, eftersom förläggarcensur i ett fall som detta syntes honom icke endast vansklig utan i högsta grad olycksbringande. Redaktionen vidhöll sin ståndpunkt och menade med hänsyn till Frödings rådgivare, att »den som ännu är Sveriges störste nu levande och diktande skald» inte behövde ta råd av lägre gudomligheter.

Den 12 oktober innehöll samma tidning en av sina då för tiden beryktade insändare, denna gång undertecknad *Lärare* och försedd med överskriften *Vilka äro de skyldiga?* Enligt den anonyme lärarens mening voro de: författaren — vars själssjukdom emellertid ursäktade honom i viss mån, vidare förläggaren, över vars uraktlåtenhet att antingen censurera eller också icke ge ut samlingen hårda ord fälldes, och slutligen rådgivarna, mot vilka det egentliga angreppet var riktat. Insändaren hade hört uppges, att dessa rådgivare varit sex, och krävde nu att få veta

deras namn; bakom deras okända storheter ginge det icke an att söka skydd, och rättsmedvetandet krävde, att de gåves till pris för den sedliga förtrytelsen: »De böra få schavottera inför samhället. Väl anar man, vilka de äro, dessa hr Bonniers skriftställare, *bohemens* överstepräster, som icke aktat för rov att 'råda' den, såsom han själv i sina dikter framhåller djupt sjunkne och numera möjligen icke tillräknelige skalden att offentliggöra sina styggaste alster.» Denna artikel, som utgjorde ett led i tidningens strid mot den författargrupp, som ansågs ha Heidenstam, Levertin och Ellen Key till ledare, framkallade följande inlägg av Fröding, infört den 14 oktober:

Till red. av Aftonbladet!

Anhålles om införande av nedanstående förklaring i Eder ärade tidning.

I Aftonbladet och andra tidningar har man alldeles omotiverat velat överflytta en del av ansvaret för mina dikter »Stänk och flikar» på andra personer än deras författare. Verkliga förhållandet är, att några personer, däribland hr Bonnier själv, hemställt till mig om uteslutningar här och var — en och annan av mina bekanta har å andra sidan uttalat som sin mening, att inga sådana vore behövliga. Men vad detta har

att göra med min ansvarighet, är mig icke lätt att fatta. Att man utan vidare förklarar mig mer eller mindre otillräknelig, är ett ingrepp på mina rättigheter som människa, mot vilket jag härmed tillåter mig protestera.

Uppsala den 13 oktober 1896.

Gustaf Fröding.

Av »Örebro tidnings» artiklar kan det vara nog att nämna den, som bar överskriften *En fallen skald* ($^2/_{10}$). Där sades, att redan i Frödings första diktsamling funnos spår av »en sjuklig weltschmerzstämning, vilken man dock hoppades skulle vara mera ett tillfälligt skattande åt ett modernt maner än en förblivande riktning i hans skaldskap», att hans andra samling, enligt de flestas mening ej överträffande hans första, likväl innehöll tillräckligt av genialitet för att tillåta även »en granntyckt kritiker överse med en förefintlig motbjudande lascivitet i känslor och tankar», samt fortsatte:

»Men den i dagarna utkomna tredje diktsamlingen, benämnd 'Stänk och flikar', befriar kritiken fullkomligt från möjligheten till överseende med ett degenererat författarskap, vartill motstycke i ohöljd fräckhet faktiskt icke kan uppletas varken i nyare eller äldre litteratur. — — — Vare det nog sagt att boken — med undantag av några få gyllene äkta dikter, vilkas värde vi

lika glatt som villigt erkänna — till sin genomgående tendens är ett förhärligande av lasten och ett beskrivande av lasten med en hänsynslös förförares virtuosmässiga konst. Detta kan icke bortförtolkas. Här är det råa, djuriska i människonaturen upphöjt till rang av det enda lyckliggörande i livet och ett hängivande däråt dyrkat som det enda eftersträvansvärda. Det evangeliet hava nu författare före herr Frödingproklamerat, men det är honom förbehållet att hava slagit rekordet beträffande framställningens o blyga öppenhet. Ty i jämförelse med Frödings 'bohemiska glädjedikter' verka t. ex. de ruskigaste partier i Strindbergs 'Giftas' som oskuldsfulla idyller, ja, icke ens den beryktade grislitteraturens vedervärdigaste alster hinna upp till de frödingska dikternas nivå. — — — Man må ock undra över vad censuren skall tjäna till, om den ej känner sig uppfordrad att gripa in gentemot ett dylikt pressalster. Den sunt kännande och tänkande allmänheten väntar med otålighet på, att vederbörande måtte göra sin plikt i detta fall.

Intressant skall bliva att se, huru den fast organiserade författare- och kritikerliga, som i Stockholm svurit varandra inbördes beundran och understöd i alla skiften, skall förhålla sig gentemot sin koryfé Frödings senaste bok. Det mottagande, som den röner i den kretsen, skall bliva

en mätare icke blott på ligans litterära, utan även moraliska vederhäftighet.»

Hur ursinniga i tonen, hur skeva i omdömena dessa och liknande artiklar än voro, kunde de likväl ej jämföras med vad som stod att läsa i »Smålandsposten», där Alfred Hedenstierna, »Sigurd», formligen rasade. Han begärde redan den 7 oktober beslag och åtal i en fruktansvärd artikel med titeln *Sover justitieministern?* (Frödings bok var sådan, att även »författarna till 'Eldiga grevinnan', 'Opp med kardusen' och annan beslagtagen smutslitteratur, vilken belönats med vederbörligt fängelsestraff för sina nattetid utbjudna alster, måste blekna av avund», o. s. v.) och kunde i numret för den 12 oktober med stolthet meddela, att när nu äntligen justitieministern vaknat, var det hans tidnings förtjänst; trovärdiga vittnen hade berättat, att vederbörande nummer varit synligt i konseljrummet. I själva verket var åtminstone »Örebro tidning» flera dar i förväg med sitt krav på rättsligt ingrepp. Sigurd klandrade emellertid, att beslaget kom så sent, att »den smutslitterärt intresserade allmänheten» hunnit köpa »Frödings pornografiska bok». Han citerade ur »Flickan i ögat», »Jag är en grop med utbränt kol» o. s. v. och tillfogade:

»Sådant där kan väcka djupt medlidande och innerligt vemod, om — det hittas i en stackars

självmördares skrivbordslåda, men väcker äckel och förakt för det förläggaregeschäft, som utbjuder de smutsiga alstren av en slik arm varelses förvirrade fantasi till salu. »Bonnier, den ärevördige, sjuttiosjuårige bordellpoetförläggaren» hade burit fram »hela gödselhögen på boklådsdisken». Att Fröding skulle bli fälld, vore icke alls visst, då det för honom icke kunde möta »minsta svårighet att förete sådant intyg om sitt själstillstånd, att varje ansvarspåföljd gentemot honom måste förfalla. Denna arma varelse, vilken en gång med hån och i fräckt övermod skänkte sin av Svenska akademien bekomna penninggåva till en rösträttsförening, är sedan länge sinnessjuk och otillräknelig samt underhålles av en stackars kvinnlig anförvants arbete, sedan han måst lämna tidningsmannabanan av sjuklighet.»

En vecka senare kom en lika våldsam artikel om »*Den namnlösa förnedring*, vari en del av den uslaste Stockholmspressen böjer knä för guldkalven-bordellpoetförläggaren Bonnier i hans egenskap av mångmillionär, stor annonsör och aktieägare i dess egna föraktliga, osjälvständiga blad;» den 23 oktober angreps boken ånyo, kallades »Stink och fläckar, denna bordellernas Höga visa», där slutdikten var »en genialisk bordell-apologi» och där uttrycken för övrigt endast varierade

temat: smutspoesi-snuskgeschäft. Den 13 november infördes en Stockholmskorrespondens av märket »Argus», där det med anledning av att både Edvard och Georg Brandes, den förre i »Politiken», den senare i »Verdens Gang» — särskilt Georg Brandes artikel är utmärkt — uppträtt till Frödings försvar, lästes, att »hela släkten (Brandes) är urtypen av moraliskt snusk». Den 18 november skrev Sigurd en undertecknad artikel, *Skydd åt hemmen och ungdomen!*, vars tendens framgår av titeln; den kryddades med bl. a. att »Flickan i ögat» blev kallad »en liten nätt onanisk apologi» och att ett i Frödings inför rätten avgivna svaromål anfört brevutdrag betvivlades vara skrivet vid den tid Fröding angav.

Sigurds angrepp fortforo, ända tills juryn sammanträdde; den 23 november lästes sålunda en artikel, där Sigurd bl. a. talade om »det kvasi-litterära buskoppel, vars i litteratur som politik 'liberala' kotteri jag själv något hårdhänt hanterar», och den 25 meddelades, att Fröding hyllats med blommor av några damer i rättens förmak, varvid Sigurd förkunnade, att dessa damer voro »naturligtvis yrkesutövare och kolleger till En Uppsalaflicka». Det förundrar verkligen inte, att Handelstidningen i en ledare med titeln *Dålig ton* ($^{27}/_{10}$) talade om de björntjänster Sigurd gjorde samhällssedlighetens sak.

Den stora mängd tidningsartiklar och insändare i frågan, som snart sagt alla svenska tidningar innehöllo under oktober och november, kan jag för övrigt ej här gå in på.

*

Som förut nämnts, hade »Örebro tidning» varit den första, som offentligt yrkade på att »Stänk och flikar» skulle beslagtagas. Enskilt torde samma yrkan ha höjts på flera håll redan tidigare, men någon verkan spordes icke, förrän »Budkaflen» inlät sig på den usla spekulationen att trycka av vissa stycken ur »En morgondröm» — något som naturligtvis på det allra pinsammaste förtvivlade Fröding — på samma gång den utlät sig fördömande om »dekadentpoeten». Men när det skett i två veckonummer å rad, fann sig justitieministern nödgad att ingripa och avlät skrivelser till justitiekanslersämbetet och överståthållareämbetet med anmodan att inför rätta åtala och med kvarstad belägga såväl boken som tidningsnumren. Kvarstaden verkställdes i Stockholm den 9 oktober och i landsorten under de närmast följande dagarna. I flera tidningar — bl. a. »Stockholms Dagblad» i en ledare med titeln *Festina lente* den 10 oktober — klandrades vederbörande för att ha gripit sig an med saken alldeles för sent, och i landsortsbladen kunde det berättas om att boken i flera städer fått salu-

hållas ännu den tolfte, emedan polismyndigheten på orten ej blivit underrättad om beslaget. Fångsten var icke heller stor. I Stockholm beslagtogos 169 exemplar, av vilka 17 funnos kvar på förlaget. Upplagans storlek var 4,200 exemplar.

Den 12 oktober ingavs av den därtill förordnade, t. f. förste stadsfiskalen Per Cederborg, stämningsansökan till Stockholms rådstuvurätt å boktryckaren Albert Bonnier:

med påståenden dels om den lagda kvarstadens bestånd och dels att Bonnier eller den han kan visa att författareansvaret lagligen åligger, dömes till ansvar enligt § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen, jämfört med 18 kap. 13 § strafflagen.

Pressen yttrade sig, såsom delvis framgår av vad jag redan anfört ur tidningarnas uttalanden om boken, från skilda synpunkter, men någon egentlig tillfredsställelse kom endast på spridda håll till synes. »Dagens nyheter», »Stockholmstidningen» och »Socialdemokraten» företrädde en mycket allmän åsikt, då de ($^{10}/_{10}$) framhöllo, att det varit bäst, om »Budkaflen» ensam beslagtagits. Handelstidningen däremot fann, att § 3 »var för nära trädd», särskilt då man med de åtalade styckena sammanställde slutdiktens »maning att fri från land och lagar följa varje trotsig drift, som man förr följde i fruktan», och gillade åtalet, ehuru den förklarade sig i regel vara obenägen

för lagens inblandning i litterära saker. »Upsala nya tidning»[1], där Frödings vän från Karlstad, Yngve Svartengren, var redaktör, bemötte skarpt Handelstidningen m. fl. i en ledare, *Kopplet går*, ($^{14}/_{10}$), och hävdade med styrka, att boken omöjligen kunde bli fälld enligt det åberopade lagrummet. Ordskiftet tidningarna emellan gick snart över till principiella spörsmål; sålunda varnade »Dagens nyheter» (12 och 13 oktober) för censuren över huvud taget. Som tryckfrihetsmålet emellertid drog rätt långt ut på tiden, avstannade tidningspolemiken småningom, och redan i slutet av oktober var det endast rent enstaka artiklar, som ägnades åtalsfrågan.

Åtalet förekom vid rätten första gången den 24 oktober; då skildes förläggaren från målet efter att ha företett skaldens namnsedel. Egendomligt nog vållade denna sak något trassel. Fröding hade i september lämnat förläggaren en dylik sedel. Enligt tryckfrihetsförordningen skall namnsedeln emellertid företes inför rätten, inlagd i förseglat kuvert, på vars yttersida två personer intygat, att författarens namn och hemvist finnas angivna inom kuvertet, och Frödings lapp var utan detta intyg. Förgäves anhöll Bonnier hos några av Frödings stockholmsvänner, att de skulle göra

[1] U. N. T. hade redan den 10 oktober tagit ställning till Stockholmstidningarnas uttalanden.

honom denna tjänst. Fröding måste skaffa vittnen i Uppsala och sända in en ny; han skrev på samma gång (4 oktober):

»Jag har sett efter i strafflagen och tror nog, att man kan få mig fälld, om jag blir åtalad, men det är väl föga sannolikt, att åtal sker?»

Bonniers svar gav vid handen, att han ej heller fann åtal sannolikt och att han höll för uteslutet, att, om ett sådant ägde rum, någon jury skulle finnas villig att fälla. Samma dag kvarstaden skedde, underrättade han Fröding brevledes härom och att Bruzelius ansågs ha framkallat det. Han förklarade sig alltjämt övertygad om att ingen jury skulle komma att fälla och meddelade, att Karl Staaff erbjöd sig att bli Frödings rättegångsbiträde. Den 15 oktober skrev han ånyo, tackade Fröding för hans »i allo värdiga» förklaring i »Aftonbladet» (se sid. XXXIV) och underrättade om att han kallats till rådhusrätten lördagen den 24 oktober. Det vore bättre, menade han, att sätta in Staaff i juryn, varför denne i stället föredragit notarien Carl Lagerlöf till juridiskt biträde. Slutmeningen i brevet löd: »Att uppmana Er att vara vid bon courage torde vara överflödigt — det är Ni nog ändå.» Fröding svarade nästa dag:

»Tack för brevet och uppmaningen till courage! Jag är just inte modlös, snarare likgiltig. Det förefaller mig hart omöjligt, att man kan bli

fälld för sidorna 110 och 111. Könsumgänge är ju ingen *last* och för övrigt, om så vore, så innehåller ju inte stycket någon strävan att utbreda denna 'last' — den är ju tillräckligt utbredd ändå, icke minst i det av Gud instiftade äktenskapet. Staaff torde inte vara riktigt lämplig till juryman, eftersom han haft med saken att göra förut och varit mitt ombud vid underhandlingen om förlaget.»

Målet hade den 24 oktober uppskjutits till 31 i samma månad. Fröding var då icke tillstädes, utan Lagerlöf inlämnade ett intyg av Hjalmar Öhrvall, att Fröding av sjukdom var förhindrad att infinna sig. Flera tidningar ondgjorde sig över, att åklagaren mot detta intyg anmärkte, dels att det icke angav, vilken sjukdom Fröding led av, dels att det icke var utfärdat »på heder och samvete». Nytt uppskov begärdes och lämnades av rätten till den 7 november, då Fröding inställde sig med Lagerlöf som biträde. Om scenen inför rätta skrev Alfred Jensen i Handelstidningen några personliga intryck (*Den Frödingska saken*, 11 november); det hade gjort ett pinsamt intryck att se »den efter sjukbädden ännu nervöse, matte och för större sällskapskretsar föga tillgänglige skalden» ståndа till ansvars.

Den försvarsskrift, som inlämnades av Lagerlöf och som han till väsentlig del torde ha för-

fattat — den läses här s. LXVII fl. — var kortfattad och gick ej in på allmänna spörsmål mer än alldeles nödvändigt var. Sedan den blivit uppläst, tog allmänne åklagaren till orda för att motivera sin ansvarsyrkan. Han gav en muntlig utredning av, hurusom vissa av kroppens funktioner icke kunde öppet utföras utan att såra anständighet och sedlighet; en av dessa funktioner och den känsligaste av dem beskrevs i den åtalade dikten. Vad som icke kunde öppet utföras utan att såra anständighet och sedlighet, kunde ej heller öppet beskrivas utan att dessa känslor sårades. En framställning i bild av den handling, som beskrevs i den åtalade dikten, skulle ej kunna utställas eller öppet utbjudas till försäljning utan att anständighet och sedlighet sårades och vad som ej kunde öppet utföras eller i bild tecknas utan att såra anständighet och sedlighet, kunde ej heller i ord beskrivas utan att dessa känslor sårades. Därpå uppläste han följande satser för att styrka påståendet, att den åtalade dikten hade en osedlig syftning:

»Läsandet av sinnliga skrifter väcker otvivelaktigt sinnliga känslor.

Den som utger sinnliga skrifter måste alltså åsyfta att väcka dylika känslor, om ej annat ändamål föreligger.

Sådana människans känslor äro, sådant blir hennes leverne.

Ett sinnligt leverne är fördärvligt.

Alltså åsyftas med skriften främjandet av ett fördärvligt leverne.»

Starkt var sannerligen icke detta anförande, och man frestas nära på till den tanken, att det icke varit de åtalandes avsikt, att Fröding skulle bli fälld. Edvard Alkman, som i Frödingsnumret av »Bonniers månadshäften» (augusti 1910) i artikeln *Frödingsåtalet* skildrat processens gång, fäller om åklagarens uppträdande de otvivelaktigt berättigade orden: »Den som vid rättegångstillfället åhörde dessa besynnerligheter, fick ett starkt intryck av, hur bedrövligt åklagaremakten i detta land är organiserad, när ett sådant pekoral som det här avtryckta skulle tjänstgöra för att i ett sällsynt uppseendeväckande mål uttrycka på en gång grundlagens majestät och de högsta lagvårdande myndigheternas vishet. Att den enkle stadsfiskalen skulle vara en estetiskt och filosofiskt bildad man, kunde ju ingen begära; men nog kunde väl de förmän, som han representerade och i sin oskuld kompromitterade, ha satt ett med något förstånd avfattat papper i hans hand. Ty det lider ju intet tvivel, att en oändligt mera respektingivande motivering för åtalet än den presterade med största lätthet kunnat åstadkommas.»

Det förekom intet mera anförande — sva-

rande parten fann icke behövligt att upptaga det av åklagaren anförda till bemötande — utan man skred genast till juryval, sedan målet å ömse sidor överlämnats. Rätten nämnde till jurymän presidenten Hans Forssell, förste intendenten A. T. Gellerstedt, vice häradshövding Karl Herlitz, kanslirådet Fredrik Sander och vice häradshövding Hugo Tigerschiöld; åklagaren: grosshandlaren Oskar Almgren, rektor Carl von Friesen, överbibliotekarien greve Carl Snoilsky och professor Mårten Sondén; svaranden: filos. d:r David Bergström, professor Vilhelm Leche, vice häradshövding Karl Staaff och professor Curt Wallis. Svaranden uteslöt herrar Almgren och Forssell, åklagaren herrar Herlitz och Staaff; i stället för Sander, som anmält förfall, trädde vice häradshövding Viktor Almquist. Hade förhandlingarna inför rätta icke gett intryck av, att vederbörande hade klart för sig, att det var ett mål av sällsport intresse, som i vår litteraturhistoria skulle komma att sättas bredvid de tidigare mot Geijer och Strindberg — det hade icke saknats röster i pressen, som yrkat, att Fröding skulle åtalas för hädelse genom »Herren steg över Korasan» — voro de utsedda jurymännen onekligen valda ur kretsar, som verkligen företrädde den högre bildningen, och kunde förutsättas gå till bedömandet med mångsidig kapacitet och därpå grundad auktoritet.

Juryn sammanträdde den 27 november och förklarade efter två timmar sitt: icke skyldig, varefter åtalet ogillades. Dagen förut hade »Budkaflens» redaktör och utgivare till allmän harm blivit frikänd. Från flera håll mottog Fröding lyckönskningar; en sådan i bunden form från sällskapet D. Y. G., Lund, meddelades i pressen (t. d. »Upsala nya tidning» $^{5}/_{12}$).

*

Ehuru rättegången sålunda, som hans vänner hela tiden sökt övertyga honom om skulle ske, utfallit till Frödings förmån, hade de båda månadernas sinnesrörelser haft en mycket slitande och nedstämmande verkan på hans denna höst ytterst vanskliga hälsotillstånd. Professor Frey Svenson framhåller i sin bok (s. 83), att Fröding var fruktansvärt ömtålig för vissa uttryck av missaktning och misstroende och att han brukade tala om, hur svårt han fann det, när Sigurd utslungade sina smädelser mot honom. I brev gav han också uttryck för sin harm, och man märker, hur anklagelserna pinade och förföljde honom: »Det är icke alls roligt», skrev han den 15 oktober 1896 till Heidenstam, »att se sig betraktad som otillräknelig och naturligtvis är det dumt skjuta dig och andra fram som skyldiga. Men det är just inte så sant, att jag själv blivit milt

behandlad, 'moralisk ruttenhet', 'erotomani' och 'moral and physical insanity' äro just inga milda epitet — jag undrar, om ens Strindberg fick höra värre. Emellertid är jag snarare trött och likgiltig än arg eller modlös. Det får gå, som det behagar — 'ich habe meine Sach' auf nichts gestellt', som du vet.

Vad beträffar det där nakna stycket, så gillar jag det icke själv från *estetisk* synpunkt, det är icke nog livrikt och själsinnerligt, men från moralisk synpunkt gillar jag det fullständigt — det var ett med full avsikt riktat slag mot den könsliga tilltäppningen — 'i krigarens lovliga avsikt att såra', som Rydberg kallar det.»

Till Ellen Key skrev han i samma månad som svar på ett uppmuntrande brev:

»Kära beundrarmänniska!

Jag tror inte hälften av det Ni skriver till mig — det är bättre att skriva att 'strunt är strunt om ock i gyllne dosor' om allt det där. Oskulden är allt så lagom — men vad jag åsyftade med de nakna bilderna har väl (utom den ekonomiska sidan av saken) varit ett experiment — månne icke könsumgänge kan omtalas och omdiktas lika väl som dess tillnärmelser i kyssar och ögonförståelse? Vem har rätt eller har från tidens begynnelse haft rätt att förklara vissa kroppsdelar skamliga eller fula? Experimen-

tet i själva diktandet om detta förbjudna och experimentet med folkopinionen haver troligen (jag minns inte och är för trött att förhöra mitt minne) varit huvudsaken i den ariska dikten — konsten, plastiken och livrikedomen i fantasien hava kommit till korta på grund av min trötthet i hjärnan och hela systemet samt därmed följande brist på 'sinnesberusning' — Heidenstam, Byron och Göthe ha gjort sådant där mycket friskare och bättre!

Hela samlingen är för resten bara ett 'bättre något än intet' — sjukt och snedvridet och obegripligt. Jag behöver minst ett halvt års vila för att sedan kunna skriva det jag verkligen menar med världsharmoni, helvetesdjup och lycksalighetsrikedom och makternas kamp i alltillvaron. Det har för övrigt kommit med för mycken småsjaskig useldom i mitt sista bokelände.»

I ett senare brev, från december, till samma adressat, talade han åter om »krogskalder, lidande av moral and physical insanity» — de mest kränkande uttrycken beto sig fast i hans hågkomst och fortforo att agga och pina honom, medan däremot sådana i sin formulering på samma gång smickrande ord som »Kungasorg i diktens värld» (»Fyris») gledo förbi utan att sätta något annat märke i hans sinne, än att han fann sig redan vara avliden.

Någon tid efter frikännandet upphävdes beslaget, men redan dessförinnan vart det fråga om en ny upplaga — av den första fanns det i själva verket föga kvar. Förläggaren gav redan den 1 december tillkänna sin önskan att omedelbart få verkställa omtryck, men önskade, att de anfäktade ställena skulle borttagas. Ur »En morgondröm» krävde han femte sångens uteslutning, icke minst av den orsaken, att man var rädd för, att ett omtryck av den skulle ge vapen i händerna på alla dem, som otvivelaktigt vid nästa riksdag komme att yrka på en skärpning av § 13. Han tillade, att flera av vännerna till Frödings diktning även önskade, att »I Daphne» och »Herran steg över Korasan» skulle utgå samt sände med ett nummer av »Nya dagligt allehanda», där en energisk artikel påyrkade, att Fröding ginge den allmänna meningen till mötes. Själv kunde han icke svara omedelbart, Cecilia Fröding skrev i hans ställe den 2 december. »Min brors hälsotillstånd är ej det bästa, han har svårt förkylt sig och är ytterst nervös och nedslagen till lynnet,» skrev hon. Han hade nu rent av funderingar på att hindra all vidare spridning av de tre diktsamlingarna, men hon hoppades, att detta skulle visa sig vara en övergående stämning. Alla de råd och omdömen, som offentligt och enskilt strömmade över honom, gåvo de tokigaste förslag.

»Sådana välmenta men enfaldiga uppmaningar som dem i Allehanda, Handelstidningen m. fl. att 'söka återvinna sina forna vänner', 'sin popularitet' etc., äro ägnade att alldeles bringa honom ur jämvikten, då han aldrig haft och ej ens kan tilltro andra att tillskriva honom sådana motiv för sin författarverksamhet.»

Den 4 december skrev han själv i största korthet:

»Härmed vill jag medgiva tryckningen av den nya upplagan med uteslutande av de kvarstadsbelagda ställena, samt, efter så skall vara, 'Herran steg över Korasan' och 'I Daphne'. Jag förbehåller mig dock uttryckligen att närslutna företal intages oförkortat.» Han begärde samtidigt nya korrektur »för att få göra ändringar, när de behövas».

Det förslag till förord, som Fröding sände, hade följande lydelse (väsentliga ändringar i manuskriptet upptagas i noterna):

FÖRETAL.

»Stänk och flikar»[1] innehålla så mycket motsägande och disharmoniskt,[2] att några förklarande ord från författaren själv icke torde vara obehövliga.

De äro mestadels tillkomna under sjukdom och själskamp. Möjligen borde man vänta med att dikta, tills man kommit till någorlunda god

hälsa och själsharmoni, men jag ansåg mig icke hava någon annan utväg till oberoende existens än att fortsätta den art av arbete, som råkat att bli så gott som[3] mitt yrke. Jag kom emellertid i ett rätt svårt dilemma, vilket väl delvis kunde uttryckas så: att endera försöka ställa mig utanför sjukdomen och dikta fram det friska och harmoniska, jag längtat efter,[4, 5] eller också söka giva form åt själva sjukdomens drömmar och grubblerier.[6] I bägge fallen ville jag dock få fram något vackert och intresseväckande för att om möjligt giva någon valuta för den beskattning, jag lagt på allmänheten. Ibland hava bägge försöken blivit till ett och därav har ojämnhet och motsägelse framkallats. Av dessa och andra orsaker hava många dikter blivit mer oäkta och underliga än de borde. Det är agnar och vete, kanske mest agnar, det slags agnar, som följa med versmakeri för versmakeriets egen skull och vilka jag framdeles helst vill undvika.[7] Jag har emellertid tyckt att grundsatsen »bättre något än intet» kunde ha skäl för sig och det är i alla fall vissa tankar som jag önskat uttalade och underkastade diskussion, bland andra den att könsförhållandet mellan man och kvinna är oskyldigt i sig själv[8] och kan skildras öppet även i sitt förtroligaste ögonblick. Det kan hända, att jag misstagit

mig, men det tör icke vara obehövligt att saken debatteras för att klargöras — icke minst för att få avgjort om avstängnings- och okunnighetsprincipen eller undervisnings- och härdningsprincipen i avseende på könsförhållanden är den rätta vid ungdomsuppfostran.

En annan tanke, som jag tänkt, eller kanske snarare längtan, som jag längtat, är harmonitanken eller harmonilängtan, försöket att sona det ondas och godas tillvaro i min livs- och världsåskådning, vilket försök kanske i grunden är det samma som redandet av spörsmålet om de olycksalighetstillstånd, som av den kristna religionen sammanfattats under benämningen helvete, äro något absolut ont eller endast missriktning och reaktion mot missriktning och således en övergående plåga, ett spörsmål, som väl också av mig liksom sannolikt av många andra blivit sammanblandat med ett annat: betraktas icke, emedan man alltför mycket fäster uppmärksamheten på missbruket, en hel mängd livets gåvor såsom i sig själv onda, vilka i sig själv äro goda.[9] Månne icke detta, erkänt eller icke, blivit förhållandet med könsumgänget, möjligen på grund av missförstånd hos Moses och Kristus eller missförstånd hos dem som hört eller läst deras påbud? Du skall icke öva könsumgänge, när du anser att det medför

mera skada för dig och andra än motsatsen, tör väl vara det mer allmänt gällande budet än vissa bestämt uttalade restriktioner, vilka annars kunna ha grundade erfarenheter för sig — dessa erfarenheters riktighet bör dock undersökas, innan de tros.[10] Förbuden mot skilsmässa och fria förbindelser torde möjligen vara nödvändiga under vissa samhällstillstånd, under andra möjligen icke — till exempel under ett förnuftets och kärlekens tillstånd då alla kunna tillåta sig allt de önska, vare sig det varit lagförbjudet eller icke, emedan de ha insikt om huru allt verkar och icke önska annat än det lyckobringande. Det är väl detta ungefär jag velat uttrycka i den sista dikten »En flik av framtiden», ehuru det blivit något klumpigt och fragmentariskt samt möjligen också felaktigt. Jag gör icke anspråk att någon skall tro mig på mina ord, utan önskar fastmer en så sträng och ärlig kritik som möjligt. Jag har själv brutit för mycket mot det könsligt sunda för att vara kompetent att uttala mig med någon auktoritet; men den som lidit mycket och längtat mycket efter hälsa, kan ju möjligen ha ett och annat att säga om sin egen sjukdom, som icke är obeaktansvärt, ehuru det sannerligen kan behöva att underställas de sundas omdöme för att sovras, så att dess rätta värde, högt eller lågt, kommer fram

och kan brukas till direkt eller indirekt nytta för andra sjuka.

Eftersom kvarstaden ännu hindrar tryckningen av de åtalade ställena, äro de uteslutna i föreliggande upplaga.* Möjligen skulle jag i alla fall ha uteslutit dem på grund av ovisshet om deras berättigande — icke minst estetiskt. Möjligen skulle jag kunnat göra om dem,[11] så att bilden bleve mer enhetligt[12] konstnärlig och mindre detaljbeskrivande, men kanske också lika djärv eller ännu djärvare, ty det bör väl en gång avgöras om det finnes och behöves någon gräns för framställningen av det naket naturliga, och var denna gräns i så fall bör sättas, eller om människorna i detta fall lagt på sig ett onödigt och kanske olycksbringande tvång.

Även frågan om det tillåtliga i att försöka skildra det sjuka konstnärligt i bild och skrift, antingen det rör könsförhållanden eller icke, är icke så alldeles utan vidare avgjord och tör väl även den behöva diskuteras. Jag medger att jag icke själv är säker på att jag haft rätt, när jag gjort dylika försök, men det är kanske icke

* Dikterna »I Daphne» och »Herran steg över Korasan» hava även uteslutits, mindre på grund av det missnöje som drabbat dem och kanske även mindre på grund av deras anstötlighet än på grund av att jag själv betraktar dem som icke särdeles lyckade i utförandet och oklara till innehållet. Möjligen komma de att en annan gång offentliggöras i omarbetad form.

helt onyttigt att någon av misstag eller lättsinne vågar en dumdristighet, som ifall den misslyckas kan visa de andra vad de icke böra göra, eller om den i något lyckas, i annat misslyckas, kan visa dem en gräns för det möjliga eller i alla fall sannolikt utförbara.

Till sist vill jag också ha sagt att dessa dikter måste anses för vad de äro, olika stunders och även stämningars och åsikters barn[13] — en författare, som icke är harmonisk, är ofta oberäknelig och icke densamme, när han fortsätter en dikt, som han förut påbegynt, men lagt å sido.

G. F.

*

[1] äro dikter som *struket.*

[2] *ä fr* olikartat.

[3] så gott som *senare tillsats.*

[4] *ä fr* dikta som jag diktat förut: skenbart friskt och harmoniskt.

[5] eller i alla fall önskat *struket.*

[6] *ä fr* åt allt det sjuka jag känt, tänkt och drömt.

[7] Ett och annat torde dock kunna sägas till mitt försvar *struket.*

[8] och väl värt att skildras öppet och — samt enhetstanken eller försöket att försona (häva) motsägelsen mellan föreställningarna om det onda och det goda (i alltlivet) i livet och världsförloppet, vilket väl endast lyckats dåligt. Jag har likväl icke mäktat eller hunnit utföra alla de fantasier och tankar jag haft och av (och de) *struket.*

[9] möjligen dels av nedärvd fördom, grundad — eller emedan man uteslutande fäster ögat på missbruket *struket*

[10] Du skall icke kasta dig i sjön. Frågan om skilsmässa *struket*.

[11] *ä fr* kunnat utarbeta dem på ett annat sätt.

[12] enhetlig och mindre detaljerad i sådant, som ej behöves *struket*.

[13] icke ett planmässigt verk (från) — som kanske ibland icke rätt höra tillsammans och icke utan — uttrycken *struket*.

*

Efter mycken tvekan tillät sig förläggaren att den 10 december vördsamt föreslå Fröding att icke nyttja detta företal, då det dels syntes alltför mycket undfallande, dels innehöll åtskilligt, som icke hörde till saken och ej lämpligen kunde delges den stora allmänheten. Förläggaren hemställde, om Fröding icke ville låta företalet i huvudsak bestå av det anförande han haft inför rätta.

Fröding, som efter ett nytt besök i Stockholm varit ytterligt nedstämd, förtvivlat om sitt författarskap och sin framtid och även kroppsligen varit sjuk, hade samma dag genom sin syster bett att få tillbaka företalet för att ändra det. Han gick in på Bonniers förslag: »Det första förefaller även mig litet konstigt,» skrev han den 11 december. »Jag ville visst ge motståndarna den rätt de kunna ha, men det var kanske onödigt.» Han gjorde endast några smärre ändringar i ett korrektur, som sändes med ett nytt brev samma

dag. Strax före jul var den nya upplagan (2,200 ex.) ute i bokhandeln. Från skilda håll betygade man nu sitt gillande av att Fröding sålunda gett vika, ehuru den frikännande domen gett honom möjlighet att vidhålla sin ursprungliga avsikt.

Men det befarade försöket att vid 1897 års riksdag få till stånd en ändring av det vid rättegången förgäves åberopade momentet av § 3 inställdes icke till följd av Frödings undfallenhet.

Den 7 april väckte en representant i andra kammaren för Örebro, lektor Enar Sahlin, motion om ändring av tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13. Detta moments lydelse var då följande:

(— — — »skola såsom missbruk av tryckfriheten anses:)

13:o, sedernas vanhelgd, vare sig genom offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten, eller sådana ohöljda och skändliga framställningar av denna lasts utövning, varigenom främjandet av ett fördärvligt levnadssätt åsyftas.»

Motionären framhöll i den ganska utförliga inledningen till sin motion, att detta moment flera gånger varit föremål för ändringsförslag, och uttalade den åsikten, att behovet av ändring numera framstod som ett av de mest trängande

inom tryckfrihetslagstiftningen. Riksdagen hade i skrivelse till konungen 1893 om åtgärder för att motverka osedlighet, påpekat, att man tycktes vara medveten om det nödvändiga uti att stävja och tillbakavisa åtskilliga i ord och bild djärvt framträdande osedlighetsyttringar. Under åren 1888—92 hade elva åtal blivit anställda mot ansvariga utgivare av litteratur, som påtagligen ej hade annat syfte än att väcka och egga de sinliga drifterna; åtta av dessa åtal ändade med att den anklagade fälldes. Det ville därav synas, som om den gällande lagstiftningen lämnade utvägar för allvarlig räfst. Dock hade maj 1890—december 1892 blott ett dylikt åtal anhängiggjorts, och riksdagen var villrådig om, huruvida detta berodde på att osedlig litteratur numera endast utgavs mer sparsamt eller om den lyckats undandra sig myndigheternas uppmärksamhet. Justitiekanslersämbetet, som fått denna riksdagsskrivelse i nådig remiss i maj 1896, avgav i augusti samma år underdånigt utlåtande. I detta, som vidlyftigt citerades av motionären, framhölls kraftigt, att mom. 13 var »i hög grad föråldrat, svårtillämpligt och hindrande för ett kraftigt ingripande» mot de företeelser, som vore verkligt skadliga. »Det torde vara ytterst sällsynt,» hette det, »att en skrift kan karaktäriseras såsom innehållande 'lära' till någon last, och nästan lika sällan torde man

om ett arbete kunna säga, att därmed åsyftats främjandet av ett fördärvligt levnadssätt, för att icke tala om, att det långtifrån alltid är de ohöljda och skändliga framställningarna av otuktslasten, som äro de farligaste, utan ofta just de skildringar, som innefatta en konstrik vävnad av mer eller mindre beslöjade men på fantasin starkt verkande antydningar om varjehanda osedliga förhållanden och situationer.» Justitiekanslersämbetet ansåg — för övrigt i likhet med professor H. L. Rydin 1859 i »Om yttrandefrihet och tryckfrihet» — att åsyftningen ej borde få vara avgörande i fråga om straffbarheten; bestämmande borde det vara, om skriften måste antas ha en fördärvbringande verkan på därför mottagliga sinnen, vare sig författandet och utspridandet av dylik skrift var ett uppsåtligt brott eller innebar en straffvärd likgiltighet i fråga om de skadliga verkningar, som kunde befaras.

Motionären upptog helt och hållet dessa justitiekanslersämbetets synpunkter, varefter han erinrade om den utgång de två enda åtal fått, som sedan ägt rum med stöd av detta moment, åtalen mot Bruzelius och Fröding. »De ömmande och beklagande utlåtanden,» fortsatte han, »angående skriften och åtalen, varpå vår tidningspress under sistlidne oktober och november månader var så rik, visa otvetydigt, att en över-

väldigande del av den vittnesgilla allmänheten ansåg de dikter, som voro föremål för åtalen, vara för en naturlig sedlighetskänsla sårande och för den uppväxande ungdomens sedlighet farliga. De vittna också, med vilken oro man ser, att lagen, då ej ens dessa åtal ledde till fällande utslag, ej bereder tillräckligt skydd mot farorna av en osedlig litteraturs spridande.» Motionen utmynnade i förslaget, att momentet i fråga, för att komma i samklang med strafflagen kap. 18 § 13, som anger straftbestämmelserna för förbrytelser även mot detta moment, skulle få lydelsen:

13:o. Framställning, som sårar tukt och sedlighet.

Motionen kom ju mot riksdagens slut — den bar numret 177 och var den näst sista i kammaren. Den uppmärksammades rätt livligt i pressen; nya synpunkter förekommo emellertid lika litet som nya ståndpunkter; det kan förtjäna antecknas, att S. A. Hedlund yttrade sig emot Sahlins formulering. I konstitutionsutskottet, dit motionen remitterades, behandlades motionen mycket raskt, redan den 3 maj var det färdigt med sitt utlåtande. Detta innehöll sju sidor utdrag ur motionen och en tillstyrkan på sammanlagt femton rader. Fem reservanter hade anmält sig.

Konstitutionsutskottets utlåtande förekom i

båda kamrarna den 8 maj. Första kammaren biföll utskottets hemställan utan ett ords debatt; i andra kammaren åter uppstod ett längre ordskifte. För avslag på utskottets hemställan och på motionen talade läroverksadjunkten O. V. Wahlin, med vilken elva ledamöter av kammaren, bland dem Karl Staaff, instämde, vidare rektor A. V. Nilson från Lidköping och handlanden John Johnsson från Bollnäs, vilka tillhörde utskottsreservanterna, lektor Magnus Höjer, handlanden K. G. Karlsson från Göteborg, David Bergström, och Hjalmar Branting, vilka med mångahanda skäl sökte övertyga kammaren om den föreslagna formuleringens olämplighet. För bifall talade bland andra D. G. Restadius och J. G. Hazén samt Sven Adolf Hedin — ett mycket uppmärksammat anförande —, med vilken tre kammarledamöter instämde. Frödings namn nämndes icke i debatten, och om hans dikt talade endast en person, nämligen lektor Höjer, som utlät sig: »denna mycket omtalade dikt . . . som är en del av en diktcykel, vilken i sin början hör till pärlorna i den moderna svenska diktkonsten — jag skall erkänna, att denna dikt är ingenting annat än den allra plumpaste cynism, en alldeles oförsvarlig estetisk förvillelse, som uppkommit helt enkelt därav, att den begåvade skalden råkat ut för det kolossala misstaget att tro, att *allt* som förekommer i natu-

ren och människolivet skall kunna begagnas som motiv för konstnärlig produktion».

Omröstningen utföll så, att utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 65 — ett mycket betydande flertal alltså. 1900 vann förändringen grundlags helgd.

Behandlingen i riksdagen framkallade två tidningsartiklar av Fröding, den första strax efter sedan Enar Sahlin väckt sin motion, den andra omedelbart efter debatten i andra kammaren.

Det första inlägget hette *Sedlighetsfrågan inför riksdagen* och lästes i »Upsala nya tidning» den 14 april. Det innehöll ett kort meddelande, att han ansåg de paragrafer i tryckfrihetsförordningen, som rörde sedligheten, vanmäktiga. Han tillät sig undra, om det ens skulle vara farligt, att låta pornografien ha sitt fria lopp. Han tänkte sig att härdningen, även för de unga, skulle vara bättre; de skulle komma ifrån all hemlig förstörelse och alla hemliga kval, och skulle även i det särskilt sinnesbedårande snart endast se det naturliga och vardagliga.

Den andra artikeln var den *Replik i sedlighetsfrågan,* som stod under rubriken »Fria uttalanden», »Svenska dagbladet» för den 14 maj.

Den förnyade ännu en gång hans uttalanden om »att ju större frihet, som lämnas att skildra

och ohöljt behandla könsliga förhållanden, desto sundare måste dessa bliva». Han ifrågasatte, om icke en fullständig frihet och ohöljdhet såväl i det dagliga umgänget och samtalet som i skildringen och avbildningen vore det allra yppersta preservativet mot osundhet i samhället och individernas förhållande till det könsliga. När han skrev sin åtalade dikt, hade han, såvitt han kunde minnas efteråt, den bestämda avsikten att låta yxan gå så nära roten som möjligen. Han var icke, som en recensent förmodat, medryckt av något alltför oemotståndligt sinnesrus. »Tvärtom var min erotiska fantasi vid den tiden alltför matt att kunna gjuta in det fulla måttet av livgivande värme i det kärleksfamntag jag ville skildra. Och härutinnan och icke i sin 'plumpa cynism' (hr Höjers anförande) tyckes mig den åtalade dikten klandervärd. Den har blivit torr och blodfattig, där den borde överströmma av livskraft och innerlighet.»

*

Den nu föreliggande upplagan av »Stänk och flikar», vilken är den tredje i ordningen, innehåller samtliga de dikter, som stodo i den första; i anmärkningarna är inryckt »Bergslottets väldiga dörr», den del av »Strövtåg i hembyg-

den», som icke medtogs vare sig i diktsamlingen eller i »Nornan», utan meddelades först i »Efterlämnade skrifter». De här ovan nämnda, till den ursprungliga handskriften fogade »Dolores di Colibrados» och »Allt längre i djupet jag fördes», komma däremot först i följande delar.

Ruben G:son Berg.

FÖRETAL

TILL ANDRA UPPLAGAN.

Såsom inledning till den här föreliggande nya upplagan av min diktsamling »Stänk och flikar» tillåter jag mig avtrycka mitt anförande till Stockholms Rådstuvurätt, vilket jag den 7 november avgav såsom svaromål i det mot mig väckta åtalet:

»Till Stockholms Rådstuvurätt.

Till bemötande av allmänna åklagarens mot mig framställda ansvarspåståenden, anhåller jag få anföra följande.

Det åberopade lagrummet, Tryckfrihetsförordningens § 3 mom. 13, angiver såsom de olika sätt, varpå det däri omhandlade brottet kan begås, dels »offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten», dels »sådana ohöljda och skändliga framställningar, av denna lasts utövning, varigenom främjandet av ett fördärvligt levnadssätt åsyftas».

Då de sidor i mina dikter, vilka åtalet avser, icke kunna ifrågasättas innehålla läror till

någon last och Justitiekanslern vid anbefallande av åtal också använt uttrycket »framställning», anser jag mitt försvar huvudsakligen böra gå ut på endast att jag icke förbrutit mig i sådant avseende, som senare delen av nämnda lagrum angiver. Tolkar jag rätt ordalydelsen i denna senare del av lagrummet, jämförd med den förra, finner jag mig således tilltalad för att hava givit en »ohöljd och skändlig framställning av utövningen av den last, som sårar ärbarheten», samt att med denna framställning hava »vanhelgat sederna och åsyftat främjandet av ett fördärvligt levnadssätt».

De åtalade sidorna innehålla, som var och en kan finna, en skildring av könskärlekens innerligaste famntag mellan en ung man och en ung kvinna, tillhörande ett diktat naturfolk, som tänkas leva i ett ursprungligt oskuldstillstånd, där nakenheten är sedvänja och där förbindelsen mellan man och kvinna är mindre bunden vid vissa former, än i nutida samhällen.

I dikten förekommer för övrigt ingenting, som motsäger den uppfattningen, att det är en art av äktenskap, som fullbordas genom famntaget i skogen. Att denna skildring är ohöljd, vill jag ej förneka, ej heller att den icke motsvarar det, som anses för ärbarhet inom vissa

kretsar av nu levande människor och därför av dem kan betraktas som skändlig och vanhelgande för sederna.

Ärbarhet och seder äro dock så pass svävande begrepp att jag kan tänka mig många människor, vilkas ärbarhet och seder icke på minsta sätt såras eller vanhelgas av min skildring. Jag vill med avseende härå fästa juryns uppmärksamhet på V. Rydbergs här bifogade avhandling om »Nakenhet och klädselsätt».

Vad angår det skildrades lastbara beskaffenhet måste man enligt min mening hava tämligen förvridna föreställningar om begreppet last — vilket ju förutsätter länge fortsatt fördärv eller som Boström definierar det: »viljans konstanta riktning mot det onda» — för att kunna finna lasten tillstädes i ett innerligt kärlekens famntag av tvenne unga ofördärvade människor av motsatt kön.

Beträffande den åsyftning jag kan hava haft med den ifrågavarande skildringen, vill jag erinra om svårigheten för en författare att efteråt fullt klargöra för sig själv och andra, vilka stämningar och syften medverkat vid tillkomsten av en dikt.

Emellertid har jag i ett av mina brev till en anhörig, daterat den 24 maj 1895, vid vilken tid jag väl icke, så vitt jag minnes, ännu diktat

de åtalade styckena, men hade dem i tankarna, funnit uttalanden, som rätt klart angiva vad jag åsyftat. Jag vill ur detta brev till upplysning för juryn citera följande utdrag: »De ariska drönimarna skola nog komma i sinom tid och utgöra slutpartiet i den blivande samlingen. Somliga bliva mycket fria, men som jag hoppas — icke frivola, det vill säga punschtvetydiga, vilket är en obehaglig art av frihet — jag vill en gång ärligt ha fram naturens skönhet och helighet, jag är led vid skammen och hemlighetsmakeriet — livet är gudomligt i alla sina funktioner ända ned till de lägsta, men till dem — de lägsta — höra sannerligen icke saminnerligheten och samnjutningen mellan man och kvinna, ej heller moderskapet — det är ett nedrigt brott begånget mot mänskligheten, när dessa rika och djupa livsyttringar visats undan till gödselstacken och betraktats som orenlighet. Vem som funnit på det är omöjligt att reda, men när jag nu tänker på saken, förefaller det mig rent ofattligt, hur det kunnat gå därhän. — Det är ju själva alltlivets innersta väsen som yttrar sig i denna sammansmältning och skapar akt — hur kan man då betrakta den som något man stjäl sig till och skäms för? Moral är ju en helt annan ting, det är avgörandet om man skadar eller icke sig själv och andra.

Men ett könsfamntag i sig självt är lika moraliskt som att äta sig mätt eller dricka sig otörstig och det är av mångfaldigt rikare och ädlare art och grad — varför då tala om det ena som något, vilket faller av sig självt, om det andra som det vore ett brott och ett sluskeri. Det är icke heller fult och därför tycker jag gärna att det hela kan framställas konstnärligt — icke bara blickar och tillnärmelser, men själva äktenskapet — någon osedlighet finns icke, bara hälsa och ohälsa i könsförhållandet liksom i alla andra; smak och osmak, högre eller lägre skönhet.»

Underställande juryns bedömande, huruvida min i brevet uttalade uppfattning kan tolkas därhän, att jag åsyftat främjandet av ett fördärvligt levnadssätt, och erinrande slutligen om det kända innehållet i ingressen till 3 § Tryckfrihetsförordningen, överlämnar jag målet under yrkande att allmänna åklagarens mot mig framställda påståenden måtte helt och hållet ogillas.

Stockholm den 7 november 1896.

Gustaf Fröding.

Stycket V av »En morgondröm» har emellertid blivit uteslutet i föreliggande upplaga,* emedan jag funnit invändningarna mot detsamma delvis berättigade — åtminstone dem som gällt dess estetiska värde. Möjligen skulle jag kunnat göra om dem, så att bilden bleve mer enhetligt konstnärlig och mindre detaljbeskrivande, men kanske också lika djärv eller ännu djärvare, ty det bör väl en gång avgöras om det finnes och behöves någon gräns för framställningen av det naket naturliga, och var denna gräns i så fall bör sättas, eller om människorna i detta fall lagt på sig ett onödigt och kanske olycksbringande tvång.

Även frågan om det tillåtliga i att försöka skildra det sjuka konstnärligt i bild och skrift, antingen det rör könsförhållanden eller icke, är icke så alldeles utan vidare avgjord och tör väl även den behöva diskuteras. Jag medger att jag icke själv är säker på att jag haft rätt, när jag gjort dylika försök, men det är kanske icke helt onyttigt att någon av misstag eller lättsinne

* Dikterna »I Daphne» och »Herran steg över Korasan» hava även uteslutits, mindre på grund av det missnöje som drabbat dem och kanske även mindre på grund av deras ohöljdhet än på grund av att jag själv betraktar dem som icke särdeles lyckade i utförandet och oklara till innehållet. Möjligen komma de en annan gång att offentliggöras i omarbetad form.

vågar en dumdristighet, som i fall den misslyckas kan visa de andra vad de icke böra göra, eller om den i något lyckas, i annat misslyckas, kan visa dem en gräns för det möjliga eller i alla fall sannolikt utförbara.

G. F.

STÄNK OCH FLIKAR

STÄNK OCH FLIKAR.

Frågas: »varför blanda
högt och lågt så där,
mot det helas anda
olikarten skär?»
— svarar jag så här:

»När i huvudstaden
just ett regn har slutat,
medan vaktparaden
under dån av trummor
nalkas slottsfasaden,
ser jag alla slagens
folk i trängsel trång,
torgens gamla gummor,
som på fisken prutat
förmiddagen lång,

processionens trista
tåg med lik i kista,
barn i skratt och språng,
ynglingar som nicka
hemligt åt en flicka,
sneglande åt lagens
vakt med gömd battong,
prinsarna och kungen
tätt vid tiggarungen
och två män, som dricka
i en trappnedgång,
men ur Mälarvågen
stiger Irisbågen
högt mot högt som spång.

Kunde ögat skåda
bilden av det hela,
kunde örat höra
strängarna, som spela
huvudmelodin,
kunde sedan båda
konstfullt sammanföra
allt i symfonin,

visste då vårt öga.
visste då vårt öra

att det högsta höga
och det lägsta låga,
våra tankar våga
dröjande beröra,
såsom toner höra
med i harmonin.

Men de skilda ljudens
helbegrepp är gudens,
icke människans,
formernas och skrudens
sammansyn är hans.

När min blick vill famna
formens, dräktens, färgens
allt av blott en timmes
liv vid Mälarns vik,
ser den skymt och stycke,
ser den glimt och flik.

Vill mitt öra samna
allt i enhet, hör det
tonstänk lika bergens
ekon av musik,

intet mer, vad gör det,
blott en själ förnimmes,
blott av liv ett tycke
är i stänk och flik.

* * *

BOHEMISKA VERS

NYKÖPINGS GÄSTABUD.

Jag håller fest, med mina vers till gäster,
det dricks otroligt och det skryts förfärligt
likt fulla riddare och mätta präster,
men deras glada rus är icke ärligt.

Och hovmansversar stiga fram och buga,
hur välskt och sirligt är ej allting skrivet,
jag tror dem icke, dessa rim, de ljuga,
de bringa sist mitt samvete om livet.

De tala lättsint ord, det är att dölja
att uppror mot mig själv i skymning tassar,
med kappans lätta sidenveck de hölja
ett tvivels dolk, att bruka när det passar.

Jag grips av skam för detta falska gyckel,
för mina ark i ett av skåpets gömmen
jag vrider om i bittert hån min nyckel
och rider ut och slänger den i strömmen.

Ty mina dagars ro, min sömn om natten,
ha de förött med all den Håtunleken,
den glada leken med de lömska spratten,
den glatta minen och de dolda sveken.

*

Men Bjällboätten är dock Bjällboätten
och ingen boskap förd till slakt från betet,
så får väl nåden då gå före rätten,
för agnars ondhet bränner ingen vetet.

Jag öppnar bommarna på nytt, jag banar
mig vägen fram till deras fängselkammar
och medan dunkelt framtidsont jag anar,
jag står i dörrn i vankelmod och stammar:

»Så gån härut, I hertigar av meter
och riddare av rim, jag löser bandet,
och riden ut att göra mig förtreter
och föra ofog över hela landet!»

* * *

FLICKAN I ÖGAT.

I.

I någon nu förklungen lore
det finns en gammal regel,
att, om en man vid spegeln står
och ser i ögats spegel

sig själv, men annars inget är
att se i ögonringen,
så hålles han av ingen kär
och älskar heller ingen.

Men om en man har värme kvar
att hålla av en kvinna,
skall denna kvinnas bild stå klar
på ögats regnbågshinna.

Det är väl skrock, jag vet ej än,
om jag skall tro på regeln,
men hur det var, jag mindes den
en dag, jag stod vid spegeln.

Jag såg och såg — min egen min
av clown, som är allena,
hans vissna kind, hans trötta grin
av fjasko på arena.

Och all den sorgenatt, som låg
så svart i ögonbrynen,
jag såg och såg, men hur jag såg,
jag såg mig själv i synen.

Jag såg mig själv, jag sade: »Hej,
du dotter av min moder,
du liknar allt ett konterfej
av din förfallne broder!

I ädelt skick och fint behag
vi äro ett, vi tvenne,
jag har mig själv till hustru, jag,
och avlar barn med henne!

II

En pussig ätt av sång och skämt
och burschikosa tankar
med humor av begravningsklämt
och hopp av tappat ankar!

Små änglar med sin faders min
av clown, som är allena.
hans vissna kind, hans trötta grin
av fjasko på arena!

Men kärlek till sig själv gick an
i brist på älskarinna,
om icke också den förbrann
som kol i mull förbrinna.

Jag är en grop med utbränt kol
av innebrända lustar,
jag pustar eld med alkohol,
det flammar, när jag pustar.

Jag blossar till, jag domnar ner
bland askan i detsamma,
jag vill slå högt, jag vill ha mer
än flämtet av en flamma.»

*

II.

Jag satte mig att dricka
från morgonen till kvällen,
jag sökte alla ställen
med alkohol och flicka.

Men glädjeflickan smektes
med yrkesmässig kyla
och kunde icke skyla,
hur litet hon bevektes.

Och vinterkall som fisken,
som frusit fast vid isen,
för smickret och kurtisen
var hon, som satt vid disken.

Jag gick och drev i parken,
där silkefloren vifta
och sommartygen skifta
som blomsterprakt på marken,

där högsta dameliten
i finhet lyfter släpen
från ankeln, späd och näpen,
och hälen, smal och liten.

Jag fångade i hasten
av mötena på vägen,
halvt fräck och halvt förlägen,
de bästa ögonkasten.

Jag följde genom staden
den kjol, som vackrast röjde,
hur formerna sig böjde
i höften och i vaden,

den växt, som mest flöt över
av all den kraft av kvinna,
den ström av älskarinna,
en stackars karl behöver,

den blick, som störst och varmast
gav ut den största slanten
åt den vid rännstenskanten,
som var på kärlek armast.

Och oförskämd som slusken,
som skådat bättre tider,
men tyst som den som lider
av paltorna och snusken,

jag stod vid rännstenskanten
och såg och såg på flickan
och drog min hand ur fickan
och tiggde stumt om slanten.

»Ack giv den arme saten
ett korn av överflödet,
en liten bit av brödet,
en liten sked av maten!

Giv hit en vecka bara,
ett dygn, en natt, en timma,
som kärlek att förnimma,
anamma och bevara!

Åtminstone beskär mig
en fattig kyss att minnas
som tecken av en kvinnas
behag att vara när mig!»

Men även hon, den rika,
som mest lät kraft gå av sig,
den flödande, som gav sig
till bröd åt alla lika,

hon kunde endast skaka
på huvudet och tänka:
»Ja väl, om du kan skänka
mig någonting tillbaka!»

*

III.

Men med chokolad i takets plåtar
står kalifens borg av skär krokan
i ett fönster vid ett torg i stan.
Nedanför i en av borgens båtar
står en sockerprins och gör små låtar
på en gul gitarr av marsipan.
Bakom borgen med stramalj och garn,
lik en fånge i kalifens riken
och med minen av ett ensamt barn,
sitter fröken, som står för butiken,
och hon går och hon rör sig och gör sin vakt
över sockerkalifens pappersprakt.

Ja, du liknar allt en herdetös,
som slavinna hos kalifen fången,
frihetsarten har du kvar i gången,
den är gosslikt glad och graciös,
men ditt huvuds mjuka böjning för mig
har ett fångens vemodsdrag, som rör mig.

*

Och därinnanför i sidokammarn
är ett soffhörn, där jag många gånger
satt och drack min porters bittra kalk,
medan pinan slog med kopparhammarn
och mitt sinnes självförakt och ånger
hörde domens hårda syndabalk.

Och när flickan såg mig sitta där,
lik en trött och sjuk och sönderskliten
rövarhärjad ökenresenär,
var hon alltid såsom samariten
i den gamla kristna sagan är,
göt hon alltid, såsom skrivet står,
löjets balsam, som till löje smittar,
göt hon vin av medlidsamma tittar
i den arme resenärens sår.

Milda flicka, är du nu som då,
då är gott hos dig, du milda flicka,
jag är törstig, giv mig tröst att dricka,
ty till dig, du milda, vill jag gå.

*

IV.

Ej ett öre, ej en vitten
gåve jag för hela flickan,
var ej löjets glimt i titten,
som hon ger armén på brickan.
batteri vid batteri,
när hon räknar: »Vänta — åtta!
Det skall vara gräns och måtta,
snälla goda rara Ni!»

Ej en spik, en knapp, en trasa
gåve jag för flickan hel,
om en min av dygdig fasa,
sipp och stygg och dum och stel,
med sin dödningsskalles döda
kalla skräck förfulat skyn,
skyn den rena, skyn den röda
som förskönar hyn,

när jag biktar alltför äkta
ångerbittert syndaväckta
bikter från mitt liv i dyn.

När jag lallar: »Jag har ött mig
sjuk och led på flickor, jag,
jag har levt som Leviatan
dag och natt och natt och dag,
jag har varit full på gatan,
jag har gjort en dam, som mött mig,
skamliga förslag»,
blir hon röd och sorgsen bara,
säger bara: »Je bevara,
kan Ni inte låta bli
sånt med flickor, snälla rara
kära fina goda Ni!»

*

V.

Titta bort från det att jag är drucken,
titta bort från det att jag är kal,
kom ihåg, att när en nöt är sprucken,
finns dock kärnan i sprucket skal!

Låt oss låtsa du är odalisken,
som står fången på en hög altan,
och altanens balustrad är disken,
jag är prinsen av marsipan.

Hör du cittran, hör mitt vackra styckes
sång om sorg vid fjärrankällans brädd,
flicka, vet, jag är ej den jag tyckes,
är förvandlad och går förklädd,

är en man, som kommit hit från Hellas,
och Narkissos är det namn jag bär,
i min egen spegel i en källas
mörka våg var jag fordom kär.

Mycket väsen har min kärlek vållat,
skogen fylldes av min klagolåt,
Afrodite har mig då förtrollat
till den stackarn du småler åt.

Ja, du ler, din själ är lik min egen,
den vill gråta, men den ler sin gråt,
låt oss följas åt, se här är stegen,
låt oss fly i kalifens båt.

*

VI.

Var välsignad, milda ömsinthet
var välsignad åter,
du som allt förlåter,
fast allt uselt i mitt liv du vet.

Var välsignad du, som ej gav tröst
som en nåd från ovan,
men som kärleksgåvan
från en syndig fattig flickas bröst.

Du är vin för törst och bot för skam,
du är mat i svälten
på de magra fälten,
där min trötta levnad linkar fram.

*

VII.

Men drömmar äro drömmar,
och ord äro ord,
nu sitter du och sömmar
som förr vid ditt bord
och tittar genom fönstret
och tänker milda tankar,
mens vackert efter mönstret
sig blomsterslingan rankar.

Och ensam med mitt fula
mig själv i min kula
jag står förstämd och blickar
i spegelns glas som förr,
mig tycks en flicka nickar
i ögats öppna dörr,
i själva irisringen,
men strax så är det ingen.

Blott samma gamla Ego,
som icke kan betagas

och icke ändra sig,
om ock från himlen stego
en gammal gudasagas
kariter ned och nego
och liknade dig
och rodnande tego
och längtade tysta
i smyg att bli kyssta
av mig.

Ty jag är dömd att veva
mitt verspositiv,
och du är gjord att leva
ditt älskande liv,
det är som kärleksfrasen
mot smeket av handen,
som blommorna mot vasen,
som orden mot anden.

* * *

MEN.

Men att evigt krankt betrakta
sina sjuka drag och miner,
se, hur döden lömskt och sakta
härjar oss till grå ruiner,

det är pina utan ände,
spanska stövlar, hjul och stegel
— bäst att le åt sitt elände,
bäst att slå itu sin spegel.

Bäst att taga bördan på sig,
le åt åldern, som förtorkar
män till gubbar, bäst att slå sig
fram, så länge hoppet orkar!

Håna livet, när det hånar
kallt och hatfullt: vrid dig, sväng dig
undan ödet, håret grånar,
du är utnött, gå och häng dig!

* * *

FREDLÖS.

Jag drömmer att jag vandrar med påken i hand
förbi hela världen,
ser ängar och gärden
och hus invid vägarnes rand,
men har inget hem eller land.

Min kind är förfrusen och mörkröd och fnasig,
min byx är så trasig,
det glappar och glappar och slår, när jag går,
mustaschen så stelt som en skurborste hänger,
och ur mina känger
det pekar två smutsiga tår.

På stenar jag vilar, i gårdar jag tigger,
i lador jag ligger
för tack, det är billigast köp,

för mynten jag fått jag i krogarne super
mig full, så jag stuper
i sömn på den fläck, där jag söp.

Och skrovlig är basen
och dyster och rasen
av brännvin och hosta och hat,
men gör sig så spak, när jag jämrar och gnäller
så fromt, när det gäller
att tigga en skilling till mat.

Jag strövar, jag vandrar, där ingen jag känner,
jag har inga vänner,
man ger att bli kvitt mig snart,
och intet är mitt utom påken och påsen
och dyrken till låsen
och flaskan med skvätten jag spart.

Och går jag förbi, där ett bröllop firats
och grindarna sirats
med slingor av björk och syren
och flocken av flickor i lönnlunden glammar
och under dess stammar
till kvälls dukas borden av sten,

jag tänker i drömmen: en gård och en kvinna
att koka och spinna
gott varmt åt en trött fattig fan,
en fäll och en säng, där en usling kan ligga
och slippa att tigga
vart mål, som en annars är van,

det kan en väl önska, men djävlar anamma,
det gör väl detsamma,
en föds och föröds, tills en dör.
Till gården hör husan och katten och kusken,
men slusken, men slusken
och tjuven är jämt utanför.

Och ont sticker blickarnas hätskhet ur lunden,
och argt gläfser hunden
åt grinden, där trött jag i drömmen står,
jag vänder mig långsamt åt vägen därute,
jag drömmer mig önska, att åter jag sute
i häkte och nappade blår.

* * *

EN UPPSALAFLICKA.

Ett ungdomsminne.

»Hör på, kära vän, och skål, kära vän,
drick ur, kära vän,» sa Fina,
»det goda en gjort, det får en igen,
för ont, som en gjort, får en pina,
månntro jag kan komma till himmelen än
precis som en laggift fru,
häll i, kära vän,
drick ur, kära vän,
hör på, vad tänker du?

Jag håller ju av och jag tycker ju om
varenda student, som jag känner,
om också vår hela studentkår kom,
jag höll dem väl alla för vänner,

när fästmör och systrar ge sjutton i dem,
för det de ej sköta sig,
då ha de ett hem,
då ha de ett hem,
då ha de ett hem hos mig.

Vackra Klas, som du såg, fina John, som du minns,
det är gossar, som duga,» sa Fina,
»och den svarte Karl Filip, du vet, är en prins,
är en prins ibland gossarne mina,
och den långe, du kommer ihåg, vet du, den,
han är också så vacker och snäll,
men se du, kära vän,
men se du, kära vän,
är min älskade vän för i kväll.

Utan mig inga kyssar och sådant ni fått,
men fått hålla er stilla om natten
och fått griniga miner av mostrarna blott
och allsingen porter, men vatten
— se hos mig får en sjunga så mycket en vill,
och hos mig har vi bröllop var natt,
och jag bjuder ju till,
och jag bjuder ju till,
så studenterna ha litet glatt.

Det är vilt detta här och det går väl på tok
med oss alla studenter,» sa Fina,
»men så blir en väl gammal och klok som en bok
och får sitta och sucka och grina,
tills en far upp till himla, jag tror inte än
att Gudfader är butter och snål,
vad tror du, kära vän,
och häll i, kära vän,
och drick ur, kära gosse, och skål!»

* * *

LYCKLANDSRESAN.

En skepparevisa.

När jag steg i land,
där druvorna lysa
på Lycklands strand
och flickorna mysa
på stranden i blomster och band,

go on, tänkte jag,
känn mynten i fickan,
i dag är i dag,
den vackraste flickan
om halsen och höfterna tag!

Hon gav mig en titt,
jag kom till ett näste,
där vin ficks fritt,
och vinlöv hon fäste
huldsaligt om huvudet mitt.

Och i mitt schatull
med tärningen lekte
jag Lycklands gull,
mens flickan mig smekte
så saligen ljuvlighetsfull.

Men bönderna där
i Lyckland trängde
mig riggen för när,
och tillhyggen svängde
de bönderna, bönderna där.

»Hej, leden är trång,
nu näven håll knuten
och taljan i gång,
se opp från kikuten,
ohoj, alle boys, kom along!»

Och ilsken och full
jag slog och jag spände
tre bönder ikull,
min käresta ränne
åt skogs med mitt Lycklandsgull.

Det small och det ven,
de flängde mig sönder
med käppar och sten,
förbannade bönder,
de slogo mig halt i ett ben.

Så steg jag ombord,
men stödd på en krycka
och lappsalvsmord,
av Lycklands lycka
och viner och flickor förgjord.

Till sorg blir all glans
och halt får en vanka
omkring efter dans,
ens vinlövsranka
blir hård som en hagtornskrans.

Men skål, alle boys,
gör fast alle trossar,
och skål, alle boys,
god natt, alle gossar,
nu går skeppar Lyckman till kojs!

* * *

TORBORG.

Dagningen växer och vägen svalkas
kylig i fukten av daggens dropp,
trampet av klapprande hovar nalkas
hastigt i trav och galopp.

Solen går upp, över skyarna svävar
skimret av morgonen rosenrött,
hultens och moarnas harar och rävar
sova i gömslena sött.

Endast de hastiga hovarnas klapper
slår genom tystnaden snabbt och ljutt,
medan en ekorre, skrämd, men tapper,
gör över vägen ett skutt.

Just vid svängen, där glimtarna sticka
sylar i skuggorna vasst och bjärt,
kommer en ridande ståtlig flicka,
hög om barmen och smärt.

Skummet stänker om betselstålen,
hårdare, tätare tyglen dras,
ond är flickan och trilsk är fålen,
bägge om makten tas.

Flicknäven hårt om spöt sig knyter,
medan hon ropar ett kärvt: »Du skall!»
Stramt om de präktiga höfterna flyter
ridkjolens plastiska fall.

Klatsch på klatsch och tyglarna lösa,
nu har hon väldet och nu bär det av,
skräckens och lydnadens andar fösa
hingsten framåt i trav.

Hövligt jag griper åt hattens brätten,
tagen av synens skönhetsmakt,
men med en flyktig blick åt lornjetten
ler hon med kallt förakt,

nickar kort, som hon tänkte: »Stackar,
närsynt och skallig som männen mest,
ynkryggar, krokryggar, tramp för klackar
åt valkyrior till häst!»

Hovarna dåna och släpet flyger,
synen försvann med den hast den kom,
ekorren tyst utmed grenarna smyger
fram för att se sig om.

Ja, jag har sett mig och läst mig, fröken,
närsynt i nattlivets svartkonstbok,
levat mig skallig i punschen och röken,
tryckts under usla ok,

lärt mig i tungsinnets ödsliga håla
livstumlets bubblande kittelkok,
vilja och mäkta, betvinga och tåla,
härda mig stark och klok.

Därföre orkar jag ostört njuta
sköldmögestalternas fägringsprakt,
ock när de hånfulla ögonen skjuta
hat eller kallt förakt.

* * *

HEMVERS OCH VARDAGSVERS

STRÖVTÅG I HEMBYGDEN.

I.

Det är skimmer i molnen och glitter i sjön,
det är ljus över stränder och näs
och omkring står den härliga skogen grön
bakom ängarnas gungande gräs.

Och med sommar och skönhet och skogsvinds-
ackord
står min hembygd och hälsar mig glad,
var mig hälsad! — Men var är min faders gård,
det är tomt bakom lönnarnas rad.

Det är tomt, det är bränt, det är härjat och kalt,
där den låg, ligger berghällen bar,
men däröver går minnet med vinden svalt,
och det minnet är allt som är kvar.

Och det är som jag såge en gavel stå vit
och ett fönster stå öppet däri,
som piano det ljöd och en munter bit
av en visa med käck melodi.

Och det är som det vore min faders röst,
när han ännu var lycklig och ung,
innan sången blev tyst i hans dödssjuka bröst
och hans levnad blev sorgsen och tung.

Det är tomt, det är bränt, jag vill lägga mig ned
invid sjön för att höra hans tal
om det gamla, som gått, medan tiden led,
om det gamla i Alsterns dal.

Och sitt sorgsna och sorlande svar han slår,
men så svagt som det blott vore drömt:
»Det är kastat för vind sedan tjugu år,
det är dött och begravet och glömt.

Där du kära gestalter och syner minns,
där står tomheten öde och kal,
och min eviga vaggsång är allt som finns
av det gamla i Alsterns dal.»

*

II.

Och här är dungen, där göken gol,
små tösor sprungo här
med bara fötter och trasig kjol
att plocka dungens bär,
och här var det skugga och här var sol
och här var det gott om nattviol,
den dungen är mig kär,
min barndom susar där.

*

III.

Här är stigen trängre, här är vildskog,
här går sagans vallgång vild och lös,
här är stenen kastad av ett bergtroll
mot en kristmunk långt i hedenhös.

Här är Vargens gård av ris och stenrös,
här ljöd Vargens tjutröst gäll och dolsk,
här satt Ulva lilla, Vargens dotter,
ludenbarmad, vanvettsögd och trolsk.

Här går vägen fram till Lyckolandet,
den är lång och trång och stängd av snår,
ingen knipslug mästerkatt i stövlor
finns att visa oss, hur vägen går.

IV.

Kung Liljekonvalje av dungen,
kung Liljekonvalje är vit som snö,
nu sörjer unga kungen
prinsessan Liljekonvaljemö.

Kung Liljekonvalje han sänker
sitt sorgsna huvud så tungt och vekt,
och silverhjälmen blänker
i sommarskymningen blekt.

Kring bårens spindelvävar
från rökelsekaren med blomsterstoft
en virak sakta svävar,
all skogen är full av doft.

Från björkens gungande krona,
från vindens vaggande gröna hus
små sorgevisor tona,
all skogen är uppfylld av sus.

Det susar ett bud genom dälden
om kungssorg bland viskande blad,
i skogens vida välden
från liljekonvaljernas huvudstad.

* * *

ETT GAMMALT FÖRMAK.

Jag minns ett gammalt lågt gemak
med mörknad rämnig gips i tak.
Och dovt från kvarn och såg vid ån
hörs hjulens brus och forsens dån.
Och gammaldags är möbelns snitt
och bukigt bred och dryg,
med svängda ben i guld och vitt
och blommigt övertyg.

Ur hörnet stirrar skum och svart
i brons en byst av Bonaparte.
Från vägg till vägg hans vita ham
i bleka stålstick rider fram
vid Austerlitz, i Jenas slag,
vid Berezinas bro,
från segertåg till nederlag
på väg till Waterloo.

En dammigtvit Karl-Johans-byst
fixerar kejsarn stelt och tyst.
Den långa näsan pekar djärvt,
den strama läppen tiger kärvt,
beredd att plötsligt slunga ut
i brusande kaskad
vulkaniskt hett om en minut
en våldsam gascognad.

Ett gammalt skåp av masurbjörk
med tung skulptur, massiv och mörk,
bär romantikens dikt i famn,
och rygg vid rygg och namn vid namn
står Atterbom med stab och här,
Tegnér är med som gäst,
och Sarons liljeskald är där
och Törnroslärans präst.

En fluga surrar av och till,
men urets pendelknäpp står still,
sitt kvalm jasminers ånga strör
ifrån buskagen utanför,
och starkt slår doften ur en vas
från torra törnrosblad,
det blänker svagt ur slipat glas
i kronans prismors rad.

Och årbräckt mellan fönstren står
klaveret stumt sen sexti år,
men framför på dess nötta stol
jag drömmer fram i korngul kjol
och korkskruvslock och spetsfischy
en faster av min mor,
som blek orange är hennes hy
och blicken mörk och stor.

Och trånsjuk som en vallmodröm
hon sjunger sången vek och öm,
mens nacken vaggar av och an,
med kärleksord från Ispahan,
om Bulbul och Papilio
och om violers sorg,
om rosenkval och liljero
i Demiurgens borg.

Av ambrarök och saronsdoft
och fjärilsfjun och blomsterstoft,
törnroseri och oförnuft
jag känner fylld gemakets luft;
på fin och lätt och liten tå
framsmyga feer små,
och andevaktlar hör jag slå
från varje vinkelvrå.

* * *

SAGOFÖRTÄLJERSKAN.

Och minns du Ali Baba
och minns du vår gröna
syrengrotta, lummig och sval,
där mörk som den sköna
sultanan av Saba
och brunögd och spenslig och smal,
du satt och förtalde
en saga, du valde
bland en tusen en nätters tal.

Och kjolen av siden,
du ärvde bland arven
från mormors dagar,
var mjuk såsom råsilkegarn,
en slik, som med tiden
man ändrar och lagar
med klippet och skarven
åt döttrar och döttrarnas barn.

Och gott var att luta
sitt huvud mot silket
och njuta var beta
av sagornas bröd i vart ord
som sparvarna njuta
vid neket, på vilket
det bästa de veta
är satt som på gästabudsbord.

Och minns du Ali Baba
och andarne och fasan
och undren och värmen
i öknarnes brännande sand,
och minns du Abu Hasan
med toffeln i ärmen,
du drottning av Saba
och Bagdad och Wak-Wak-land?

* * *

SLÄKTVISAN.

Liljavit och rosa,
till bot styr sin kosa
vart bi,
sommarn är så unger,
hela släkta sjunger
samma melodi,
kära, kära ni.

Allihopa ropa:
»kära, kära ni,
vi, vi, vi,
vi ska hålla hopa!»

*

Snögen faller tunger,
räven går i hunger,
och ulven ger tjut.

Släkta brukar truten
mot släkta: »släng ut'en
och ställ'en bakom knuten,
gå ut, ut, ut!»

»För var och en har sitt, du,
och var och en för sej
och dej, dej, dej,
dej håller jag från mitt, du!»

Släkta går och gnatar
och hotar och hatar,
processar och spar,
för släkta bär det utför,
den ene är det slut för,
den andre köper krut för
det sista han har
att ända sina dar.

Släkta går och lider,
mens året det skrider
mot sommaretider
och lövgrön maj,
aj, aj, aj,
i hjärtat, i hjärtat det svider!

Rosarö och lilja,
och sorg är att skilja
en ros från sin rosendegren,
sommarn är så fager,
hela släkta drager
i sommarns ljusa sken
till gårds i hemallén.

Släkta står på trappa
och släkta vill klappa
släktas rock och kappa,
kära, kära ni,
hela släkta gråter:
och välkomna åter,
kära, kära ni!

Allihopa ropa:
»Kära, kära ni,
vi, vi, vi,
vi ska hålla hopa!»

* * *

EN VÅRFÄSTMÖ.

(Om jag hade haft någon.)

Det var den glans av solen,
en majdagsmorgon giver,
om hennes bara hår,
ett vårens vaj i kjolen
av törnroshäck, som kliver,
och vit syren, som går.

Och hon var het om kinden
av gången och av vinden
och badet som hon fått sig
av kalk och lut i grannars
kikut i glugg och dörr,
och blyg men ändå trotsig
och rödare än annars
och vackrare än förr.

Och ögats djärva gnista
bar bud om allt det varma
som spränger alla band,
när alla knoppar brista
och alla bäckar larma
i kvinnosjälens land.

Det var som hela våren
med lärkorna i täten
och sipporna i spåren
och snabb och glad i fjäten
drog ut att fånga mig
och kysste mig och lade
sitt bröst mot mitt och sade:
»Håll av mig, var när mig
och tag mig och bär mig
nu strax hem till dig!»

* * *

ETT GAMMALT BERGTROLL.

Det lider allt emot kvälls nu,
och det är allt mörk svart natt snart,
jag skulle allt dra till fjälls nu,
men här i daln är det allt bra rart.

På fjällets vidd där all storm snor
är det så ödsligt och tomt och kallt,
det är så trevsamt där folk bor,
och i en dal är så skönt grönt allt.

Och tänk den fagra prinsessan,
som gick förbi här i jåns
och hade lengult om hjässan,
hon vore allt mat för måns.

Det andra småbyket viker
och pekar finger från långt tryggt håll,
det flyr ur vägen och skriker:
tvi vale för stort styggt troll!

Men hon var vänögd och mildögd
och såg milt på mig, gamle klumpkloss,
fast jag är ondögd och vildögd
och allt vänt flyktar bort från oss.

Jag ville klapp'na och kyss'na,
fast jag har allt en för ful trut,
jag ville vagg'na och vyss'na
och säga: tu lu, lilla sötsnut!

Och i en säck vill jag stopp'na
och ta'na med hem till julmat,
och se'n så äter jag opp'na,
fint lagad på guldfat.

Men hum, hum, jag är allt bra dum,
vem skulle sen titta milt och gott,
en tocken dumjöns jag är, hum, hum,
ett tocke dumt huvud jag fått.

Det kristenbarnet får vara,
för vi troll, vi är troll, vi,
och äta opp'na, den rara,
kan en väl knappt låta bli.

Men nog så vill en väl gråta,
när en är ensam och ond och dum,
fast litet lär det väl båta,
jag får väl allt drumla hem nu, hum, hum

* * *

JÄGAR MALMS HUSTRUR.

I.

Han steg in och han sade: »God kväll,
kära far, kära mor, tack för sist!»
Och han satte sig ned på spisens häll,
han var mager av vandring och brist.

Vid hans fot låg hans bössa och jägaredon
och en klunga av vilt ifrån heden och mon
och en vidvingad tjäder han lyfte vid klon:
»Tag emot, det är tacken för sist!»

Ifrån elden det flammade rött
över jägarens mörka gestalt,
medan moran skar stycken av kött
och av korv och av skinka och palt.

»Han är trött, han har gått sina modiga fjät,
sätt sig till, tag sig för, håll till godo och ät,
och en sup skall han ha, tacka näcken för det,
det är bistert därute och kallt!»

Gamla mormor, som tvinnade garn,
lät den surrande spinnrocken stå,
och omkring stodo jäntor och barn,
för att höra, hur Malmen gick på.

Men han var ej så lustig som annars han är,
och han sjöng inga visor som sist han var här,
han var mulen och tyst, han var butter och tvär,
och han ljög ej så muntert som då.

*

II.

»Hör nu, Malmen,» sade moran,
»var är flickan, som du hade
här om sistens till att draga
allt ditt gods av vilt och skinn,
hon, den stackarn, som du sade
vara hustru din?

Hon var skygg som skogens hare,
men hon följde dig i hälen
som en jakthund följer husbond,
som din häst ditt lass hon drog,
slita fick den trogna själen
nog och mer än nog.»

»Är det Britt-Lis som I menar,
hon fick stryk, tills hon blev trogen,
eller Marja eller Kersti,
jag har många hustrur jag,
och mitt bröllop står i skogen
mest varannan dag.

När jag kom från Älvdalskanten,
över Vitsand högt i fjället,
satt där en som grät och sade:
'Käre Malm, stig in, stig in!'
När jag närmre såg på skrället,
var det hustru min.

Och min sista koppardaler
gav jag konan i föräring,
och jag sade: 'Vill du hava

mera sen, så tigg och stjäl,
torka dig i synen, käring,
jag har brått, farväl!'

Och när jag kom ner till Fryken,
stod en flicka där, som bar sin
dibarnsbyting i en trasa,
och hon skrek åt ungen sin:
'Gulle lelle, titt på far sin,'
det var hustru min.

Och åt Rottnen till på höjden
långt åt skogs vid Mällafalla,
kom två kvinnfolk och en barnskock,
då, vet moran, blev jag flat,
alla gräto de och alla
tiggde de om mat.

Alltihop, så var det fantfolk
av den allra värsta välta.
svarta kvinnfolk, svarta ungar,
och mitt svar till alla var:
'Är du hungrig, får du svälta,
så gör alltid far!'»

»Malmen skarvar,» sade moran,
»ja, nu skarvar du igen, som
du är van om dina kvinnfolk,
sant en bit, med lögn en bit,
men hör på, var har du den, som
sist var med dig hit?»

»Ja, jag ljög väl,» sade Malmen
och hans uppsyn blev en annan,
och han stirrade i elden
och blev stel och blek med ett,
och han tog sig över pannan,
som en syn han sett.

»Men om I vill höra sant, som
varken skarvar eller klipper
om min sista lilla hustru,
Eli-lita, skall I få,
den som inte tror, han slipper,
det ar sant ändå.

Det är sant, hon var min jakthund,
som slet ont för mjöl och vatten,
och min magra lilla märr, som

drog mitt lass och svalt och frös,
och min sängkamrat om natten
och min kära tös.

Allt hon gjorde för mig, allting
gott och snällt och vänt hon gav mig,
sade aldrig ont emot mig,
och ju mera hård jag var,
desto mera höll hon av mig,
det var Elis svar.

Men I vet väl, hur det går en,
och I vet, vad den får tåla,
som en likar mest av alla,
allt en får och allt en tar,
och det går en som de snåla,
det blir inget kvar.

Har I följt ett stackars skjutet
fattigt rådjurskräk i spåren,
har I sett, hur milt det tittar,
fastän sårat och förblött,
hur det sörjer och förstår en
och med ett är dött?

Det var så som Eli-lita
såg på mig, när sist om hösten
hon med ett sjönk ned på stigen
häftigt som hon gick och stod,
och det rosslade i rösten,
och ur mun kom blod.

Och när blodet frusat länge
och det sen begynte stillna,
var hon vit som kalk i synen,
där hon ej av blod var röd,
när jag ville tala till'na,
var hon redan död.

Jag har lagt'na under roten
av en tall i ödemarken,
det är bara mull och mossa,
ris och barr på Elis grav,
men jag skar ett kors i barken
och en namnbokstav.

Men det där är längesedan,
och att någon för en flicka
går och sörjer lungsot på sig,

det är bara käringsnack,
giv mig något starkt att dricka,
skål och tack!»

* * *

LELLE KARL-JOHAN.

»Lelle Karl-Johan
han skall ni tro, han
brås allt på mej och är from som ett lamm,
klok är han även,
snyter sig i näven
redan som far sin, Karl-Johan, kom fram!

Se, hur han bockar sig,
se, hur det lockar sig
vänt över skulten på lelle Karl-Johan,
jojo, må tro, han
vet allt att vara med folk minsann,
bibliskan kan han
mest som en annan
prost eller präst eller klockare kan.

Säj mej, Karl-Johan, vad lovade Mosen
— tork dej om nosen —
Israels barn, som han förde ur Gosen,
om en vill hedra sin far och mor?

Nu skall ni höra, att lelle Karl-Johan
allt blir en präst, när Karl-Johan blir stor,»
— sade och smekte sin lelle Karl-Johan
mor till Karl-Johan,
men tänk, vill ni tro, han
svor
sturigt och lett: »Jag gir jäkel i mor!»

* * *

HÄRJARINNOR.

Den ena heter Elsa, den andra heter Greta,
och alltför väl de veta
sin segersälla makt över mig.
De komma och försvinna som vilda små orkaner,
de härja mig, de kuva mig som goter och alaner,
de lägga mig platt öde med sitt krig.

Ty Greta hon har ögon, som smila och tigga,
illpariga, pigga
av skälmskhet och lust på konfekt,
och läppar, som beständigt vilja gnabbas och retas,
det finnes inga läppar så lustiga som Gretas,
de morska sig, de truta sig så käckt.

Och Elsa hon har ögon, troskyldiga stora,
som aldrig förlora
sitt understuckna bakelsebegär,

och läpparna de röra sig så allvarsamma sluga,
de tala så bevisande sant, när de ljuga
av längtan efter äpplen och bär.

Och bägge ha de fötter och ben, som galoppa,
och valsa och hoppa
behagfullt i strumpor och skor,
och bägge gå i dans, så det svingar och svävar,
och bägge ha små arga och smeksamma nävar
och naglar som de bruka till klor.

De klösa mig, de håna mig, de le, så de kikna,
och vackert de likna
gud Amor i byxtöskjol,
och äro de alaner, är det nätta små alaner,
och äro de orkaner, är det lätta små orkaner
i morgonluft och skinande sol.

Och går jag och funderar på gatan i staden,
det nyper mig i vaden,
det rycker mig i rocken med ett,
det sysslar så besynnerligt lömskt kring min ficka
förargad får jag fatt i en hand av en flicka,
den minsta och näpnaste jag sett.

Då höjer sig ett härskri och Elsa och Greta
och åtta små feta,
försmädliga prinsessor därtill,
som fritt och förvildat från läxorna skolka,
på gatan dansa schottisch och hopsa och polka
kring mig, som förbluffad står still.

Sen blåses det till anfall och klappas och smekes
och nypes och lekes
att jag är en stor miljonär,
som äger alla pengar i hela Europa,
de gadda sig tillsammans, de skrika allihopa:
»Hos trädgårdsmästar Lind finns det bär!»

Jag kämpar som en man, men alanerna vinna,
de skratta och försvinna
vid hörnet som en virvlande vind
och lämna mig förarmad och skövlad och slagen,
och skynda sig att äta sig fördärvade i magen
av körsbär hos trädgårdsmästar Lind.

Och ligger jag och drar mig där hemma på schäslongen,
då tassar det i gången,
jag lyssnar och jag undrar, vad det är,

och dörren springer upp, jag är snarad och fången,
jag kämpar och jag brottas, men ingen håller stången
mot hela alanernas här.

De kravla och de klättra, de hålla mig förlamad
och nupen och kramad
och pinad på sträckbänken sträckt,
tills pengar kommer fram, så att Greta och Elsa
och hela deras här få förstöra sin hälsa
hos sockerbagar Smitt på konfekt.

Så går det mig var dag, och min kassa börjar tryta,
ty slantarna flyta
ur pungen min i många bäckar små,
och vägrar jag att giva och vänder dem ryggen,
då göra de grimas åt den småsnåle styggen
och näpsa mig och släppa mig och gå.

Men hålla de sig undan och fred mig beredes,
då ligger jag och ledes
vid böckernas livlösa ord,
då tänker jag med vemod på striderna de heta,
då längtar jag förstulet efter Elsa och Greta
och hela alanernas hord.

* * *

EN BALFANTASI.

Min tanke på rytmerna flyter,
min själ är som drucken av nektar,
jag drömmer mig grekiska myter
i virveln, där valsvinden fläktar,
där tyllvågen böljar och går
och silket i bränningar slår.

Jag drömmer om vindarnas röster
av storm i en stormens orkester
en morgon, när ljust är i öster,
men döende skumt är i väster,
jag drömmer en forntida vik
i dans efter stormens musik.

Ægeiska havsvågor slunga
sitt silverne skum genom rummet,

och svalt nereiderna gunga
de stoltsköna lemmar i skummet,
de vila, de vagga omkring
i gungande, skvalpande ring.

Och vitt lyser stänket om barmen,
och droppar i lockarna glimma,
tritoner slå flämtande armen
kring midjornas fylle och simma
åstad under brottning och skratt
i krets med sin rövade skatt.

Då lyfter högt strålande Eos
i skyn sina rosiga vingar,
och hör, Hymené, Hymenéos!
ur djupet av vågorna klingar
ett glädjebebådande bud,
en chorus av glättiga ljud.

Och skrattet, som skallade, tiger
i skräck för den växande glansen
och mäktig ur böljorna stiger
den Böljeskumborna i dansen,
det är som var vind och våg
blev mild, när han fägringen såg.

Hon bär som ett lysande skimmer
av sol ifrån hjässan till tårna,
och allting som lever förnimmer
med kärlek den Böljeskumborna,
det är som en hyllningens sång
i vindens och böljornas gång.

* * *

MARQUIS DE MOI-MÊME.

»Man kan se, att just supén är slutad,
man blir mätt och dum,
se herr skalden där i stolen lutad
egenkär och stum.
Gud så högst allsmäktig,
man blir rent andäktig,
tänk, så karlen gör sig dumt förnäm
— Marquis de Moi-Même!»

Så ljöd jollret från en fru bakom mig,
halvt det roade och halvt bekom mig
litet ont, jag gjorde om min min
till lord Byron eller Lamartine
och jag sade för mig själv: »God dag,
den marqui'en den skall vara jag,»
och jag lade nobelt mina armar
djuptutlevat ned mot stolens karmar,
teatraliskt, skaldiskt slapptförnäm
— Marquis de Moi-Même.

Och jag drömde om mitt markisat
och min ungdoms borg med brustna tinnen,
min domän av sten och flyn och mossar,
mina arma gamla glädjeminnen
från den tid, då hoppets flamma blossar
över livets taffels fyllda fat.

Och jag tänkte: »Det är litet kvar,
alltför litet, alltför stackars litet,
av det markisat som en gång var,
allt mitt vilt är utött och förbitet
av allt hundfördömt, som livet har,
och mitt väsens sansculotter härja
all min ägo, det är svårt att värja
mot Dantons och Robespierres system
Marquis de Moi-Même.»

* * *

TVÅ GLÄDJEDIKTER

EN MORGONDRÖM.

I.

Jag sov och jag drömde
om Ariens land,
där solguden tömde
med givmild hand
kring allt överallt i en lycklig ängd,
som sedan vulkaniskt vart bränd och sprängd,
sitt liv, sina håvors mängd.

Jag drömde om aplar i mäktiga hag
kring urskogens väldiga vattendrag,
om körsbärsdungar och vinbärssnår
kring floden, som enslig i dälden går,
om vete, som självsått ur jorden stiger
i ödemarksdalen, där allting tiger,
om humle, som klänger och slingrar sig fram
i skogens tystnad från stam till stam.

Och ängar sig breda
kring bäckars fall,
där herdarna leda
sin hjord i vall,
när kvällen sin dagg över landet stror,
vid lidren med byttor till mjölk och smör
stå väntande hustrur och mör.

Och mannen är stark och kvinnan vek
och ungdomen yster och vig i lek.
ett naket folk, för stolt för ok,
för rent för dräkternas skökodok.
Men skymtar det stundom bland flickornas flockar
ett mångfärgat kläde om höfter och lockar,
det är för att göra sig särskilt grann
och vacker och kär för en älskad man.

Vid viken, vid kröken,
som älven slår,
den stigande röken
ur tjällen går,
där syssla i ro med de yngsta små,
som lipa och le, där de tulta och gå,
de gamle, de silvergrå.

Men högt på en klippa i frihet och ljus
och högt över töcknen är konungens hus,
på vidden och branterna runtomkring
vid midsommartid hålles folkets ting,
och konungen dömer från domarestolen
och tänker för folket och talar med solen,
och solen sår ned sina gudomssvar
om allt som skall bliva och är och var.

*

II.

Där strövar i skogen en fri ung man
och ingen är fri ung man som han,
hans blod är en störtsjö i vårstormstider,
hans trots önskar strider
och allt vill han fresta och allt han kan.
Den säkraste brottarn och måttarn
han prövar med näven och lansen
och kysser, när rast är i dansen,
de vackraste flickorna fritt
i vredgade friares mitt.

Jag såg i min dröm, hur hans gång var glad,
hur allt, när han strövade muntert åstad,
bar skick av en fri ung man,
hur hemlighetsfullt det om läpparne log,
som visste han nog
att gudarnas ättling
och älskling och like var han.

Han strövar med glättiga fjät framåt
på skogens vilda stråt,
han stannar och ler åt små kryp,
som måtta åt tån med ett nyp,
han gäckas med gökar, han retas med trastar,
han följer för ro skull ett spår,
på hällen han vilar, vid tjärnet han rastar
att se på en fisk som slår,
han faller på knä invid randen
och ligger och dricker ur handen.

Jag såg i min dröm, hur hans blick blev klar
av glädje åt bilden, som vattnet bar,
den visade gudarnas ättling,
hur manvuxet vacker han var.

*

III.

Fina fötter, nätta små,
kliva långt och slugt på tå,
än de skynda, än de väja,
knätt och kny, för ljud och speja.
om ej någon hörde små
fina, nätta fötter gå.

Kny och knätt, nu le och lura
glada ögon bak en stam,
och en flickas axlar kura
sig ihop som rädda lamm
och försiktigt förtänksam
smyger hon sig fram.

*

IV.

Och med ett som en vind
stryker flickans arm över jägarens kind
och har täckt honom ögonen till,

och hon ler åt sin fånge, haha och hihi,
han kan inte bli fri,
han må sträva så mycket han vill.

»Stackars Dum och Egenkär
där,
kan du gissa vem det här
är?»

Och hon kniper och drar
och hon rycker och slår för att frampressa svar
och att skrämma den älskade rädd,
och hon plågar och pinar hans rygg med sitt ben,
men den pinan är len
som ett smek på en kärleksbädd.

Blint han kämpar att bli lös,
trevar, gissar: »Nyp och Klös
är ditt namn och Udd och Sticka,
Riv och Ryck och — släpp mig, flicka!»

Och med ett med ett skratt
blev han fri, sprang han upp, fick han flickan fatt
och han drog henne tätt
mot sin mun för att kyssa sig munnen mätt,

och hon klängde sig fast,
och hon snyftade till och i gråt hon brast,
och hon sökte hans blick,
och en glimt av hans innersta själ hon fick.

Och som knoppen av Ariens ros en vår
sina skylande blad från pistillerna slår
inför sol, inför vindar och frön
låg hon naket och utslaget skön
och med vittskilda knän och med skälvande sköte
var den älskades åtrå i möte.

*

Och som hjärtblad i en blomsterskida,
heltförenta nyss, när skidan brast,
än vid sömmen hålla troget fast,
höft vid höft och sida invid sida,
syskonkärligt lågo hon och han
ännu flämtande och ännu röda
av sin kärleks första bråda möda
tätt med armen knuten om varann.

Men med ljuset, som i rymden flammar
av den evigtklara lyckans rike,
kom lycksalighet som sändebud,

milt välsignande från ljusets gud
likt en solglimt mellan skogens stammar
över gudens sons och dotters like,
mänskosonen och hans brud.

* * *

GUDARNE DANSA.

Vi glädjas de helige gudar, vi draga
de åldrige vise sin värld att behaga
på nytt som i urtidens domnande saga
med guldkar och harpor och cittror och kransar
i festliga dansar
och sol kring Elysiens fält?

För länge i svarta och skrämmande skrudar
de suttit och sått som fördömande gudar
sitt hot kring de dödliges tält,
för titt kom det skallande skräckbudet »fall ej»,
för titt hade dånet av domsordet »skall ej»
i åskor från höjderna skrällt.

Den eviga lustan att önska försvann ej,
och evigt fientligt kom »vill ej» och »kan ej»,
»jag vill ej, jag kan ej, jag skall ej försaka»

i vilda förtvivlade ekon tillbaka
ur Orciska djup att Elysium skaka,
förbannande, skränande gällt.

För rikt i vart träd hängde frukten förbjuden
att fresta till brott emot gudomsbuden,
än prålande fräckt i den varmtröda huden,
än hycklande oskyldigt skär.
Se mannen är man, se kvinnan är kvinna,
av törst efter famntagens lust de betagas,
de dåras, de dragas,
de rodna, de brinna,
av trotsiga sinnens begär.
Och brott väckte brott, och så hopades brotten,
och släkten och folk sjönko dömda till botten
av Orcus, där dödskvalet är.

Och gudarne själva att icke förföra
ej vågade längre ambrosian röra,
ej nektarpokalernas rand.
Och gudarnes lycka blev gömd under haven,
föryngringens dryck blev i bergen begraven
på vinken av Åskarens hand.

Och åren förrunno, och seklerna gingo,
och kval var den föda, som gudarne fingo,

och ålderdom blev deras dryck.
De stapplade årbräckta kring vid sin krycka
i törst efter ungdom och svält efter lycka
och böjda av sorgernas tryck.
Och pestens och febrarnes skydrag drogo
hän över de fält, som i solsken logo
av hälsa och liv och vår,
och pesten förödde, och febrarne slogo,
och många odödlige dogo
av hemska spetälska sår.
Och solarnes värme begynte att mattas,
och födandets livssaft begynte att fattas
till sist i vart avlande grand,
all glädje försvann från Elysiens lunder,
all skönhet, all frihet, all kärlek gick under
i gudars och människors land

Gudarne dansa, gudarne dansa,
högtidligt de dansa och tågande kransa
sin tinning med vinranksblad,
i takt gunga skäggen, de grånade sida,
i takt fladdra mantlarne vita och vida,
och starkt dånar harpa, och högt klingar cittra,
strängarna glittra, strängarna glittra
i tågande, dansande rad.
Vid gudarnes sida
gå grånade blida

gudinnor, som kärligen le och kredensa
ur skinande gyllene kar
i ädelstensmuggar, som tindra och glänsa,
föryngringens dryck åt envar.
Högtidligt i dans kring Elysiens slätter
fullbordas den fest, som i grubblande nätter,
till lärdom och tröst för de skapades ätter,
beslutats i gudarnes råd.
De skapade undra och fröjdas och dricka,
gudarne nicka, gudarne nicka
åt alla i huldhet och nåd.

* * *

UR KUNG ERIKS VISOR

EN VISA

OM NÄR JAG VAR LUSTIG MED WELAM WELAMSSON PÅ UPPSALAHUS OCH ÄRKEBISKOP LARS OCH DOKTOR BENGT VORO UTANFÖR OCH VÄNTADE.

Klunkom, Welam Welamsson,
klunkom, Welam Welamsson,
si ormen är tagen
och glädjen är stor,
i länkar är han slagen
och väntar domedagen
i burn, där han bor,
klunkom, Welam Welamsson,
gudlov vi have Sturen
instoppad i buren!

Klunkom, Welam Welamsson,
klunkom, Welam Welamsson,
herr Larses postillor
vi vele giva Hin,

och så herr Bengtses brillor,
låt kalla våra frillor
från staden hitin,
klunkom, Welam Welamsson,
låt fylla mer i stopen
att läska frillohopen!

Klunkom, Welam Welamsson,
klunkom, Welam Welamsson,
vår tid vi vele öda
med dryckjom och svir,
så drickom oss röda,
så drickom oss döda
i gott Malvasir,
klunkom, Welam Welamsson,
och blomstrom och blommom,
åt Hecklom vi kommom.

* * *

EN VISA

OM MIG OCH NARREN HERKULES.

Knäpp gitarren,
strängen slå,
vem är narren,
vem är narren
av oss två?

Jag är narren,
du är kung,
knäpp gitarren,
knäpp gitarren,
sjung!

Rör på strängen,
det är vår,
glad på ängen,
glad på ängen
blomman står.

Över ljungen
står en tall
högst i dungen,
högst i dungen
all.

Hög på hästen
red en kung
upp till festen,
sprang av hästen
ung,

tog, du dansens
giga hör,
kyss av landsens,
kyss av landsens
mör.

Hör du strängens
hårda skorr,
nu är ängens,
nu är ängens
blomma torr.

Storm kring branten,
tallen brast,

hör diskanten,
hör diskanten
viner vasst.

Knäpp gitarren,
vilt i ring
virvla barren,
virvla barren
kring.

Trött och sprungen
är gitarrn,
nu är kungen,
nu är kungen
narrn.

Hör gitarrens
brustna röst,
det är narrens,
det är narrens
tröst.

* * *

EN VISA TILL KARIN

NÄR HON HADE DANSAT.

Av ädla blomster vill jag linda
en slinga kring min käras hår,
av kära minnen vill jag binda
en krans åt dig för ålderns år.

Med mina händer vill jag vira
den kringom den jag haver kär,
ditt gråa hår skall kransen sira
ännu, när jag ej mera är.

Si däjelig och ung i dansen
min kära är, men icke glad
— så är en tagg i denna kransen
och gift i dessa blommors blad.

Jag ser en droppe blod, som stänker
av kransen kring min käras hår,
så är ett kval i allt jag skänker,
min skänk gör ont, min krans ger sår.

* * *

EN VISA TILL KARIN

UR FÄNGELSET.

Mät mig ej med mått, men vät mig med tårar,
en dåre är jag vorden, en dåre ibland dårar.

Skön var min krona och härligt var mitt rike,
jag haver varit konung och kejsarens like.

I spillror är mitt rike, i stycken är min krona,
i fängelsets mörker mitt brott vill jag sona.

Jag tjänades troget av vänner och fränder,
se frändernas blod förmörkar mina händer.

Troget gick i striden mitt folk för min ära,
i nöd fick det trohetens skördar uppskära.

Döttrar av mitt folk gingo fagra på torgen,
jag förde dem upp till att skändas i borgen.

Sist grep jag efter dig för att finna sista trösten,
våren skulle skövlas att skänka liv åt hösten.

Titt över mig har du bittra tårar gjutit,
mät mig ej med mått, förlåt vad jag brutit.

* * *

DRÖMVERS

SI DRÖMMAREN KOMMER DÄR.

Si drömmaren kommer där,
sitt huvud mot bröstet sänkt han bär.

På ensliga stigar vill drömmaren vandra
och är icke lik oss andra.

Han drömmer drömmar, som hädiskt ljuga,
att sol och måne och stjärnor för honom buga.

Han är vår faders käraste son,
kommer och låter oss slå'n!

* * *

PRINS ALADIN AV LAMPAN.

Prins Aladin av Lampan
har ingen lampa kvar,
han trevar under manteln,
där lampan var,
han söker efter Ringen,
men ringen finner ingen,
som inga ringar har.
Prins Aladin den Store
har tappat sitt förnuft
och trevar blint i luft.

Han manar ur det vida:
»Kom, feslottet mitt,
med pärlor och rubiner
i salen, som skiner
av guld och av vitt!

I andar, I gören
er plikt och er flit,
I fören mig, I fören
prinsessan Belbrududur,
den månemilda, hit!»

Så raglar framåt gatan,
där trängseln är stor,
prins Aladin i trasor
och trasiga skor:
»Se fånen, hör på fånen,
den galne skräddarsonen,
ni vet, ni vet han tror,
han är sultanens bror!»

— I skräddare och tiggare,
I kännen icke anden,
man gör en vink med handen
och ropar sakta blott:
Kom slott, kom slott, kom slott!
Han ser åt himlaranden,
han spanar efter anden,
han väntar på sitt slott,
då småler folket smått:
»Ditt slott är allt i månen,
se fånen, se fånen!»

Ack, den som ägt om Lampan
har aldrig mera ro,
och den som burit Ringen
vill aldrig mera tro,
att icke undertingen
från fordom äro kvar,
fast villorna bedraga
och tvivel honom gnaga
och inga ting han har.

Ty Lampan, det är skaparkraft,
som gör till makt en man,
och Ringen, det är troskraft,
som allting kan.

* * *

DET BORDE VARIT STJÄRNOR.

Det borde varit stjärnor att smycka ditt änne
som länkar och spänne
och stråldiadem om ditt hår,
där silverljusa skira och svagtgyllne bleka
små strimmor sågos leka
likt strimmor, dem ett norrsken i kvällrymden sår.

Din fot var späd och liten, din vrist var fin och
spenslig,
din väg var så enslig,
och blygtförnäm och skygg var din gång,
du liknade de syner, som drömmarna väva,
de lysa och sväva,
och stjärnor de bära om håren till spång.

I skimret om din panna var sorgen och musiken,
men frusen, besviken
av toner, din visa på läpparne låg,

Din växt var full av gratie, men aldrig fick den följa
sitt väsen att bölja
med frigjort behag i var linjevåg.

Ditt huvud höll du lutat som säven för vinden,
och blek var du om kinden
som blekaste blomst som i skogsmon står,
men mörka som en kvällhimmel ögonen sågo
mot länder, som lågo
för fjärran och skumt för en blick som vår.

Och alltid jag förnam det förpinade ljuset,
det slocknande suset
av gudom, som dör i din blick, i din röst.
Du var mig som en sångmö, som blott vågar viska,
för sjuk bland de friska,
för vek bland de starka med vittvälvt bröst.

Jag tänkte: »Du är rik i att älska och svärma,
att fostra och värma
all skönhet, all kärlek, allt ljus i din själ.
Vad båtar dig din rikedom? — till skam skall den vändas
och trampas och skändas
som skogens viol av en stigmanshäl.»

»I träldom och förnedring din rygg skall du kröka
som slav och som sköka
en gång för din kärleks och vekhets skull.
Ty det, som drömmer vackrast, och det, som
blickar mildast,
brutalast och vildast
skall brytas mot jord och besudlas med mull.»

Men kanske har det bättre och ädlare gått dig
— när mänskorna försmått dig,
kanhända hava peris beskyddat din gång.
För mig var du en ljusgestalt i nattens tid upp-
runnen,
vid morgonen försvunnen,
jag minns dig som en stjärna, en saga, en sång.

* * *

EN STRANDVISA.

Är det ljuvt att sköljas
under sorl och sus
av en klangfull böljas
gång till dödens hus?

Är det skönt att drunkna
i en havsvågs famn,
är för alla sjunkna
djupt i djup en hamn,

där för brott och ånger,
vilka stormat vilt,
ljuda sorgens sånger
sonande och milt?

Men vem vågar språnget,
fast ens liv är ött,
fast ens hopp är gånget,
från en värld, som dött,

dött, där ögat skådar,
dött, där örat hör,
och fast allt bebådar
att jag ändå dör?

* * *

I DAPHNE.

I.

Och nu är jag led vid att tygla och trycka
i stoftet mitt otama galna begär,
och nu vill jag famna all vanvettets lycka
och allt som av jorden och köttet är.

Och nu vill jag smaka de druvorna lömska,
som döva min sorg och förnya mitt kval,
nepenthe, nepenthe, den sövande glömska,
som guden kredensar i Daphnes dal.

*

II.

Vattnet från femtio kullar
dansar i hundrade bäckar,
forsar och väller och rullar
fram under myrtenhäckar,
lyser likt mörka metaller
kyligt i månljus och faller
svalt ned i dalen, där floden går,
marmorvillorna blänka,
marmorbrunnarna stänka
silver i glittrande skurar,
facklorna svärma kring templets murar,
där under kopprade valvet Apollon står.

Centurioner och legionärer,
världsherraväldets soldater,
svirare sammanblåsta
vida ifrån och i tusental,
unga hellener med fria
vårdslösa, gäckande later
tumla med Asiens hetärer
öppet sin last genom Daphnes dal.
Kristna från Antiochia
synda i hemliga kamrar,

medan i hjärtana hamrar
ånger, som tvärt genom låsta
dörrar sin ingång stal.

Hän genom tempelhallar,
ned över tempeltrappor,
kastande togor och kappor
stormar den rusiga hopen.
Högt i en lund bland de vite
Phallosbilderna skallar
rop, som bland kullarna dör:
Eros, o hör! Aphrodite,
lyss till de bedjande ropen,
hör våra böner, o hör!

Låt oss omfamnade blandas,
låt oss förenade andas
alla med alla och man med kvinna,
kvinnor med kvinnor och män med män,
låt oss i famntag förbrinna,
låt oss förbrinnande renas,
låt oss omfamnade enas
saligt med Kosmos igen!

*

III.

Jag ville jag vore en tiger
i språng till att frossa och paras,
när blodet åt huvudet stiger
och drifternas hungrande skaras
vilt hetsande jakt mig för,
så kampen en gång finge sluta
emellan försaka och njuta,
emellan jag vill och bör,
så tanken och drömmen förbrunne
och hälsan, den hälsan jag vunne
som vinnes, när själen dör.
Kom, druckna menad, låt oss tömma
till dräggen, att lasterna glömma,
all last mellan kvinna och man,
så ödom med lustar, som domna,
vår livskraft, tills själarna somna,
vårt öde, vår sorg att fullkomna,
omfamnade tätt av varann!

* * *

HERRAN STEG ÖVER KORASAN.

Herran steg över Korasan,
Herran, Herran, den siste och förste,
het går han fram på sin vredes ban,
väldig han vandrar i öknen,
hans ljungeld lyser i töcknen,
allting förgås, där hans öga ser,
den som är hungrig, han hungre mer,
den som är törstig, han törste!

Riken han reser mot riken opp
och städer han välter mot städer,
jorden föröds, där han träder,
markerna flås, där hans sulor skrapa,
branterna flängas,
bergen sprängas,
klipporna rämna och djupen gapa,
floderna vräkas i nya lopp.

*

Min själ var en mäktig stad av sten,
där folket en bolande festens natt
drog fram under skrän av hesa skratt
vid åskans dunder och ljungeldssken.
Och däst och trind
jag satt som ett beläte
på templets altarsäte,
och mitt emot
satt Astaroth
med buken stind
av horiskt innanmäte.

Och kvinnor med skrikande öppna gap
och män, som spydde av dryckenskap,
i skock drogo in med blomst och bloss,
och runt om offerflamman
de lade sig ned tillsamman
att bola till ljuvlig lukt för oss.

Jag sade: »jag är Belial,
med kvinnor vill jag vältra mig
och vara ett djur evinnerlig,
och dricka och skända
till tidens ända
jag alltid vill och skall!»

Då skedde i templet med ljungeldsknall
en röst som sade:
fall!

Och vid att domen knappt var sagd
min stad låg platt på jorden lagd,
och hän i den väldiga tempelhall,
som skallat till ära för Belial
av sjungande, dansande kvinnors ras,
i öken och natt och sand, som rök,
schakalen strök
att finna kvinnoas.

*

Jag låg i en hög av sten och grus
och bad genom mörker och helvetsbrus
till Gud i feg förfaran:
»o, Herre, din hand är stark och bråd,
o, Herre, din är äran,
håll upp att slå, giv nåd!»

Då skallade åskan och stormen tjöt,
och stämman röt:
»förbannade, vik hädan,

till eld och kval
i Hinnoms dal,
där ingen slipper dädan!»

Då höjde jag mig genom grus och sand
och reste mig upp att skaka
i hat min hand,
förbannande tillbaka:

»Du själv har gjort mig till Belial,
du själv har skapat världen all
och ont och gott i mig och allt,
och har du eld för ont befallt,
så vräk dig själv i Hinnom
att vi tillsammans brinnom!»

* * *

DRÖMMAR I HADES.

I.

Än, fastän dvalan betyngde min hjärna,
låg jag och grubblade vidöppet vaken,
såg jag, hur ljusflamman andades matt,
såg, hur hon flämtade långt ned i staken,
fladdrade, slocknade, såg, hur en stjärna
glimtade svagt genom rymdens natt.

Månen sken in, men dess kyliga skimmer
tycktes mig likna den elmseld, som blossar
över en mast, när det kvällas på hav,
lysvedens ljus eller lyktmän på mossar
eller det sken, som ens öga förnimmer
flyktigt en sensommarnatt på en grav.

Luften mig tycktes lik jord, som förtunnats,
vidgats och blivit ett stoff, som kan andas,

skumt och av skymtande syner fullt,
skugga och glimt, som förenas och blandas,
gravkummelljus av den art, som förkunnats
fordom i sagor om trolldomskult.

Skumma gestalter jag såg i det vida,
vilande rader av somnade släkten,
bidande än i förhoppning och tro
solen och dagen och morgonväkten,
slumrande stilla och sida vid sida,
varv över varv i en dödsdröms ro.

Dovt som när haven skvalpa och svalla
hörde jag sorl av de multnades röster,
mörka som klang av en harposträng,
hörde dem skölja från väster till öster,
fråga och svara, stiga och falla,
vandra som böljor i svall till min säng.

II.

Knappt med tydlig tanke
ljödo rytm och takt,
men i allt förnam jag
gömt och innelagt
allt, vad självfullt anas,
allt, vad djupt förstås
i det minsta ord, som
i en suck förgås.

När min kloka tanke,
kylande och torr,
gav sin form åt ljuden,
blev det skorr,
greps av ve var ädel
dödens drömgestalt,
gick en kramp, en smärtans
ryckning genom allt,
blev det Hades ljuvast
drömt av död och natt
till en kantig versrad,
tungt i meter satt.

*

III.

Bruset av Albions harpa,
sorlet av sång på norröna,
Beowulfs tider och Fingals
hörde och såg och förnam jag
skymta och ljuda i Hades
dunkelt och underligt sköna.

Anglernas fabler om kungar,
danernas häxande galder,
gælernas tungsinta dystra
sägner om Merlin och Gral
fyllde mitt öra med ton av
hedna och forntida skalder.

Halvkristen gnostisk magi, som
fjärran ur östern stammar,
völvornas kvad och druidisk
visdom, som sökt i de dolda
djupen de vises sten,
fyllde med syner min kammar.

*

IV.

Jag såg en sovandes
höjda haka,
det svarta skägget
låg ungt och vekt
vid silverkanten
av tröjans halsrand
omkring ett anlete
stolt och blekt.

Jag såg en sångares
vemodspanna,
det mörka håret
i ädelt fall,
den manligt svärmiska
sorgsna läppen,
som kanske sjöng i
kung Arthurs hall.

Jag såg hans dödsdystra
ögon öppnas
att söka någon,
han aldrig fann,

de slötos åter,
och i detsamma
den syn, som skymtat,
i luft förrann.

Men länge hörde jag
mjukt melodiskt
hans tanke tala
sitt mörka tal,
sin halvtutslocknade
sångarsaga
från någon wälsk
eller anglisk dal.

»Har jag ej älskat någon,
en som var huld och vän,
sov jag och drömde jag, låg jag
ej emot kvinnoknän,
medan den mörkröda solen
sjönk bakom ekar hän.

Gav hon mig ej en brudnatt,
firad i stjärnesken,
över oss gungade lummigt

kronorna gren över gren,
vind var i vide, och viken
slog mellan säv och sten.

Allt hon mig gav, sin makes
gyllene konungaked,
medan hon smekte mitt huvud,
milt kring mitt hår hon vred,
gav mig sin själ och för min skull
bröt hon sin heliga ed.

Länge vi drucko i lön med
ögat av tårar vått
eller med svårmodslöje
kärlek i ont och gott,
kärlek i synd och lycka,
kärlek i lust och brott.

Hörde jag nyss, att munkens
röst i mitt öra ljöd:
livet är skönt att se till,
kärlekens kind är röd,
nu har din älskade vitnat,
nu är Osviva död.

Nu skall Osviva sova
länge i slummer sval,
sömnen och drömmen och döden
var hennes eget val,
aldrig hon ångrade, aldrig
går hon till himmelens sal.

Munk, det är sång och sägner,
munk, det är völvors kvad,
att, när den sista hösten
fällt sina sista blad,
skall en befriare draga
genom de dödas stad.

Hava väl åldrar susat
över min själ sen då?
Då är väl dagen inne,
snart skall väl slaget stå,
skall väl befriarens ande
stark genom väldena gå!»

Som hav i svallning,
när vinden kommer,
som våg i vandring
gick suset fram

av dagens aning
i Hadesnatten
fördold och hemlig
och undersam.

Men åter sjönk den
i djupets mörker,
där förd av drömmen
min tanke sam,
och åter steg den
och kom tillbaka,
och syner såg jag
och ord förnam.

Och över anleten
stundom föll det
en glimt av klarare
ljus än förr,
men ännu svagt som
en månestrimma
från livets natt
genom dödens dörr.

* * *

SAGAN OM GRAL.

Efter en dvala med hemska och skakande
syner och röster och tvivelskval
halvt som i sovande, halvt som i vakande
drömde jag sagan om Gral.

*

Gral är allt varandes hopp och hugsvalan,
Gral är juvelen med underligt sken,
siad är Gral av Sibyllan och Valan,
Gral är de vises sten.

Fordom ett kärl av smaragd, som har flutit
över i urtid av livets vin,
nu kring sin dryck har det helt sig slutit,
vinet är vordet rubin.

Gral är smaragd och rubin, och han hyser
kraft av de två i sitt väsens glöd,
grönt, det är hoppet, men kärleken lyser
skimrande gnistrande röd.

Kraft suger Gral ifrån nedan och ovan,
han bringar enhet åt allt, som är delt,
han har den frälsande läkande gåvan,
allt, som är bräckt, gör han helt.

Synd signar han till det luttrande saltet,
vilket kan rena till bragd ett brott,
han kastar skönhetens ljus över Alltet,
han gör det onda till gott.

Högt genom himmelens glänsande hallar,
långt genom dödsrikets skumtgråa dal,
djupt genom Hyle, där djurtjutet skallar,
sökes den helige Gral.

Finns han däruppe i renhetens riken,
högt, dit den helgade trånaden går,
eller i djup, dit på himlen besviken
tanken förtvivlande når?

Ingen det vet, men han finnes och formas
åter till kalk efter spådomens ord
en gång, när himlar och helveten stormas
djärvt av en man från vår jord.

Den, som går ned genom Hades, att väcka
sovarnes mörker med ljusets bud,
den, som går ned genom Hyle, att släcka
hatarnes tjutande hat mot Gud.

Den, som är älskad av Gud som av Satan,
den, som har Gud liksom Satan kär,
den, som går fram över Vintergatan,
följd av all helvetets här,

kuvande himmelens hat mot de dömda
med de förbannades kärleksbragd,
han är den rätte, som finner det gömda
vin i dess kärl av smaragd.

Trotsarn i kärlek, den starke, som mätte
gudom och mandom och helvetesfall,
famnande alla, han är den rätte
hjälten, som komma skall.

*

Så att besvärja mitt lidandes makter,
så att hugsvala och göra mig väl
tankarne sjöngo i rytmiska takter
sagan om Gral för min själ.

* * *

ANINGAR.

Stundom en skymt som av dagens
gryende morgonstrimma
flyktigt att snart förgå
lyste sig väg genom dunklet,
tankar, som just börjat morgnas,
hörde jag tala så:

»Kommer han, nalkas han, är han
stigen ur moderskötet,
ström av hans närhet känns,
leker han, växer han, går han
fram som en yngling med givmild
blick lik en älskande väns?

Ler han? Ett friare löje
log icke gratiernas älskling
över de vises Atén,

aldrig en gudarnes gunstling
ystrare krossade gudars
hermer mot tempelsten.

Aldrig en fri ung heros
glättig som han och lycklig
druckit vid lundkylig brunn
vatten med lesbisk druvmust,
kysst en kredensande flickas
kärleksförtörstande mun.

Är han en sångare? Orfevs
aldrig som han lät susa
skönhet i skogars löv,
levande ton lät dallra
fram genom hårda klippan,
stum, tungt sluten och döv.

Aldrig behag lät bölja
ängarnes betande hjordar
hän genom liv och lem,
kom att lycksaliga ljuda
människors klingande sinnen
högt mot Elysiens hem.

Är han en krigare? Indus
är ingen gräns för hans härtåg,
ländernas gräns är ej hans,
vidare välde väl vinner
han än det fordom av Ammons
son över folken vanns.

Trotsig och glad skall han strida,
ädelmodig och vänsäll
bruka sin segers makt,
länge i godhet råda
över vart älskat land, som
blev honom underlagt.»

* * *

EN FLIK AV FRAMTIDEN.

Solen går mot Eden,
Eden är den stjärna,
dit den ljusa leden
solens vandring för,
jorden följer gärna
solens gång i spåren,
se, nu nalkas våren,
se, hur vintern dör.

Känn, hur livet sprides,
känn, hur kraften välter
hinderna till sides,
som oss fjärran band,
sekelisen smälter
i den höga norden,
nu styr sakta jorden
hem till Edens land.

Känn, hur etervågen
undansköljde allt, som
fult och lågt I sågen
i ert nakna kön,
se hur var gestalt, som
tungt i sjukdom böjt sig,
rätat ut och höjt sig
ung och stark och skön.

Väl, så kasten dräktens
fega blygdomhöljen
inför sommarfläktens
lek, som smeker hult,
det I ängsligt döljen
som ett skamfullt anat
lytes form är danat
ädelt oskuldsfullt.

Vill du guldskatt vinna,
väl, så samla skatten,
se, ditt guld skall rinna
rikligt ur din hand
som ett gyllne vatten,
sig i solsken byta
och med ljus omflyta
allt din kärleks land.

Vill du makt och ära,
vill du krans och spira,
allt din själ kan bära,
sök och välj och vinn,
kransen skall du vira
om ditt hår att sira
makten av den spira,
du har valt till din.

Följ var trotsig drift du
följde förr i fruktan,
fritt som lagens skrift du
såge sagd däri,
synd och skuld och tuktan
äro nu förgångna,
all den fordom fångna
livets kraft är fri.

Varje dryck i mulen
fordomtid du njutit
som en glädje stulen
från en pliktens dag,
när en lag du brutit
att en lycka fånga,
drick den ut i långa
djupa fulla drag.

* * *

ANMÄRKNINGAR

A = Aftonbladet
E = Efterskörd af Gustaf Fröding, 1910
ES = Efterlämnade skrifter af Gustaf Fröding, 1914
GD = Guitarr och Dragharmonika af Gustaf Fröding; GD^1 = första upplagan, GD^2 = andra upplagan o. s. v.
j = ett julnummer 1895
J = Jul.
KT = Karlstadstidningen
M = Gustaf Frödings samlade skrifter. Minnesupplagan 1911
N = Nornan
ND = Nya dikter af Gustaf Fröding, ND^1 = första upplagan o. s. v.
OoB = Ord och Bild
SD = Samlade dikter af Gustaf Fröding 1901
SF = Stänk och flikar, SF^1 = första upplagan o. s. v.
Sf = Svensk folkkalender för 1901
UNT = Upsala nya tidning
Vint. = Vintergatan.
r. = rad, raderna
v. = vers, verserna
ä fr = ändrat från
ä t = ändrat till

STÄNK OCH FLIKAR. Sid. 1.

Inledde diktsamlingens första upplaga, omtrycktes i SF[2], uteslöts i SD, upptogs i E.

Följande textförändringar föreligga:

r. 18 mskpt barn i *fniss* 2:a korr. barn i *skratt*
r. 29 M har genom tryckfel *språng.*
r. 36 mskpt *ädelt* ä t *vacker* ä t *konstfullt*
r. 47 SF[12] *enhetsklang* E *helbegrepp*
r. 62 mskpt blott *ett liv* 3:e korr. blott *en själ*
r. 63 mskpt blott av *skönt* 3:e korr. blott av *liv*

BOHEMISKA VERS. Sid. 5.

Avdelningen kallades i mskpt *Gammalungkarlsvers*, som i 1:a korr. ändrades till *Bohèmevers* för att i 3:e korr. få sitt slutliga namn.

NYKÖPINGS GÄSTABUD. Sid. 7.

Trycktes först i SF , omtrycktes i SF[2], uteslöts i SD, upptogs i E.

Följande textförändringar föreligga:

r. 1 mskpt, SF[12] vers *som* gäster E vers *till* gäster

r. 3 mskpt *bålde* riddare och *glade* 2:a korr. *fulla* riddare och *druckna* 2:a korr. och *dästa* ä t. *mätta*
r. 4 mskpt men *knappt vartannat ord är sant och* ärligt 2:a korr. men *deras glada rus är icke* ärligt
r. 7 mskpt dessa *vers* 1:a korr. dessa rim
r. 10 mskpt i *skumrask* 2:a korr. i *skymning*
r. 13 av *skräck* för detta *hemska* 1:a korr. av *skam* för detta *falska*
r. 15 mskpt om *i* bittert *hat* 1:a korr. om *med* bittert *hån* 2:a korr. om *i* bittert hån

Efter v. 20 gjorde Fröding avdelningstecken i 1:a korr.

På femte strofen följde i mskpt följande strof, som ströks i 1:a korr.:

Som konung Birger sitter jag och ruvar
och ångerns galenskap min själ förvirrar,
för detta dåd ändå min själ sig gruvar,
jag sitter stum, jag sitter blek och stirrar.

r. 21 mskpt *Ty* (*mina* ä t) *Bjällbosläkten* är dock *Bjällbosläkten*
1:a korr. *Men Bjällbosläkten*
2:a korr. *Men Bjällboätten*
3:e korr. *Ty Bjällboätten*
r. 23 mskpt och (*ädelt blod* ä t) *gott med ont förspills i dessa häkten*
1:a korr. *så får väl nåden då gå före rätten*

På nuvarande sjätte strofen följde i mskpt denna i 1:a korr. strukna strof:

Och dessa hertigar med hov och drängar,
de äro värda mynt, om rätt man trugar,
för deras lösen får jag många pengar
i silvermark och kopparöretugar.

r. 25 mskpt *Jag spränger låset och med våld jag banar* 1:a korr. och med *dyrk* jag banar
2:a korr. Jag spränger *bommarna, med dyrk* jag banar
3:e korr. SF[12] Jag *öppnar* bommarna *på nytt*, jag banar
r. 27 mskpt och *mens jag dunkelt framtidsoråd* anar
1:a korr. och *dunkelt framtidsoråd skumt jag* anar
3:e korr. och *medan* dunkelt *framtidsont* jag anar
r. 28 *jag* står 1:a korr. *och* står 3:e korr. *jag* står

Jfr Inledning till detta band s. XII och R. G:son Berg, »Frödings Alkibiades» (Stockholmstidningen 13 febr. 1916).

FLICKAN I ÖGAT. Sid. 9.

Trycktes först i SF, omtrycktes i SF[2] och SD.

I mskpt bar den undertiteln *En hjältedikt*, en motsvarighet till »Balen», vilket ströks i 1:a korr.

Följande textförändringar föreligga:

I. v. 12 mskpt ögats *irishinna* ä t *regnbågshinna*

r. 29 mskpt *ljuvt* behag 2:a korr *fint* behag
r. 41 mskpt, SF[12] till *en* själv SD till *sig* själv

II. r. 18 mskpt *går fram och* lyfter ä t *i finhet* lyfter
r. 39 mskpt *och* ä t *men*
r. 54 mskpt en *liten kyss* att minnas ä t en *kyss, en kyss* att minnas ä t en *fattig kyss* att minnas

III. r. 16 mskpt gosslikt *fri* ä t gosslikt *glad*
r. 18 mskpt har ett *slavens* vemodsdrag 1:a korr. har ett vemodsdrag *av slav,* ä t har ett *fångens* vemodsdrag
r. 20 mskpt *satt jag lång i synen* många gånger 1:a korr. *är ett soffhörn, där jag* många gånger
r. 21 mskpt *vid min porters bittra syndakalk* 1:a korr. *satt och drack min porters bittra kalk*
r. 22 mskpt *mens i pinan under kopparhammarn* 1:a korr. *medan pinan slog med kopparhammarn*
r. 23 mskpt *all mitt* (*mörka sinnes tunga* ä t) *mörka, tunga sinnes* ånger 1:a korr. *och mitt sinnes mörka, tunga ånger* 2:a korr. *och mitt sinnes självförakt och ånger*

IV. r. 3 mskpt *om ej* (*skalken* ä t) *löjet satt* i titten 1:a korr. *var ej löjets glimt* i titten
r. 4 mskpt (*flickan* ä t) *som hon* ger
r. 6 mskpt *mens* hon *säger* 1:a korr. *när* hon *häpnar* 2:a korr. *när* hon *räknar*

r. 8 mskpt *snälla Ni!* 1:a korr. *snälla goda rara Ni*

r. 13 mskpt har dödningskalles, men Fröding har ej ändrat korr:s dödningsskalles

r. 20 mskpt jag *stammar* 2:a korr. jag *lallar*

r. 21 mskpt *halvt ihjäl* på 1:a korr. *sjuk och led* på

r. 26 mskpt *kärliga* förslag 2:a korr. *skamliga* förslag

r. 29 följdes i mskpt endast av raden: *sådant, kära Ni!* Detta ändrades i 1:a korr. först till: *sådant, snälla goda rara Ni!* och sedan till sin nuvarande lydelse.

V I manuskriptet var den nuvarande sjätte sången betecknad som nummer fem, och den nuvarande femte som nummer sex; omflyttningen företogs i 1:a korr., där Fröding antecknat: »Obs: Stycket V och stycket VI böra byta plats och nummertal.»

r. 10 mskpt sång om *fjärran* sorg vid *källans* ä t sång om sorg vid *fjärrankällans*

r. 18 mskpt skogen *genljöd* av ä t skogen *fylldes* av

VI. Andra strofen saknas i mskpt och är tillsatt i 1:a korr.

VII. r. 3 o. 30 mskpt *hon* 1:a korr. *du*

r. 4 mskpt *sitt* 1:a korr. *ditt*

r. 6 mskpt (*milda* ä t) *snälla* 1:a korr. *milda*
r. 9 mskpt (*Men* ä t) *Och* ensam (*vid* ä t) *med* mitt fula
r. 17—27 saknas i mskpt och äro tillsatta i 1:a korr.
r. 31 mskpt *ett* älskande 1:a korr. *ditt* älskande

I de anmärkningar, varmed Fröding på Uppsala hospital 1903 försåg sina »Samlade dikter», skrev han följande om denna dikt:

I. till r. 17—20 »erinrar om en ungdomsdikt av Levertin».
r. 44 »Kanske hellre 'kol i ugn', kanske oriktigt — kol torde behöva luftdrag för att förbrinna.»
r. 45 till *en grop:* »ugn».
r. 45—52 »Torde vara sant, men det är närgånget att påtvinga främmande dylikt. Detta torde gälla även hela följande stycke.»

II. r. 16 i sin helhet: »något tvetydigt».
r. 37—56 »Innebär verklig sluskighet, som allmänheten helst torde önskat slippa.»

III. r. 16 *gosslikt* försågs med ett »?»
r. 19 ff. »allt detta torde föga angå allmänheten».

IV. r. 8 i sin helhet: »väl sött».
r. 28—31 »för sött».

V. »Detta stycke liksom åtskilligt i hela dikten är som att tugga bleckplåtar.»

VI. »Lögn — känslofullhet, som ej torde förefunnits hos mig under ifrågavarande omständigheter.»

VII. v. 17—20 »Detta torde vara sant.»

Slutomdöme:

»Utom andra fel torde dikten lida av för stor indiskretion — det torde ej vara gentlemannamässigt att gå omkring bland alla man möter och blotta sina illaluktande sår.»

Då »Samlade dikter» skulle ges ut 1901, skrev Fröding en hel mängd »Ändringar till dikterna i *Stänk och flikar*», vilka i allmänhet ej iakttogos och som jag här naturligtvis ej vidtagit, utan endast meddelar på detta sätt.

I denna dikt ville Fröding ändra:

VI. r. 4 *allt uselt* till *det usla*
r. 8 *syndig* till *stackars*

Den här, i femte sången, brukade bilden av Narkissos var tidigt nog nyttjad av Fröding för att beteckna honom själv. I ett brev till Mauritz

Hellberg 1 april 1891 hade Fröding bl. a. skrivit: »Liksom Narkissos vid sin källa — den bilden var bra — sitter jag vid toddyglaset, blickar ner i dess dunkelbruna vätska, ser på dess yta min bild, fattas av en trånad, som endast ökas, sedan toddyn med bild och allt fått plats i mitt inre.» Samma år skrev han dikten *Narkissos*, sedermera upptagen i »Nytt och gammalt». Jfr Harald Nielsen, »Gustaf Fröding» (i »Ord och bild», 1910) och Ruben G:son Berg, »Clown Clopopisky» (därsammastädes, 1916).

Jfr detta bands Inledning s. XII och J. Landquist »Gustaf Fröding», s. 289 ff.

»Flickan i ögat» är översatt på engelska (*A girl in the eyes*) av Ch. W. Stork i »Gustaf Fröding. Selected poems» The Macmillan Company New-York 1916.

MEN. Sid. 23.

Trycktes först i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande textändringar föreligga:

v. 8 mskpt *eller* slå itu 1:a korr. *bäst att* slå itu

r. 11 mskpt till (*gummor* ä t) *gubbar*

Fjärde strofen saknas i mskpt och tillades i 1:a korr. Dess sista rad löd där ursprungligen: *huden vissnar*, (*dränk dig*, ä t *gå och*) *häng dig* och slutligen: *huden vissnar, häng dig, häng dig!*

samt i 2:a korr. ursprungligen: *huden vissnar, ynkrygg* [eller *ynkling*], *häng dig!* ä t *du är utnött, gå och häng dig!*

I »Ändringar till diktérna i Stänk och flikar» 1901 ville Fröding stryka hela sista strofen.

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:
r. 7 o. 10 till *le åt* »hiatus».
r. 7—8 »Är nog ej lätt, om eländet är stort.»
r. 13—16 »Jag är ej nöjd med denna vers, borde kanske helst uteslutas — eller åtminstone göras om?» (Som ifrågavarande strof icke fanns i det ursprungliga manuskriptet — jämför ovan! — och dess slutrad företer så många ändringsförslag, har Fröding tydligen aldrig nått fram till en för honom tillfredsställande form av diktslutet.)

FREDLÖS. Sid. 25.

Trycktes först i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Titeln var i mskpt *Slusken.* I 1:a korr. ändrades detta först till *Fång-Jan* och sedan till *Fästningsfången,* som ändrades till *Fredlös* i 2:a korr.

Ändringarna i texten äro följande:
r. 1 mskpt *och slusken han* vandrar 1:a korr. *Han vandrar, han* vandrar 2:a korr. *Jag drömmer, jag* vandrar ä t *Jag drömmer, att jag* vandrar
r. 6 mskpt *Hans* kind 2:a korr. *Min* kind

r. 7 mskpt *hans* byx 2:a korr. *min* byx
r. 8 mskpt glappar, *när slusken* går 1:a korr. glappar *och slår, när han* går 2:a korr. när *jag* går
r. 9 mskpt *och skägget* så stelt som ä t *mustaschen* så stelt
r. 10 och *fram ur hans* kängor 2:a korr. och *ur mina*
r. 11 *smutsiga* 1:a korr. *lortiga* 2:a korr. *smutsiga*
r. 12, 13, 15, 16, 17 och 21 *han . . .* *han* 2:a korr. *jag . . . jag*
r. 15 mskpt han i *lönkrogen* 1:a korr han i *krogarne*
r. 16 mskpt *sig* 2:a korr. *mig*
r. 16 mskpt *tills* han 1:a korr. *så* han
r. 19 mskpt och *butter* 1:a korr. och *dyster*
r. 20 mskpt hosta och *skam* 1:a korr. hosta och *hat*
r. 21—23 mskpt men gör sig så spak,
när att be om en smula
hans hand ur sin fula
eländiga ärm sträckes fram.
1:a korr. *när han jämrar och gnäller*
så fromt, när det gäller
att tigga en (*smula* ä t) *skilling till mat.*
r. 24 mskpt *Och slusken han vandrar, där ingen han känner* 1:a korr. (*Fång-Jan* ä t) *Han strövar, han* 2:a korr. *Jag . . . jag . . . jag . . .*
r. 25 mskpt *han* 2:a korr. *jag*
r. 26 mskpt *honom* 2:a korr. *mig*

r. 27 mskpt utom *hungriga tarmar* 1:a korr. utom *påken och påsen*
r. 28 mskpt och *lättja i armar* 1:a korr. och *dyrken till låsen*
r. 29 mskpt och *ben med otröttelig fart.* 1:a korr. och *flaskan med skvätten han spart.* 2:a korr. *jag* spart.
r. 30 mskpt *han* 2:a korr. *jag*
r. 35 mskpt till *fest* 1:a korr. till *kvälls*
r. 36—41 mskpt

Då tänker väl slusken: en gård och en kvinna,
en fristad att finna,
en vila från villande stig
och mat, som ej räcks av föraktande händer,
och grannar och fränder
är gott, men är icke för mig.

I 1:a korr. bibehölls strofens första rad, medan de övriga fingo sin slutliga gestalt.

I 2:a korr. ändrades första raden först till: *Då tänker jag bittert* och sedan till sin nuvarande lydelse.
r. 42 mskpt *Då svär kanske slusken ett* 1:a korr. (*Då mumlar väl Fång-Jan* ä t) *Det kan en väl önska, men* [i 2:a korr. ändrades *djävlar* till *fan*, men återställdes]
r. 46 mskpt *och hunden*, men slusken 1:a korr. (*men Fång-Jan, den* slusken ä t) *men slusken, men slusken*

r. 47 mskpt *och vargen* 1:a korr. (*den* ä t) *och* tjuven

r. 48 mskpt Och ont *sticka* (*flickornas ögon* ä t) *blickarnes pilar* 1:a korr. Och ont *sticker blickarnes hätskhet*

r. 50 mskpt åt *spjälan av grinden, där slusken* står 1:a korr. där *Fång-Jan* står 2:a korr. *åt grinden, där trött jag i drömmen står*

r. 51—53 mskpt *då* (*skelar* ä t)

sneglar han inåt försagd och förlägen
och ser utåt vägen
och sänker sitt huvud och går.

1:a korr. *han* (2:a korr. *jag*) *vänder sig* (2:a korr. *mig*) *långsamt åt vägen därute,*
och önskar han sute
i häktet (2:a korr. *häkte*) *och nappade blår.*

r. 52 2:a korr. *och önskar jag sute* ä t *och önskar att åter jag sute* ä t *jag drömmer mig önska, att åter jag sute*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

r. 1 ff. »Rytmen kanske här för munter — den erinrar möjl. om vandring, men möjl. kunde även för vandring en långsammare rytm väljas?»

r. 8 till *och slår:* »ej bra».

r. 17 *stöp* är ändrat till *söp*. Denna Frödings väl motiverade ändring har införts i denna upplaga.

r. 21 *mig* är ändrat till *sig*, vilket iakttagits i denna upplaga.
r. 26 *kvitt mig* försågs med ett »?»
r. 34 till de*ss* *s*tammar: »s—s».
r. 47 som i SF[12] och SD löd: *och tjuven, är jämt utanför* ä t *är jämt utanför, utanför.*

Slutomdöme:
»Ett obehagligt stycke — kanske dock av något värde, ehuru kanske ej av något estetiskt?»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 skrev Fröding om r. 30: »insättes *nyss* mellan *bröllop* och *firats*».

Jfr Fr. Böök, »Essayer och kritiker 1915—1916», s. 237 ff.

Är översatt till tyska av Hanns von Gumppenberg (*Geächtet*) i »Schwedische Lyrik» (1903) och av Otto Badke (*Friedlos*) i »Gedichte von Gustaf Fröding», till finska (*Kulkuri*) av Valter Juva i »Valikoima runoja», Helsingfors 1915.

»Fredlös» är tonsatt av Charles Kjerulf (W. Hansen).

EN UPPSALAFLICKA. Sid. 28.

Trycktes första gången i SF[1], omtrycktes i SF[2] och SD.

Följande textförändringar föreligga:
Undertiteln var i mskpt *Gammalungkarlsminne,*

som ströks i 1:a korr.; i 2:a korr. insattes *En ungdomsminne.*
r. 2, 20 o. 38 mskpt *Nina* 2:a korr. *Fina*
r. 14 mskpt ge *katten* ä t ge *sjutton*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:
r. 16—18 »Historiskt — d. v. s. den åsyftade flickan brukade säga, att hon tyckte, att studenterna hade liksom ett hem hos henne.»
r. 28 *sådant* försågs med ett »?»

Slutomdöme:

»En kanske i någon mån idealiserad (den idealiserade blir ju dock ej särdeles 'idealisk') bild av en flicka jag brukade besöka under min studenttid — en som jag tror mer än vanligt 'lättsinnig' företeelse (ej blott i sexuell mening, utan i betydelse av en, för vilken livet är lek och på grund därav icke utan en viss älskvärdhet isynnerhet som hon tycktes vara en välvillig natur). Jag träffade henne senare i Stockholm, då hon efter ett väl minst tioårigt sexuellt stormliv hade bibehållit en ej ringa återstod av charm och gott humör, ehuru fetare och blekare än förr. Såg snarare ut som en ung gift dam av överklass med extravaganta vanor än som en porterfördrucken och av män förhärjad skönhet. Möjl. har hennes oförbrännliga lättsinne och godartade

glättighet trots allt hållit henne uppe. Med avräkning av rasolikheten torde hon haft något släkttycke med Tolstoys Kathinka i 'Uppståndelse' — också en kvinnlig kraft, vilken tiden och det andra ödeläggande sexuella och alko holistiska stormlivet ej fått bukt med.»

I finsk översättning (*Upsalan tyttö*) finns dikten hos Larin Kyösti, »Runoja» (1908).

»En Uppsalaflicka» är tonsatt av Charles Kjerulf (W. Hansen) och G. Knudsen (Skand. Musikforlag).

LYCKLANDSRESAN. Sid. 31.

Trycktes först i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Dikten hör till dem, som alldeles omarbetats i korrekturet.

En genomgående olikhet mellan manuskriptet och den tryckta texten är först och främst att strofen i mskpt är sexversig, varemot den i tryck förkortats till femversig. I flertalet strofer är i mskpt denna sedermera strukna vers, den ursprungliga femte, en upprepning av strofens fjärde — alltså samma tekniska grepp, som Fröding nyttjat och behöll i »En visa om mig och narren Herkules». Önskan att ej upprepa en så speciell effekt var väl orsaken till, att han icke vidhöll »Lycklandsresans» ursprungliga avfattning. I 1:a korr. genomförde författaren till att börja med

denna upprepning i alla stroferna, men beslöt sig så för att slopa den.

Dikten inleddes i mskpt med följande strof:

Ohoj, alle man,
och skål, alle bassar,
ohoj, alle man,
en skeppare passar
och lodar och brassar
och halar och far som han kan!

I 1:a korr. ändrade Fröding strofens senare halva till:

en lodar och passar,
en halar och brassar
och skimplar och far som en kan!

Sedan strök han femte versen, och i 2:a korr. strök han hela strofen.

r. 4 upprepades i mskpt, ströks i 1:a korr.
r. 9 » » » »
r. 10 mskpt, SF[12] om *livet* och SD om *halsen* och
r. 14 upprepades i mskpt, ströks i 1:a korr.
r. 19 » » » »
r. 23 mskpt mig *nästan* för när 1:a korr. mig *riggen* för när
efter r. 23 följde i mskpt raden *och blängde och blängde* 1:a korr. [*de blängde, de blängde* ä t] *de bönderna blängde;* ströks.

r. 25 mskpt (*emot* ä t) *omkring mig, jag tänkte så här:* 1:a korr. *de bönderna, bönderna där.*
r. 29 följdes i mskpt av raden: *slå packet för truten* 1:a korr. *se opp från kikuten;* ströks.

Nuvarande sjunde strofen saknas i mskpt och är insatt i 1:a korr., där dess fjärde vers först löd: *och när jag mig vände,* sedan ändrades till: *min käresta rände* och slutligen ströks.
r. 33 SF^2 *de* bönder (tryckfel för *tre*)
r. 35 1:a korr. *för fan* med 2:a korr. *åt skogs* med
r. 36 mskpt *En käpp med en spik* 1:a korr. *Det slog och det ven,* 2:a korr. Det *small* och
r. 37 mskpt *mig flängde isönder,* 1:a korr. *de flängde mig sönder*
r. 38 mskpt *min tös gav ett skrik* 1:a korr. *med käppar och sten*
efter r. 39 följde i mskpt: *de slogo mig sönder,* som i 1:a korr. ändrades till: *förbannade bönder,* men sedan ströks.
r. 40 mskpt *och samman, jag låg som ett lik.* 1:a korr. *de slogo mig* (*lam* ä t) *halt* i (*mitt* ä t) *ett ben.*
r. 44 upprepades i mskpt, ströks i 1:a korr.
r. 46 mskpt *För* sorg blir *av* glans ä t *Till* sorg blir *all* glans
r. 49 upprepades i mskpt, ströks i 1:a korr.
r. 50 mskpt blir *vass* som 1:a korr. blir *hård* som
r. 51 mskpt *Ohoj,* alle 1:a korr. *Men skål* alle

r. 52 mskpt *surr an* alle 1:a korr. *gör fast* alle
r. 54 upprepades i mskpt, ströks i 1:a korr.

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:
r. 43 till *lappsalvsmord* »dåligt» och som slutomdöme: »Går an.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 skrev Fröding om r. 10:
»Sid. 42[1] sista raden insättes *om halsen* i stället för *om livet.*»

»Lycklandsresan» är tonsatt av V. Stenhammar och, under titeln »En skepparevisa», av Helfrid Lambert (Gehrman).

TORBORG. Sid. 34.

Trycktes först i kalendern »Svea» för 1896 (tryckt 1895), upptogs i SF[1] — den saknas emellertid i manuskriptet — omtrycktes i SF[2] och SD.

Följande textförändringar ha ägt rum:
r. 29 Svea jag *bugar och hälsar prinsessan* 2:a korr. jag *griper åt hattens brätten*
r. 30 Svea *gripen* 2:a korr. *tagen*
r. 31 Svea en *blick åt lorgnetten och hjässan* 2:a korr. en *flyktig blick åt lorgnetten*
r. 32 Svea med *stolt* 2:a korr. med (*hårt* ä t) *kallt*
r. 48 Svea *härdat* 2:a korr. *härda*

[1] Sidtalen äro första upplagans.

r. 49 Svea jag *ännu* 2:a korr. jag *ostört*
r. 50 Svea *drottninggestalten i all sin prakt* 2:a korr. *sköldmögestalternas fägringsprakt*
r. 51 Svea de *furstliga* 2:a korr. de (*stolta* ä t) *hånfulla*
r. 52 Svea *pilar av* 2:a korr. *hat eller*

Efter r. 52 lästes i »Svea» följande i 2:a korr. av SF[1] strukna strof:

> Leve det sköna, varhelst det gästar
> jämmerdalarna drottningkrönt,
> leve furstinnor på höga hästar,
> leve allt stolt och skönt!

STRÖVTÅG I HEMBYGDEN. Sid. 39.

Första dikten trycktes ursprungligen i kalendern »Svea» för 1894 (tryckt 1893); de övriga i kalendern »Nornan» för 1896 (tryckt 1895) under denna titel.

Cykeln har undergått stora förändringar till sin text.

I. Kallades i »Svea» *Vid Alstern.*
r. 1 Svea det är *guld över* molnen och *silver i* sjön mskpt det är *skimmer i* molnen och *glitter i* sjön
r. 5 Svea och *trolska* ackord mskpt och *skogsvindsackord*
r. 10 Svea den *stod* mskpt den *låg*

r. 19 Svea hans *sjuka* mskpt hans *dödssjuka*
r. 20 Svea blev *dyster* mskpt blev *sorgsen*
r. 21 Svea det är *ödsligt och tomt* mskpt Det är *tomt, det är bränt*

II. Var i »Nornan» avdelning I.
I mskpt är här utesluten den vers, som i »Nornan» följde efter den femte:

och här var det humlor och humlebol

r. 6 I mskpt till Nornan:

och här var det *doft av* nattviol

Som II stod i »Nornan» följande, ur SF uteslutna stycke:

Ja, mina käraste barndomsvänner,
vänligt det somnade minnet jag känner
vakna och värma mig själen varm.
Hör, hur det flänger och fnissar och tassar,
tösor och pojkar, barfotalassar,
kära kamrater från lekens larm
vimla omkring mig som hök och duva,
hembygdens barnstam i huckle och luva,
uppfödd på torpens fattiga tuva,
blåögd och mildögd och mager och arm.

III. r. 5 N av *snår* mskpt av *ris*
r. 8 N *skum och hemsk* och trolsk mskpt *vanvettsögd* och trolsk

r. 9 N Här *skall* vägen *gå* mskpt Här *går* vägen *fram*
r. 10 N lång och *mörk* mskpt lång och *trång*

IV. Inleddes i »Nornan» med följande, ur SF[1] uteslutna stycke:

> Sval forsar bäckens kaskad
> fram under lutande björkar,
> skogsdjupets skugga förmörkar
> liljekonvaljernas huvudstad,
> bäcksorl, bladfall, vindens prasslande lik,
> ljuder därinne en sorgmusik.

* * *

I »Nornan» var nuv. tredje strofen n:r 2 och tvärt om.
r. 12 N full av *dess* doft mskpt full av doft
r. 13 N *I* björkens gungande mskpt *Från* björkens (*höga* ä t) gungande
r. 14 N *i* vindens mskpt *från* vindens
r. 16 N *och bliva till ett med skogens brus* mskpt *all skogen är* (*fylld av dess* ä t) *uppfylld av sus*
r. 17 N *de föra* ett mskpt *Det susar* ett
r. 19 N *till* skogens mskpt *i* skogens

I »Nornan» fanns ännu en dikt, som uteslöts ur SF[1]

V.

Och här går vägen vid Bymon fram,
där bodde soldaten Stolt.
Mig tycks han står vid björkens stam
som fordom, rak och allvarsam,
hans pojke leker i vägens damm,
en liten pys i kolt.
Hans dotter leker tyst tittut
förlägen och blond vid stugans knut,
hans hustru niger i stugans dörr
beskedlig och blid som förr.
Och blommor, som blommat i år som flytt
de blomma i fönstret på nytt.

Men Stolten och hans hustru bo
i kyrkogårdens ro,
och sonen hans är nu en man,
en stolt och rak som han,
och själv en tös har tösen hans,
med hår av samma ljusa glans.
Dock fjärran i länder långt ifrån
bo Stoltens dotter och Stoltens son
långt bort från Bymons ängd
och stugan står tom och stängd.

Till denna cykel hör vidare ett stycke, som meddelades i ES under titeln *Bergslottets väldiga*

dörr och som här meddelas efter ordalydelsen där (s. 102):

Bergslottets väldiga dörr
välver sig högt som förr.
Däldens branter ha bildat
vägg i det gröna gemaket,
snåren sno sig förvildat
likt en gesims omkring taket,
kronor av tallar och björkar
välva ett valv som förmörkar
ljuset kring mossiga hällar,
där i förgångna kvällar
själen var mäktig att glömma
lycklig hur tiden förgår,
mäktig att vila och drömma
eviga ungdomens evigt grönskande vår.

Det förkastades och medtogs varken i »Nornan» eller i SF (meddelande i ES, Företal, s. VIII, där det av misstag talas om ND i st. f. SF).

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna diktcykel:

I. »Se Aarestrup: 'der var guld om hans aare og sölv om hans seil', vilket var mig i tankarna, när jag skrev. Utom i fråga om ingressen har dock stycket ej med Aarestrup något gemensamt.

Den glättiga rytmen står måhända i strid med

det vemodigt menade innehållet, liksom delvis Tegnérs Vikingabalk, från vilken versmåttet torde vara lånat.

'Ack, jag kan icke glömma, jag gåve mitt liv
för att se, för att se henne blott.'»

r. 16 till *käck* »Knappast käck och munter — den musik av min fader jag minns var vemodig. Dock lär han tidigare sjungit och komponerat muntrare.»
r. 19 till *dödssjuka* »stöter mitt öra».
»Känslofullheten i stycket är oäkta — det är härmad känsla.»

II. »Erinrar om min fars musik, men har föga med mig själv att beställa.»

III. (Till *vildskog, vallgång, bergtroll, kristmunk, tjutröst.*) »Dessa avsiktligt valda tunga ord äro kanske malplacerade — 'bergtroll' — 'kristmunk' torde dock låta försvara sig som 'pictura personum' av själva kastandet av den tunga stenen. Är ej en min verkliga barndomsstämning utan senare framkonstlad.»

IV. r. 6 till *tungt* »passar ej till en liljekonvalje».
r. 12 *full* ä t *uppfylld.*

Slutomdöme:
»Skrevs under svår tandvärk, vadan 'känsligheten' i stycket torde vara helt och hållet diktad.»

Frödings hänvisning till Aarestrup gäller slutverserna i första strofen av dennes »Et Aftensuk», vilken lyder:

End blegrödt af Solen
Og blankt ligger Vandet;
I Baaden en Fisker
Sees glide fra Landet.
Hans Pjalter forskjönnes
I Havfladens Speil —
Der er Sölv om hans Aare
Og Guld i hans Seil.

Varken i motiv, stämning eller uttryckssätt finnes någon annan beröringspunkt.

Att Fröding upptagit versmåttet från »Vikingabalk», har framhållits av Fr. Böök i »Svenska studier i litteraturvetenskap», s. 463 ff.

I »Anmärkningar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 har Fröding ännu ett ändringsförslag till IV. r. 12, som han hade så svårt att bli färdig med: »Sid. 58 sista raden insättes *fylld av dess doft* i stället för *full av doft.*»

Rörande bilden av skaldens fader jfr R. G:son Berg, »Gustaf Fröding», 2:a uppl. 1918, s. 7—13.

Dikten är översatt till tyska (*Streifzug in der Heimat*) av Otto Badke i hans bok och till engelska av Ch. W. Stork; första sången är tolkad på

engelska (*Things of the past*) av Albert Björck i »Poems by Gustaf Fröding»; den fjärde sången (Kung Liljekonvalje) är tolkad på engelska av F. A. Judd (*King Lily of the valley*) i »Under the swedish colours», London 1911, och på finska (*Haan kielojenkuningas kaino*) av V. Juva i hans bok.

Andra sången av »Strövtåg i hembygden» är tonsatt av August Ekenberg (Elkan & Schildknecht); fjärde sången av Charles Kjerulf (W. Hansen), Jebe (Norsk musikforlag) och Ruben Liljefors (Hirsch).

ETT GAMMALT FÖRMAK. Sid. 44.

Trycktes först under titeln *En gammal herrgårdssal* i »Idun», n:r 51 för 1895, omtrycktes med ändrad titel och starkt omarbetad i SF[12] och SD.

Följande textförändringar ha ägt rum:

r. 1—4 Idun, mskpt

> Jag minns en gammal herrgårdssal
> i halvt förfall sen åratal.
> Och svagt därute långt ifrån
> hörs skogens sus och forsens dån.

r. 1 1:a korr. Jag minns ett gammalt *tyst* gemak
SF[12] ST ett gammalt *lågt* gemak
r. 2 1:a korr. med (*rämnig gips i mörknat* ä t mörknad rämnig gips i) tak

r. 3 1:a korr. Och *dovt därute långt ifrån* SF[12] SD Och dovt *från kvarn och såg vid ån*
r. 4 1:a korr. *går sågens* brus och forsens dån SF[12] SD *hörs hjulens brus* och
r. 15 Idun, mskpt *med ödestrots i dystra drag* mskpt ä t från segertåg till nederlag
r. 17 Idun, mskpt *Och bronsfältherrn fixerar tyst*, 1:a korr. *En dammigt vit Karl Johans-byst*
r. 18 Idun, *i dammig gips Karl Johans-byst* mskpt ä t en *dammigt-vit Karl-Johans-byst* 1:a korr. *fixerar kejsarn stelt och tyst*
r. 24 Idun, en *vredgad*, mskpt ä t en *häftig*, 1:a korr. en *våldsam*
r. 27 Idun, mskpt bär *romantiken i sin* famn SF[12] SD bär *romantikens dikt i* famn
r. 39 Idun, blänker *blekt* mskpt ä t blänker *svagt*
r. 43 » , mskpt men framför *det i fantasin* 1:a korr. men framför *på dess nötta stol*
r. 44 Idun, mskpt jag *ser en dam i gult musslin* 1:a korr. jag *drömmer fram i korngul kjol*
r. 45 Idun. mskpt *med* korkskruvslock ä t *och* korkskruvslock
r. 46 Idun, mskpt *med nål av pärlemor* 1:a korr. *en faster av min mor*
r. 52 Idun, mskpt *om tigerjakt i* 1:a korr. *med kärleksord från*
r. 56 Idun *och* Demiurgens mskpt *i* Demiurgens
r. 58 » , mskpt och *Bulbulsfjun* och *fjärilstoft*

1:a korr. och *fjärilsfjun* och *blomsterstoft*
r. 60 Idun, mskpt känner *fyllas salens* 1:a korr. känner (*mättad* ä t) *fylld gemakets*
r. 61 Idun *och Peris smyga fram på tå* mskpt *på fin och lätt och liten tå*
r. 62 Idun *ur varje vinkelvrå* mskpt *framsmyga féer små*
r. 64 Idun *i kapp med Fågel Blå.* mskpt (*ur varje vinkelvrå* ä t) *från närmaste berså.* 1:a korr. *från varje vinkelvrå.*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:
till r. 1 »*Jag minns* är egentligen osant. Åtskilligt av det som förekommer i gemaket har jag sett, ehuru ej på samma ställe. Vad jag ville skildra tör för övrigt ej [varit] ett visst förmak utan ett som symboliserade och erinrade om en viss tidsperiod. Den efternapoleonska romantikens. Rumsattiraljen i förmaket torde vara alltför heterogen.»
till r. 15 o. 16 »Kanske något inkorrekt i ut trycket.»
r. 26 till *skulptur* »skulptur passar kanske ej till ett bokskåp?»
r. 29 till *stab och här* »Hären var ju rätt fåtalig och torde i det närmaste sammanfallit med staben?»
r. 44 till *drömmer fram* »tvunget».

r. 46 » »i någon mån anakronism».
r. 51 » »parentesen ej av god verkan».

Slutomdöme:
»Var, om jag ej misstar mig, menad att vara gyckel med romantiken, men är ej detta oblandat. Kanske ej utan förtjänst?»

I »Anmärkningar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 har Fröding velat låta r. 51 och r. 52 byta plats, men åter förkastat detta ändringsförslag.

Dikten är tolkad på tyska (*Eine alte Stube*) av Otto Badke i hans bok och på engelska (*An old room*) av Ch. W. Stork.

SAGOFÖRTÄLJERSKAN. Sid. 47.

Trycktes först i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande textändringar ha ägt rum:
r. 10 mskpt *klädningen av* ä t *kjolen av*
r. 14 » en *sådan* ä t en *slik*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:
»Heinereminiscens: mein Kind, wir waren Kinder.»

Frödings uttryck är mycket överdrivet; det är fullkomligt omöjligt att hänföra »Sagoförtäljerskan» till Heinepåverkningarna. Men naturligtvis kan man icke bestrida, att Fröding kan ha haft i tankarna Heines bekanta dikt — n:r 38 i »Die

Heimkehr» —, som ju också var diktad till en syster (Charlotte Heine), och möjligen letts av en önskan att i sin dikt skapa ett motstycke, efter sin stämning och med sin stil, till den tyske skaldens. En dylik känsla tycks icke sällan ha medverkat vid tillkomsten av åtskilliga bland Frödings dikter.

John Landquist, »Gustaf Fröding» (s. 277 ff.) ger en vacker skildring av vad skaldens syster Cecilia, som »Sagoförtäljerskan» åsyftar, betytt för brodern. Enligt min mening går han emellertid för långt i sin framställning av systergestaltens utveckling i dikterna.

»Sagoförtäljerskan» är tonsatt av Karl Nygren (Lundqvist).

SLÄKTVISAN. Sid. 49.

Bär i mskpt den strukna underrubriken (*Också för barn*).

Följande textändringar föreligga:

r. 32 mskpt mens (*årstiden* ä t) året det

r. 34 » (*lövgrönt i* ä t) lövgrön

r. 47 » *och allt som är däri* 1:a korr. *kära, kära ni.*

Under diktens slutrad skrev Fröding med blyerts: »Härefter möjligen ett stycke med motiv från familjelivet — icke fullt färdigt än.»

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

r. 17 i sin helhet: »kanske väl barnaktigt».

r. 35—36 »väl starkt».

Slutomdöme:

»Kanske ej illa — erinrar om danslekar — kunde möjl. uppföras som en sådan av barn. Dock är det kanske för mycket av det pinsamma i mittpartiet?»

EN VÅRFÄSTMÖ. Sid. 52.

Trycktes första gången i SF^1, omtrycktes i SF^2 och i SD.

Följande textändringar ha ägt rum:

r. 15 mskpt ögats *glada* 1:a korr. ögats *djärva*

r. 24 » (*och yr och ung* ä t) *och snabb och glad*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

till r. 7—14 »Borde stå något om att det är mitt på ett torg i en småstad, eljest förstår man ej trotset och rodnaden.»

till r. 27—30 »Antyder möjl. mod hos kvinnan, mesighet hos mannen, vilket dock möjl. ej illa överensstämmer med den hållning jag skulle intagit vid ett dylikt tillfälle.»

Slutomdöme:

»Stycket tycks mig ej illa.»

»En vårfästmö» är översatt på engelska (*A spring-time sweatheart*) av Ch. W. Stork i hans bok.

»En vårfästmö» är tonsatt av Charles Kjerulf (W. Hansen).

ETT GAMMALT BERGTROLL. Sid. 54.

Trycktes första gången i SF[1], omtrycktes i SF[2] och SD.

I mskpt har Fröding strukit underrubriken *Barnvers.*

Följande textändringar föreligga:

r. 5 mskpt (där *ett troll bor* ä t) där all storm snor
r. 18 » och såg (*milt* ä t *mildögt* ä t) *milt på mig* (*klumpkloss* ä t *klump*, *luns*, *kloss*), 1:a korr på mig, *gamle klumpkloss*
r. 33 mskpt Det *milda barnet* 1:a korr. Det *kristenbarnet*
r. 35 mskpt den *väna*, rara 1:a korr. den rara
r. 40 » väl drumla 1:a korr. väl *allt* drumla

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

»Skrevs ursprungligen till Jultomten, som dock ej ville ha det, emedan det ej ansågs fullt lämpligt till julläsning för barn.»
r. 30 till *titta milt och gott* »Väl sentimentalt för det gamla trollet?»

r. 38 till *ensam och ond och dum* »För mycket självkännedom från kristligt-moralisk synpunkt för ett hedentroll».

Slutomdöme:

»Trollet är troligen mer norskt än svenskt och har sina närmaste fränder bland Verenskiolds och Kittelsens troll. Är ursprungligen skrivet för barnpublik, ehuru kanske ej fullt lämpad (!) för sådan?»

Sven Söderman skrev i sin anmälan av SF om denna dikt: »sannolikt inspirerad av Kittelsens berömda framställning. Men vare sig man sett Kittelsens teckning eller ej, verkar Frödings bergtroll fullt självständig som en idealisk folkdikt av oemotståndlig humor och illusorisk åskådlighet,» o. s. v.

Dikten är översatt på engelska (*The old mountain troll*) av Ch. W. Stork i hans bok.

JÄGAR MALMS HUSTRUR. Sid. 57.

Trycktes första gången i »Svensk folkkalender» (=Sf) 1896 (tr. 1895), upptogs i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande förändringar i texten ha ägt rum:

I. I Sf var denna inledning delt på 3 åttaradiga, likformiga strofer i stället för på 6 fyrradiga, av två olika typer.

r. 2 Sf *kärafar, käramor* (sammanskrivna)
r. 5 » (*sotaredon* ä t jägaredon)
r. 9 » *Och från* mskpt, SF[12], SD *Ifrån*
r. 12 » av *skinka och rötter* och mskpt ä t av *korv och av skinka* och
r. 14 Sf *ta* sig mskpt *tag* sig
r. 16 » *för i kväll är det bistert* kallt mskpt, SF[12] SD *det är bistert därute och* kallt
r. 19 Sf stodo *husfolk* mskpt stodo (*pigor* ä t) jäntor
r. 20 mskpt hur (*blixten* ä t) Malmen
r. 21 Sf så *glättig* mskpt så *lustig*
r. 22 » *han var mulen och mörk, han var butter och tvär* mskpt, SF[12] SD *och han sjöng inga visor, som sist han var här*
r. 23 Sf *och han sjöng inga visor, som sist han var här* mskpt, SF[12] SD *han var mulen och tyst, han var butter och tvär*

II. r. 1 mskpt visar tydligt, att Fröding skrivit ett *B* först, men, innan Blixten blivit färdigt, ändrat det till M.
r. 4 Sf ditt *pack*, mskpt, SF[12] SD ditt *gods*
r. 10 » som *en* » » som *din*
r. 11 » den trogna » (*arma* ä t) trogna
r. 20 » *vid en stuga* högt i fjället mskpt *över Vitsand* (*över* ä t) högt i fjället
r. 32 Sf stod *där en på lur*, mskpt, SF[12] SD stod en flicka där,

r. 34 Sf skrek *till pojken* mskpt, SF[12] SD skrek *åt ungen*

r. 37 Sf Och *vid Rottnen och vid Värmeln* mskpt, SF[12] SD Och *åt Rottnen till på höjden*

r. 38 Sf *mötte jag små troll, som kalla* mskpt, SF[12] SD *långt åt skogs vid Mällafalla*

r. 39 Sf *Malm för far — åt mindre skara* mskpt, SF[12] SD *kom ett kvinnfolk med en barnskock,*

1:a korr. *kom två kvinnfolk och en barnskock,*

r. 40 Sf *själva Skam blev rädd och flat* mskpt, SF[12] SD *då, vet moran, blev jag flat*

r. 46 Sf och *min tröst åt* alla mskpt, SF[12] SD och *mitt svar till* alla

r. 47 Sf *kan* du mskpt, SF[12] SD *får* du

r. 49 » »*Nej, nu ljuger Malmen bara*» mskpt Nej, nu (*skarvar* ä t) ljuger Malmen bara 1:a korr. *Moran avbröt:* »*Malmen skarvar*» ä t »Malmen skarvar», sade moran

r. 50 Sf mskpt *nej,* nu 1:a korr. SF[12] SD *ja,* nu

r. 55 » i 1:a korr. finns det strukna ändringsförslaget »*Kanske ljög jag,*» sade

r. 58 Sf blev *tyst och stel* mskpt, SF[12] SD blev *stel och blek*

r. 59 Sf han *strök* mskpt, SF[12] SD han *tog*

r. 63 » om *mitt sista bästa kvinnfolk* mskpt om *min sista lilla hustru*

r. 67 Sf min *hund, som* mskpt, SF[12] SD min *jakthund,*

r. 68 Sf *levde tunt på* mskpt, SF[12] SD *som slet ont för*
r. 73 Sf gjorde, *som jag bad'na*, mskpt, SF[12] SD gjorde *för mig, allting*
r. 74 Sf *allting vänt och gott* hon mskpt, SF[12] SD *gott och snällt och vänt* hon
r. 75 Sf mskpt aldrig *ord* 1:a korr. aldrig *ont*
r. 77 » *höll hon bara mera* av mig mskpt, SF[12] SD *desto mera höll hon* av mig
r. 79 Sf väl, *att en jämt vill* mskpt, SF[12] SD väl, *hur det går en*
r. 80 Sf *pröva ut vad den kan* tåla mskpt, SF[12] SD *och I vet vad den får* tåla
r. 84 Sf mskpt *intet* 1:a korr. *inget*
r. 85 » ett *litet sårat* mskpt ett *stackars* (*fattigt* ä t *träffat* ä t) *skjutet*
r. 86 Sf fattigt mskpt (*sårat* ä t) fattigt
r. 87 » hur *vänt* mskpt hur *milt*
r. 88 » fastän *plågat* mskpt, SF[12] SD fastän *sårat*
r. 91 » mskpt (*Så det var* ä t) *Det var så*
r. 93 » » sjönk (*hop* ä t) ned
r. 94 » *stackar*, som mskpt, SF[12] SD *häftigt*, som
r. 97 » blodet *forsat* » SF[1] SD blodet *frusat* [SF[2] *frustat* tryckfel]
r. 98 Sf det *sist* mskpt, SF[12] SD det *sen*
r. 99 » hon *kritvit som ett lakan* mskpt, SF[12] SD hon *vit som kalk i synen*
r. 105 Sf *gräs* och mskpt (*ris* ä t) *mull* och

r. 110 » och *en glömmer snart* en flicka, mskpt, SF[12] SD och *att någon för en* flicka
r. 111 Sf *att en grämer sig till tvinsot* mskpt, SF[12] SD *går och sörjer lungsot på sig*
r. 113 Sf *låt mig få en tår* att dricka mskpt, SF[12] SD *giv mig något starkt* att dricka

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

I. r. 13—16 »onödig galoppdans i denna meter».
r. 21—24 »Se ovan!»
II. r. 1—6 »Väl vardagligt banalt kanske, utan att därför ljuda fullt 'naturligt'.»
r. 20 till *högt i fjället,* »Torde ej vara så högt — värmländska bergen torde vara av ringa höjd — de allra högsta 1200—1500 fot? över havet?»
r. 23 till *skrället* »ej fullt lämpligt ord».
r. 32 o. 35 till *bar sin* o. *far sin* »enkelheten torde här ljuda något affekterad».
r. 39 »ej riktigt bra».
r. 49—54 »något affekterad enkelhet».
r. 50 o. 53 till *igen som* o. *den som* »ej fullgoda rim».
r. 55—60 »Det kanske alltför patetiska, som härifrån försöker framträda under en ej fullt äkta enkelhets uttryck, torde vara i alltför stor kontrast till de föregående lögnroligheterna?»
r. 72 till *kära tös* »kanske för sött för en man av Malms kaliber».

r. 85—90 »rådjur lära ej finnas i Värmland, huruvida de förr funnits där, vet jag ej».
r. 94 till *häftigt* »plötsligt?»
r. 100 *av blod var röd* »omkastningen av ord (för rimnödens skull) verkar här störande».
r. 109—114 ändrades av Fröding till:

Men det där är längesedan,
när en har det en behöver,
sörjer ingen lungsot på sig.
»Tack för supen,» Malmen drack,
»om en super, går det över,
skål och tack!»

Slutomdöme:
»Förefaller mig att hava något Runebergsreminiscens och om jag ej missminner mig var jag även medveten härom, när jag skrev stycket. Det kunde kanske bliva rätt bra efter omarbetning.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 ville Fröding ha följande ändringar: »*Malmens hustrur* i stället för *Jägar Malms hustrur* — *sotaredon* i stället för *jägaredon.*»

Jfr R. G:son Berg, »Jägar Malms hustru» (i Dagens Nyheter, 6 april 1914).

Dikten är översatt till tyska (*Jäger Malms Frauen*) av Otto Badke i hans bok och till engelska (*The wives of hunter Malm*) av Ch. W. Stork.

LELLE KARL-JOHAN. Sid. 65.

Trycktes första gången i »Jul» [=J] 1895 under titeln *Lelle Kall-Johan*, omtrycktes i SF[12] och SD.

Följande textförändringar ha ägt rum (oavsett, att namnet i »Jul» naturligtvis på alla ställen stavas *Kall-*Johan):

r. 5 mskpt till J *snyter* i näven, J mskpt, SF[12] SD snyter *sig* i näven

r. 11 mskpt till J vara *som* folk mskpt, SF[12] SD vara *med* folk

r. 12 mskpt till J *bibelskan* J mskpt, SF[12] SD bibliskan

r. 18 mskpt J och *sin* mor mskpt, SF[12] SD och mor

r. 20 mskpt till J allt *kan bli* präst mskpt, SF[12] SD allt *blir en* präst

r. 25 mskpt J *bara och sa:* jag gir *jäsen* mskpt *bara och sa:* jag gir *jäkeln* 1:a korr. *sturigt och lett:* jag gir *jäkel*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:

I r. 18 insattes återigen »och *sin* mor»

r. 25 *jag* ä t *ja.*

Slutomdöme:

»Går väl an.»

»Lelle Karl-Johan» är översatt till engelska (*Little Joe-Johnny*) av Ch. W. Stork i hans bok.

»Lelle Karl-Johan» är tonsatt av Charles Kjerulf (Elkan & Schildknecht).

HÄRJARINNOR. Sid. 67.

Trycktes först i ett julnummer 1895 (= j), som av »Idun» såldes till ett antal landsortstidningar och som därför bär skilda titlar, t. d. »Upsala nya tidnings julnummer» (som här nyttjats), upptogs i SF[12] och SD.

Följande ändringar i texten föreligga:

r. 3 j *sitt* segersälla *välde* mskpt, SF[12] SD sin segersälla makt

r. 6 j med krig. mskpt, SF[12] SD med *sitt* krig.

r. 9 j och *av* lust *till* mskpt, ä t *och* lust till

r. 12 j de *trutas* mskpt, SF[12] SD de *truta sig*

r. 15 j *sin oskuld och sitt* mskpt, SF[12] SD *sitt understuckna*

r. 16 j de *prata* så mskpt, SF[12] SD *de röra sig så*

r. 21 j *med gratie* mskpt, SF[12] SD *behagfullt*

r. 24 j *till att nypa med som* klor mskpt, *som de bruka såsom* 1:a korr., SF[12] SD bruka *till*

r. 27 j Amor *klädd* i mskpt, SF[12] SD Amor i

r. 36 j, mskpt, SD *den* minsta SF[12] *det* minsta

r. 40 j som *fria* och *förvildade* mskpt, SF[12] SD som *fritt och förvildat*

r. 43 j *blåser* mskpt, SF[12] SD *blåses*

r. 45 j en *väldig* mskpt, SF[12] SD en *stor*

r. 49 j en *hjälte* mskpt, SF[12] SD en *man*

r. 64 j *komma* mskpt, SF[12] SD *kommer*
r. 65 j *alla deras trupper* mskpt, SF[12] SD *hela deras här*
r. 70 j mskpt, vänder *jag* dem, SF[12] SD vänder dem (ordet glömt i 1:a korr. av sättaren, rättelse ej gjord; jfr nedan!).
r. 71 j då *räcka de lång näsa* mskpt, SF[12] SD då *göra de grimas*
r. 73 j undan *så att* mskpt, SF[12] SD undan *och*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:
r. 4 till *vilda* »kanske för starkt».
r. 9 till *skälmskhet* »?kanske för sött».
r. 12 till *käckt* »(norskt)».
r. 17 till *ljuga* »för hårt».
r. 19 till *galoppa* »kanske».
r. 34 till *lömskt* »för hårt».
r. 47 till *tillsammans* s »uteslutes».
r. 60 till hel*a a*lanernas »hiatus».

Slutomdöme:
»Bland mina bättre.»

I »Anmärkningar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 skrev Fröding:
»Sid. 90 fjärde raden [= r. 34] utbytes mot följande: 'det kännes som det sysslade något vid min ficka'»; »femte raden [skall vara: sjätte = r. 36]

den i stället för *det;*» »Sid. 92 fjärde raden [= r. 70 *iag* insättes mellan *vänder* och *dem.*» Endast ändringen av v. 36 iakttogs.

»Härjarinnor» är översatt till engelska (*Marauders*) av Ch. W. Stork, till finska (*Ryöstäjättäriä*) av Valter Juva och till norska (*Gother og Alaner*) av fru Alma Forsberg i »Gustaf Fröding. Udvalgte Digte» 1898.

EN BALFANTASI. Sid. 71.

Trycktes först i »Nornan» för 1894 (tr. 1893), omtrycktes i SF[12] och SD.

Dikten genomgick en väsentlig omarbetning:
r. 3 N *hedniska* myter mskpt, SF[12] SD grekiska myter
r. 5 N *och* tyllvågen mskpt, SF[12] SD *där* tyllvågen
r. 7—10 N Och starkare tonerna forsa,
jag drömmer en stormens orkester,
där vindarna kämpa och korsa
sin väg ifrån öster och väster
mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen.
r. 15 N och *stolt* mskpt, SF[12] SD och *svalt*
r. 16 N *behagfulla* mskpt, SF[12] SD *de stoltsköna*
r. 17—18 N och höfterna vagga i takt
med rytmens menadiska makt.
mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen
r. 19 N vitt *stänker skummet* mskpt, SF[12] SD vitt *lyser stänket*

r. 21 N *och havets* tritoner slå armen mskpt, SF[12] SD tritoner slå *flämtande* armen
r. 22 om *skuldror och midjor* och mskpt, SF[12] SD om *midjornas fylle* och
r. 25 N *den glänsande* Eos mskpt (*den* ä t) *högt strålande* Eos
r. 29 N *en varsel — ett bådande* bud mskpt, SF[12] SD ett *glädjebebådande* bud
r. 35 N — nu virvlar, nu vänder sig allt mskpt, SF[12] SD det är som var vind och våg
r. 36 N 1 ring kring gudinnans gestalt. mskpt *blev mild, när han henne såg.*
1:a korr. när han *fägringen* såg.
r. 37 N *svävande* skimmer mskpt, SF[12] SD *lysande* skimmer

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

»Hörde visst ursprungligen till 'Balen' — passar kanske ock bättre dit än Hamletsepisoden och salighetsdrömmen. Dock passar ej fröken Elsas trubbiga näsa riktigt bra för en Anadyomene.»
r. 22 o. 23 till *fylle* o. *åstad* »dåligt».

Slutomdöme:

»Tycks mig ej illa — behöver dock retuscheras.»

»En balfantasi» är översatt till finska (*Tanssiaishaave*) av Valter Juva i hans bok.

Sambandet mellan »En balfantasi» och »Balen är icke lätt att bestämma i detalj. Då Fröding brevväxlade med Richard Steffen om utgivningen av »Nya dikter», och denne på förlagets anmodan bad om nya tillskott, svarade Fröding, att han hade just inga: »Jag vet inga stycken ur kalendrar, som lämpa sig — den enda vore 'balfantasin' i Nornan, men den tangerar 'Balen' och duger därför inte» (18 mars 1894). Då hyste han alltså icke den uppfattningen, att dikten borde ingå i »Balen». Sannolikt är den upprunnen ur balstämningen och dess kärna av ram och gloria kring den kvinnliga skönheten, liksom »Balen» är till väsentlig del, och Fröding har någon gång tänkt sig att flytta in den i denna, eller också är den en utbruten och självständiggjord del av »Balens» tidigare konception.

Jfr J. Landquist, »Gustaf Fröding», s. 333 (om en vision, som skulle ha gett uppslag till dikten).

MARQUIS DE MOI-MÊME. Sid. 74.

Trycktes först i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande textändringar föreligga:

r. 1 mskpt *Jo, jag tackar, jag* 1:a korr *Man kan se, att just*

r. 4 är i 1:a korr. struken och återställd.

Efter den följde i mskpt:

tänk, Elida, så han tror,
att han själv är stor,

r. 24 mskpt livets (*bord med* ä t) taffels
r. 31 mskpt *allt jag äger* 1:a korr. *all min ägo*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

r. 26 till *stackars:* »pjunkigt».

Slutomdöme:
»Dåligt?»

Ruinen, den förfallna gården, såsom symbol för en människa är flera gånger hos Fröding grundmotivet för en dikt; jag erinrar om »Sol och pannkaka» och »Dolores di Colibrados».

Dikten är översatt med samma titel till tyska av Otto Badke i hans bok.

EN MORGONDRÖM. Sid. 79.

Första sången trycktes först i KT $^{20}/_{4}$ 1895 under titeln *Ett drömland. Ur Ariska soldrömmar, en ofullbordad diktcykel.* I sin helhet offentliggjordes cykeln i SF^{1}, omtrycktes i SF^{2} och SD med uteslutning av femte sången och den sjätte tillfogad den fjärde, i SF^{2} utan nummer, i SD som nummer 5.

Följande ändringar i texten ha ägt rum:
I. r. 1 KT *Jag sover, jag drömmer* mskpt, SF^{12} SD *Jag sov och jag drömde*

r. 3 KT *tömmer* mskpt, SF[12] SD tömde

r. 5—7 KT *sin kärlek, sitt liv, sina håvors mängd*
kring allt, överallt i en lycklig ängd,
som nu är vulkaniskt bränd och sprängd.
mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen

r. 8 KT Jag *drömde* om aplar i *vildvuxna* mskpt, SF[12] SD Jag *drömde* om aplar i *mäktiga*

r. 12 KT *självmant* mskpt, SF[12] SD *självsått*

r. 21 KT vid lidren *stå väntande hustrur och mör* mskpt, SF[12] SD *vid lidren med byttor till mjölk och smör*

r. 22 KT *med tinor och byttor till mjölk och smör* mskpt, SF[12] SD *stå väntande hustrur och mör.*

r. 25 mskpt för (*fritt* ä t) stolt

r. 35—37 KT *där syssla de gamle, de silvergrå*
i visdom och ro med de yngsta små,
som stapplande tulta och gå.
mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen

r. 39 KT *står* konungens mskpt, SF[12] SD *är* konungens

r. 41 KT *håller konungen* ting mskpt, SF[12] SD *hålles folkets* ting

r. 42 KT *han råder, han* dömer från *konungastolen* mskpt, SF[12] SD *och konungen* dömer från *domarestolen*

r. 43 KT *han* tänker för folket, *han* mskpt, SF[12] SD *och* tänker för folket *och*

II. r. 3 o. 4 mskpt, SF[12]
hans blod är en störtsjö i *vårstormsdagar*,
hans trots *bryter lagar*
SD hans blod är en störtsjö i *vårstormstider*,
hans trots *önskar strider*
r 7 mskpt han (*mäter* ä t) prövar
r. 8 mskpt (*han* ä t) och kysser (*i leken och* ä t), när rast är i dansen
r. 12 mskpt (*glatt* ä t) muntert åstad (i 1:a korr. är *glatt* återinfört, men struket igen)
r. 20 mskpt små (*ettriga* struket) kryp,
r. 21 mskpt som *hota hans tår* med (*förbittrade* struket) nyp 1:a korr. som *måtta åt tån* med *ett* nyp,

III. r. 5 mskpt hörde (*gå* ä t) små
r. 6 mskpt fötter (*små* ä t) gå
r. 8 mskpt (*sluga* ä t) glada ögon

IV. r. 2 mskpt *jägarns* 1:a korr. *jägarens*
r. 16 mskpt en (*brudnattsbädd.* ä t) kärleksbädd.

Efter IV följde i mskpt och SF[1]:

V.

Själ i flamma, blod i dans,
han var hennes, hon var hans,
han blev hon, hon blev han,
ett och allt och tvenne,

när hans unga makt av man
trängde in i henne.

Och med huvudet bakåt i kyssande böjt
och med skötet mot famnaren höjt
drack hon livets och kärlekens yppersta drick
i var störtvåg hon fick
av hans livseldsaft,
i var gnista, som gick
av hans kraft.

Och som samma andedrag,
samma puls och hjärteslag
själ vid själ i samma kropp
sammanhöll,
steg och föll
rytmens ned och opp,
mot och in och från,
tills med ens en stråle sköt
ur hans liv och livsvarmt[1] göt
faderkraft i moderfröt
och som två förenta floder
ström av fader, ström av moder
blevo ett i son.

r. 39, 40 o. 41 följde urspr. i mskpt i ordningen 40, 41 o. 39.
r. 42 mskpt (*nu* ä t) *och* 1:a korr. *tätt*

[1] mskpt ä fr *eldigt*.

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

I. r. 1 »Jag diktade, att jag drömde, är verkliga förhållandet — detta borde uttryckas genom någon omarbetning.»

r. 5 till *kring allt, överallt* »ej nöjd med denna upprepning av *allt*».

r. 12 till »ej alltför orimligt — jfr Vinlandsfararnas berättelse om självsått vete eller korn (de synas dock ha misstagit något sädesliknande växtsläkte för att vara vete eller korn)».

r. 20 »borde kanske vara ett tankstreck framför *när*».

r. 26 till fö*r r*ent »r-r stöter mitt öra».

r. 29 till *grann* »väl värmländskt».

r. 40 till *vidden* »norskt ord — vet ej, om det förekommer i svenskan i här avsedd bet.».

II. r. 12 till *muntert* »stöter mitt öra».

r. 17 till *älskling* »gunstling (älskling är kanske för sött?)»

III. »Gör intryck av en alltför liten tös — epitetet 'slinka', som Tor Hedberg givit min ariska flicka, tyckes mig ej träffande — jag erkänner nämligen ej, att endast en 'slinka' kan hängiva sig åt en man utan föregående ringförlovning, fästfolkstid och såsom behörig ansedd motsträvighet. För övrigt tycks mig ej, att något i

dikten tvingar till antagandet, att de bägge ej kunnat lära känna varandra förut.»

IV. r. 3—6 »väl småflickaktigt».

r. 7—10 »småflicksjoller».

r. 17—20 »alltför stickande i tonfallen».

r. 33 »Se en dikt av Richepin, som var mig i tankarna, när jag skrev detta.»

r. 35 till *hjärtblad* »Bilden är här inkorrekt — bör vara de bägge delarna av skidan, som åtskiljas, när man öppnar den.»

r. 48 *gudens sons och dotters like* försågos med ett ?

Slutomdöme:

»Kanske någorlunda.»

I »Anmärkningar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 skrev Fröding om denna dikt:

»Sid. 102 första raden i sista versen [= I: 23]: *är* insättes mellan *kvinnan* och *vek*.»

(II: 3 o. 4 ändrades i SD efter hans förslag här. Se ovan!)

»Sid 112 första raden [= IV: 35]: *som två sidor av en blomsterskida* i stället för *två hjärtblad*.»

Ur »En morgondröm» översattes I—IV till tyska av Hanns von Gumppenberg i »Schwedische Lyrik» (*Aus dem Cyklus Ein Morgentraum*) och med samma titel av Otto Badke i hans bok, samt till engelska (*A dream of the Orient*) av Ch. W. Stork; första sången är också överflyttad till engelska

som *A morning dream.* (Fragment) av Albert Björck i »Poems by Gustaf Fröding».

Hur långt tillbaka Frödings »ariska soldrömmar» gå, kan jag icke avgöra. Uttryck, som ha samband med »En morgondröm» förekomma emellertid rätt tidigt. Jag erinrar endast om ett brev till Ellen Key i jan. 1894, där han skriver: »Jag har funnit upp ett slags solgud åt mig till eget bruk och till att nyttjas, så länge han håller. Den frie, förnuftige ariern har åter vaknat till liv i mig, sedan jag varit olycklig en tid under semiternas ok. Och ariern är soldyrkare, som Ni vet, och hatar teologi av hela sitt hjärta, och avskyr judiska stadgar av all sin håg.» Detta är ju ett slags prosautkast av den åsikt, som ligger till grund för »En morgondröm», som att döma härav skulle kunna vara förberedd åtminstone hösten 1893.

I breven återkomma ständigt yttranden, som visa, att könsförhållanden och sedlighetsspörsmål lade starkt beslag på hans tankar. Jag hänvisar till det snart utkommande urvalet av hans brev för att icke här nödgas uppta alltför stort utrymme med citat. Se särskilt breven till Cecilia Fröding från nov. 1894 (»jag skall skriva om könssjukdomen» o. s. v.) och 24 maj 1895 (anfördes i hans inlaga till rådsturätten i Stockholm, jfr Inledningen!), och brevet till Verner von Heidenstam

i nov. 1895. Den uppsats, *De kristnes sedlighetslära*, som han i mars 1896 sände Mauritz Hellberg för att tas in i Karlstadstidningen, men som aldrig vart införd,[1] är också ett tecken på, hur upptagen han var av hithörande frågor.

Rörande den roll dikten spelade i allmänna opinionen och Frödings egna uttalanden om den se vidare Inledningen till detta band! Den 26 nov. 1896 skrev han till Hellberg bl. a.:

»Det om äktenskapet i mitt försvar härstammar väl närmast från min ursprungliga avsikt, att det skulle vara ett [!] sorts äktenskap i dikten — det var menat, att tvenne av Ariens vise skulle åsett bröllopsakten och därefter hemma hos stammen ordna för de bägge.»

På grund av att Fröding så pass tidigt synes ha sysslat med den ämnes- och stämningskomplex, som fick sitt uttryck i »En morgondröm», tror jag, att man bör avvisa den möjlighet, som J. Landquist (»Gustaf Fröding», s. 310 ff.) anser föreligga för att Fröding skulle vid författandet av dikten ha rönt något inflytande av striden om Oscar Björcks operamålningar i mars 1895. Jag är icke ens övertygad om, att den »blev till» — i betydelsen koncipierades — först vid tiden för fejden om dessa målningar, varemot det förefaller alldeles visst, att Fröding offentliggjorde

[1] den skall nu ingå i urvalet av hans tidningsartiklar.

den första sången (20 april) såsom »ett poetiskt svar på yrkanden från konventionalismens förkämpar», och det är alldeles påtagligt, att hans ovannämnda tidningsartikel skrevs för att utgöra ett inlägg mot just den kristna konventionalismen på detta område. Som bekant inrycktes »En morgondröms» första sång i diskussionen; i Viktor Rydbergs lilla skrift »Nakenhet och klädselsätt» citerades den, och han tackade Fröding för dikten, i vilken känslan »för det naknas renhet och helighet» fått »ett högpoetiskt uttryck».

GUDARNE DANSA. Sid. 87.

Trycktes första gången i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande textändringar föreligga:

r. 10 mskpt *skräckordet* 1:a korr. *skräckbudet*

r. 27 mskpt av *syndiga* 1:a korr. av *trotsiga*

r. 45 mskpt *när livet var hälsa och vår* ä t *i livets och hälsans vår* 1:a korr. *av hälsa och liv och vår*

r. 48 mskpt av hemska *och frätande* sår ä t av hemska *spetälska* sår

r. 52 mskpt *och glädjen* försvann 1:a korr. *all glädje* försvann

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

r. 7 ff. »Skildringen av den sorgliga perioden borde ej gå i danstakt — endast gudarnes dans.»

r. 19 ff. »De grekiske gudarne äro väl här tänkte såsom fortlevande under den kristna tiden och förändrade till asketer, som regera världen enligt asketiska grundsatser.»

Slutomdöme:

»Tankegången i stycket av tvivelaktigt sanningsvärde.»

»Stycket är ironiskt menat — ironien vänd mot gudarne såsom vise försynutövare — jag vill minns(!), att det var tillämnat till ett mycket större stycke, men pyntades till halvfärdigt så gott sig göra lät — för att fylla några blad i en diktsamling, som jag gav ut i ofullfärdigt skick av ekonomiska skäl. (Stänk och flikar.)»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 ämnade Fröding ändra r. 48 till »*av hemska och pinande sår*» i stället för *av hemska spetälska sår*, men strök ut ändringen igen.

Dikten är översatt till tyska (*Die Götter tanzen*) av Otto Badke i hans bok, och till finska (*Jumalien Tanhu*) av Valter Juva.

I ett brev till Mauritz Hellberg sept. 1894 berättade Fröding följande ur sina visioner och fantasier detta år:

»Jag tyckte en tid, att de där dalailamas och mahatmas i Tibet konverterade mig och sugge-

rerade mig på telepatisk tankeläsningsväg — jag gjorde mig en egen teori om det där — och de gamle fäderna talade mycket allvarligt till mig om helighet och dylikt. Jag hade en mycket stark förnimmelse av det verkliga i allt detta, men icke desto mindre flög det i mig en oemotståndlig lust att driva med det heliga brödraskapet och det kom upp i mig en lustig melodi: 'mahatmerna dansa, mahatmerna dansa' och jag fick den komiska föreställningen, att de själva grepos av rytmen och svängde omkring gladeligt högt uppe på det heliga berget. Och var gång jag tyckte mig höra de där hemlighetsfulla rösterna — det tycktes mig invändigt i hjärnan — svarade jag med: 'mahatmerna dansa, mahatmerna dansa'. Fantasien utvidgade sig sedan och jag tyckte, att hela universum dansade med.»

Sammanhanget mellan »Gudarne dansa» och den lustiga melodien är påtagligt, trots det oerhörda avståndet i ämne och stämning.

UR KUNG ERIKS VISOR. Sid. 91.

Erik XIV behandlades första gången av Gustaf Fröding, då jämte andra historiska figurer, i en dikt(cykel?) med titeln *I romantikens rosendagar* (se Inledningen till bd II, s. VIII). Hösten 1895 lånade han några historiska avhandlingar om kung Erik av Richard Steffen. Som de båda visorna till

Karin stodo att läsa i Ord och Bilds januarihäfte 1894 och alltså måste vara skrivna senast på hösten 1893, är det påtagligt, att Fröding 1895 ämnat utvidga cykeln till något större, ehuru endast två stycken till blevo fullbordade.

EN VISA OM NÄR JAG VAR LUSTIG o. s. v. Sid. 93.

Trycktes första gången i SF, omtrycktes i SF[2] och SD.

Titeln slutar i mskpt med orden: och väntade *få komma in.* Det kursiverade ströks i 1:a korr.

I texten har ingen ändring skett.

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

»Liknar knappast kung Erik.»

Dikten är tonsatt av Hj. Berwald (Elkan & Schildknecht), Gustaf Norén (Johnn) och Selim Palmgren.

EN VISA OM MIG OCH NARREN HERKULES. Sid. 95.

Trycktes första gången $^{28}/_{12}$ 1895 i KT med underrubriken *Ur »Kung Eriks visor», en ofullbordad diktcykel*, omtrycktes i SF[12] och SD.

Dikten har genomgått stora förändringar:

r. 6—10 saknas i KT.

r. 11 KT *Slå* på mskpt, SF[12] SD *Rör* på

r. 16—20 KT

Stolt i dungen
står en tall
han är kungen
över dungen
all.

mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen.

r. 21—25 KT

Och med pannan
prydd av grönt
står en annan,
står en annan
konung krönt.

mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen.

r. 25 mskpt *yr och* ung. 1:a korr. ung.

r. 26—30 KT

Kysser landsens
mör på mund
mitt i dansens
mitt i dansens
rund.

r. 26 mskpt *Stal*, du dansens 1:a korr. *Tog*, du dansens

r. 27—30 mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen.

r. 32 KT *vassa* skorr mskpt, SF[12] SD *hårda* skorr

r. 36—40 KT

Nu har dungens
tall dött ut
nu är kungens,
nu är kungens
glädje slut.

mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen.
r. 42 SD och M *vild* i st f *vilt* (tryckfel)
r. 46—50 saknas i KT.
r. 48 o. 49 mskpt *du* är kungen ä t *nu* är kungen
r. 50 mskpt *jag är* narrn. 1:a korr. narrn.
r. 52 KT *brutna* mskpt, SF[12] SD *brustna*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

»Kanske upprepningen i näst sista versraden i varje vers helst borde uteslutas?»
r. 28 till *kyss* »gärd av kyssar?»
r. 36 ff. »för modernt».
r. 42 *vild* rättat till *vilt.*
r. 49—50 kunge*n* *n*arr*n* »n—n».

Slutomdöme:

»Borde omarbetas till mer tidsfärg — även i övrigt omarbetas.»

Dikten är tonsatt av Hj. Berwald (Elkan & Schildknecht), E. Gauffin (Hirsch), A. Hallén (W. Hansen) och G. Norén (Johnn).

EN VISA TILL KARIN NÄR HON HADE DANSAT. Sid. 98.

Trycktes första gången i »Ord och bild» 1895, s. 15, under titeln *I sovgemaket*, omtrycktes i SF[12] och SD.

Följande textförändringar föreligga:

r. 1 OoB Av *blad och rankor* vill mskpt, SF[12] SD Av *ädla blomster* vill

r. 2 OoB *om* min mskpt, SF[12] SD *kring* min

r. 5 OoB Med *veka händer* mskpt Med *minom händrom* 1:a korr. Med *mina händer*

r. 6 OoB kring om mskpt, SF[12] SD kringom

r. 7 mskpt till OoB *ditt vita hår* skall mskpt *och si, ditt hår* skall 1:a korr. *ditt gråa hår* skall

r. 9 OoB Och *prydd av håvorna du dansar* mskpt (*Och* ä t) *Si, däjelig och ung* (*du dansar* ä t) *i dansen* SF[12] *Och* däjelig SD *Si* däjelig

r. 10 OoB *din dans på rosor, ung och glad* mskpt *är kärestan, men icke glad* 1:a korr. *min kära är,* men icke glad

r. 11 OoB *men det är sorg i mina kransar* mskpt *så finns en tagg i denna kransen* 1:a korr. så *är* en

r. 12 OoB *och bitterhet i mina blad.* mskpt *och gift i dessa blomsterblad.* SF[12] SD dessa *blommors blad.*

Efter fjärde strofen följde den sedermera strukna strofen:

Och bakom dans och fröjd och gamman
den bleka döden dansar fram,
och kval och kärlek höra samman
som taggarna och rosens stam.

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:
r. 5 *mina händer* försågs med *?*

Slutomdöme:
»Rätt bra — dock möjl. något reminiscens av Snoilsky.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 heter det om denna dikt: »Sid. 120 första raden [= r. 9] *Si* insättes i stället för *och*» — det iakttogs i SD.

Dikten är översatt till tyska (*Ein Lied an Karin*) av Otto Badke i hans bok och av E. Potthoff (*Eine Weise an Karin*) i »Aus fremden Zungen» 1910, s. 523; till finska (*Laulu Kaarinalle*) av Valter Juva och till engelska (*To Karin*) av Ch. W. Stork och (*King Erik's song to Carin*) av Albert Björck.

Dikten är tonsatt av Hj. Berwald (Elkan & Schildknecht), A. Hallén (Hirsch), Axel Hillfors (Lundquist), E. Melartin (Frazer) och Gustaf Norén (Johnn).

EN VISA TILL KARIN UR FÄNGELSET. Sid. 100.

Trycktes första gången i »Ord och Bild» 1895, s. 29, under titeln *I fängelset.*

Följande ändringar i texten ha ägt rum:

r. 1 OoB men *mät* mig mskpt, SF[12] SD men *vät* mig

r. 2 OoB, mskpt, SF[12] dåre *bland* SD dåre *ibland*

r. 4 OoB *en konung har jag varit, en kejsares like* mskpt, SF[12] SD ha den nuvarande lydelsen

r. 5 OoB rike, i *spillror* mskpt, SF[12] SD rike, i *stycken*

r. 6 OoB, mskpt brott *må* 1:a korr. brott *vill*

r. 7 OoB tjänades *ärligt* mskpt, SF[12] SD tjänades *troget*

r. 10 OoB i *sorg* mskpt, SF[12] SD i *nöd*

r. 12 OoB jag *hämtade dem* mskpt, SF[12] SD jag *förde dem upp*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:

r. 1 *vät mig* försågs med ett *?*

r. 2 dåre *i*bland »hiatus».

r. 12 ä t *jag lät dem föras* upp; till *skändas* »väl överdrivet».

Slutomdöme:

»Rätt bra.»

I de »Rättelser» som Fröding skrev 1901, då »Samlade dikter» skulle ges ut, har Fröding börjat nedskriva en rättelse av sjätte strofens andra vers, men strukit detta och i stället bjudit, att hela strofen skulle uteslutas, vilket icke iakttogs. I de »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar», som tillkommo samtidigt, skrev han ytterligare om denna dikt: »Sid. 27 andra raden [= r. 2] *ibland* insättes i stället för *bland*», vilket iakttogs i SD. »Sid. 128 tredje versen [= r. 12] *jag lät dem hämtas upp till att skändas i borgen* i stället för den nuvarande lydelsen.», vilket icke iakttogs.

Dikten är översatt till engelska (*To Karin, in prison*) av Ch. W. Stork och (*A song to Carin from king Erik in the prison*) av Albert Björck.

Dikten är tonsatt av Hj. Berwald (Elkan & Schildknecht) och Gustaf Norén (Johnn).

SI DRÖMMAREN KOMMER DÄR. Sid. 105.

Trycktes första gången i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande ändringar ha ägt rum i texten:

r. 3 mskpt *drömmarn* 1:a korr. däremot har genom felsättning *drömmaren*, vilket Fröding ej ändrat och som därför blivit stående

r. 5 mskpt drömmer *sig* ä t drömmer

r. 8 mskpt *kom* låter 1:a korr. *kommer och* låter

Richard Steffen har låtit mig ta del av en tidigare, helt och hållet olika behandling av motivet, vilken jag på grund av papper och handstil anser tillhöra samma tid, som »Guitarr och dragharmonika». Titeln är oförändrad. Texten lyder:

Si, drömmaren kommer där,
han går som i sömn och huvudet sänkt han bär,
han gitter ej vara med andra,
han älskar att ensam vandra,
av högmod galen den drömmarn är!

Han vill icke vara som vi,
han strövar omkring i sitt drömmeri
bland himlens skyar som vi på jorden,
han talar sällsamt, vi gitta ej tyda orden
— han ser icke åt oss, han vandrar oss tyst förbi!

Han är vår faders mest älskade son,
han tager vår faders kärlek ifrån oss med rov och rån,
han drömmer drömmar, som fåvitskt ljuga,
att sol och måne och stjärnor för honom buga,
kom, låter oss slå'n!

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:

»Hör kanske bäst hemma bland 'bibliska fantasier' — en rimmad episod ur Josefs historia.»

Fröding häntyder på det uppenbara sambandet

mellan sin dikt och 37:e kapitlet av Genesis, där även titelraden lästes i den gamla översättningen.

Dikten är översatt till engelska (»*See where the dreamer comes*») av Ch. W. Stork och (*The dreamer of dreams*) av Albert Björck.

PRINS ALADIN AV LAMPAN. Sid. 106.

Trycktes först i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande textändringar föreligga:

r. 31 mskpt gör *så här* 1:a korr. gör *en vink*

Efter vers 33 har mskpt strofslut, vilket icke iakttagits i SF^2 och SD, då det icke tydligt framgick av trycket i SF^1.

r. 41 mskpt, SF^{12} har aldrig, *aldrig* ro SD har aldrig *mera* ro .

r. 43 mskpt, SF^{12} vill aldrig, *aldrig* tro SD vill aldrig *mera* tro

r. 45 mskpt från *förr* 1:a korr. från *fordom*

r. 46 mskpt fast *villan jämt bedrager* ä t *villorna bedraga*

r. 47 mskpt *gnager* ä t *gnaga*

I anmärkningarna 1903 heter det om detta stycke:

r. 7 *inga ringar* försågs med ett *?*

r. 32 till *ropar* »viskar».

r. 37 *smått* försågs med en bock.

Slutomdöme:

»Torde vara för mycket pjunk och självbeklagelse i detta stycke.»

»Naturligtvis har Œhlenschlägers Aladin varit i min erinring, när jag skrev ovanstående.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 skrev Fröding till denna dikt: »Sid. 134 andra versen [= r. 41] *aldrig mera ro* insättes i stället för *aldrig, aldrig ro* och [r. 43] *aldrig mera tro* i stället för *aldrig, aldrig tro*» — vilket iakttogs i SD.

I »Rättelser», som väl äro ungefär samtidiga med »Ändringar», gjorde Fröding åter följande formuleringar av r. 41 och 43: *har aldrig rast och ro* och *vill ändå aldrig tro.*

Dikten är översatt till finska av O. Manninen (*Aladdin, Lampun prinssi*) i »Valvoja» 1902; övers. upptogs sedan i Larin Kyösti, »Runoja» (1908); och av Valter Juva i hans bok; till engelska (*Prince Aladdin of the lamp*) av Ch. W. Stork.

Dikten är tonsatt av V. Stenhammar (W. Hansen).

DET BORDE VARIT STJÄRNOR. Sid. 109.

Trycktes första gången i »Vintergatan» 1895, omtrycktes i SF[12] och SD.

Följande textändringar ha ägt rum:

V. 3 Vint. *som* stråldiadem mskpt ä t *och* stråldiadem

v. 5 Vint. *tycktes* mskpt ä t *sågos* leka
v. 6 Vint. *som* strimmor mskpt ä t *likt* strimmor
v 9 Vint. *så* blygtförnäm mskpt ä t *och* blygtförnäm
r. 20 Vint. *vit* var mskpt *blek* var
r. 21 Vint. som *vitaste* mskpt ä t som *blekaste*
r. 28 Vint. Du var *mig som en* sångmö mskpt Du var *för mig den* sångmö ä t Du var *mig som en* sångmö
r. 30 Vint. med *vittvälvt* bröst mskpt med *högvälvt* bröst, 1:a korr. med *vittvälvt* bröst
r. 34 Vint. Till *ofärd* mskpt Till *skam*
r. 38 Vint. som *piga* och mskpt som (*slavhjon* ä t) *slav* och *som*
r. 39 Vint. *till sist* för mskpt *en gång* för
r. 40 Vint. drömmer *fagrast* mskpt drömmer *vackrast*
r. 45 Vint. hava *peris* mskpt (*stjärnorna* ä t) *änglar* SF[1] hava *peris*
r. 48 Vint. som *ett stjärnskott*, mskpt som *en stjärna*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:

»Se Jacobsen 'Det burde være roser'[!] — för övrigt, om jag ej misstar mig, utan samband med Jacobsen — möjl. dock *svagtgyllne.*»
r. 9 till *skygg* »häst!» (Det framgår av flera an-

teckningar, att Fröding trodde ordet skygg särskilt eller uteslutande höra till hästar.)
r. 12 till *spång* »för hårt ord».
r. 34 till *till skam* »ej fullgott».

Slutomdöme:
»Är ju rätt välljudande — åtminstone bitvis — men något dunkelt i tankegång och uttryck.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 visar ett par överstrukna rader, att Fröding ämnat ändra *vekhets* i r. 39 till *svaghets*, men åtrat sig.

Frödings hänvisning till J. P. Jacobsens bekanta lilla prosanovell »Der burde have været Roser» kan endast anses träffande i fråga om titelordens parallellitet. »Svagtgyllne» finnes icke i detta Jacobsens stycke och jag kan icke minnas det från hans alstring över huvud, men väl *matgyldne* Det är icke utan, att åtskilliga Jacobsens adjektiv, som ju på sin tid väckte ett sådant uppseende, tyckas besläktade till sitt bildningssätt med Frödings och kunna ha tjänat som förebilder: *svagtskimrende, tungtaandende, savntung, tempelkölig, liniefin, smærtelig-sanselig* m. fl. Något gemensamt erinrar jag mig likväl icke.

Som det redan påpekats i anmärkningarna till »Parken» (se bd I, s. 217), har »Det borde varit stjärnor» varit föremål för livlig polemik och

mycken, stridig utläggning. De väsentliga inläggen äro: artiklar av docenten Fr. Böök i Svenska Dagbladet $^{14}/_{2}$, $^{20}/_{2}$ och $^{25}/_{2}$ 1915 samt en uppsats i »Edda», bd III: 291 ff.; artiklar af doktor J. Landquist i Dagens Nyheter $^{17}/_{2}$ och $^{21}/_{2}$ 1915 samt en uppsats i »Edda», bd IV: 246 ff.; avdelningen »Det borde varit stjärnor och Fylgia» i professor Frey Svensons bok »Gustaf Frödings diktning». I den mån ordskiftet rörde sig om »Det borde varit stjärnor» har det icke bragt någon annan odisputabel behållning än den av Mauritz Hellberg lämnade upplysningen, att Fröding, åtminstone i viss mån, haft till modell för skildringen »en älsklig och fin kaféflicka, som Fröding gjort bekantskap med i Karlstad och vars öde att vara satt att tjäna sitt bröd i en alkoholbrutaliserad erotoman miljö han djupt beklagade.» (Frey Svenson, a. a. sid. 207.)

På fransk prosa (*Il aurait fallu des étoiles*) finns dikten hos Tekla Hammar, »Anthologie des écrivains suédois contemporains»; på finska är den översatt av Valter Juva (*Ois tullat olla tähtiä*) i hans bok; till engelska (»*There should have been stars*») av Ch. W. Stork i hans bok, av Albert Björck i »Poems by Gustaf Fröding», Stockholm 1903 och av P. Adams-Ray i Daily Mail $^{3}/_{9}$ 1911 (delvis).

»Det borde varit stjärnor» är tonsatt av O. Morales (Lundquist).

EN STRANDVISA. Sid. 112.

Trycktes första gången i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

I texten har ingen annan ändring ägt rum, än att i r. 16 *den värld*, som tydligen är en ändring i mskpt av det ursprungliga *en värld*, i 1:a korr. av sättaren lästs *en värld* och slutgiltigt fått denna formulering.

V. 20 mskpt, SF^{12}, SD att *du* — jfr nedan!

I anmärkningarna 1903 heter det om denna dikt:

r. 3 försågs *klangfull* med ett *?*

Slutomdöme:

»Kanske någorlunda.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» finnes ett par förslag rörande denna dikt. Det ena, förkastat och överstruket av Fröding själv, innehöll att r. 13 skulle ändras till: *Ej jag* vågar språnget och *ens* bytas ut mot *mitt* i r. 14 och 15. Det andra bestod i utbytet av *du* mot *jag* i diktens sista rad — en oerhörd förbättring, som tyvärr ej vart iakttagen då, men som jag nu ej kunnat låta bli att införa.

»En strandvisa» är tonsatt av V. Stenhammar (W. Hansen).

I DAPHNE. Sid. 114.

Trycktes första gången i SF[1], uteslöts ur SF[2] och SD.

I texten ha följande förändringar ägt rum:

I. r. 4 mskpt av *jord och av Hades* är ä t av *jorden och köttet* är

II. r. 38 mskpt alla *tillsamman* 1:a korr. alla *med alla*

Efter II står i manuskriptet med blyerts: »Härefter följer ännu en avdelning av samma stycke,» vilket visar, att III icke var utskriven, då diktsamlingen först sändes.

III. r. 3 mskpt när *lustan* 1:a korr. när *blodet*
r. 8 mskpt och *jag* bör 1:a korr. och bör
r. 16 mskpt *varandra*, tills 1:a korr. *vår* (*livslust* ä t) *livskraft*, tills
r. 17 mskpt *vårt yttersta fall* att 1:a korr. *vårt öde, vår sorg* att
r. 18 mskpt *tätt* av 1:a korr. *vilt* av

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 står:

»Sid. 145 åttonde raden [= III: 8] insättes ett *iag* mellan *vill* och *bör*.»

HERRAN STEG ÖVER KORASAN. Sid. 118.

Trycktes första gången i SF[1], uteslöts ur SF[2] och SD.

I texten har bara en ändring skett:
r. 55 mskpt *Herre, giv mig* nåd! 1:a korr. *håll upp att slå, giv nåd!*

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 står:
»Sid. 150 första versens sista rad [= r. 49] *kvinnors as* i stället för *kvinnoas!*

DRÖMMAR I HADES. Sid. 122.

Trycktes första gången i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande textändringar föreligga:

I. r. 16 mskpt som *förenade* blandas ä t som *förenas och* blandas
r. 17 mskpt *av den art, som* ä t *som i sagan* men återställt.
r. 18 mskpt (*av* ä t *i*) *fädernas* trolldomskult ä t *sagor om* trolldomskult.
r. 20 mskpt *ändlösa* rader ä t *vilande* rader

II. r. 12 mskpt det *som ett* skorr 1:a korr. *det* skorr
r. 14 mskpt *skugg-gestalt* ä t *drömgestalt*

IV. r. 6 mskpt tröjans *linning* ä t tröjans *halsrand*
r. 42 mskpt *ekarne* ä t *kronorna*
r. 50 mskpt bröt *mot* ä t bröt *hon*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:

»Det följande är endast provisoriskt tillhyfsade fragment av en tillämnad större cykel, som aldrig blev utförd.»

I. r. 4 till *staken* »Kanske banalt och i strid med stämningen och tonen för övrigt.»
r. 7—12 »Jag har varken sett elmseld eller irrbloss.»
r. 16 i sin helhet »väl omöjligt».
r. 25 till *skvalpa* »olämpligt ord».
r. 27 i sin helhet försågs med ett *?*

II. i r. 12 återinförde (se ovan!) Fröding lydelsen »blev det *som ett* skorr».
r. 19 till *kantig* »alltför kantigt».

III. r. 9 till *gælernas* »britternas?»
r. 13 till *magi, som* försågs med ett *?*

IV. r. 6 till *halsrand* »ville undvika det Levertinska 'linning' av fruktan för plagiatbeskyllning».
r. 17 *dödsdystra* försågs med ett *?*
r. 31 ff. till *wälsk eller* »Ville först skrivit: 'i någon cornwallisk lummig dal' — men ändrade av fruktan att anses levertinisera.»
r. 45 ff. »torde levertinisera».
r. 68 himmelen*s* *s*al »s—s».
r. 78 *snart* ä t *då.*

Slutomdöme:

»Förefaller mig i någon mån vara ett fuskverk.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 återinförde Fröding orden *som ett* i II : 12. Vidare ändrade han IV : 38 *ekar* till *ekarne*, IV : 78 ändrade han *snart* till *då*.

Dikten är översatt till tyska (*Träume in Hades*) av Otto Badke i hans bok och till engelska (*Dreams in Hades*) av Ch. W. Stork.

SAGAN OM GRAL. Sid. 131.

Trycktes första gången i »Aftonbladets» julnummer (= A) 1895 med underrubriken *Ur »Gral», en ofullbordad diktcykel*, omtrycktes i SF[12] och SD.

Följande ändringar i texten föreligga:

r. 6 A juvelen *av* mskpt, SF[12] SD juvelen *med*

r. 11 A kring *sitt vin* har *han* mskpt, SF[12] SD kring *sin dryck* har *det*

r. 17 A *Krafter han suger från* mskpt, SF[12] SD *Kraft suger Gral ifrån*

r. 18 mskpt (*bringande* enhet ä t *han bringar* [som redan i A])

r. 20 A *han gör det sargade* helt. mskpt, SF[12] SD *allt, som är bräckt, gör han* helt.

r. 21 mskpt *Gral* till 1:a korr. *han* till

r. 23 A skönhetens ljus *skall han strö* mskpt, SF[12] SD *han kastar* skönhetens ljus

r. 24 A *ont skall han göra* mskpt, SF[12] SD *han gör det onda*
r. 26 A *gråskumma* dal, mskpt, SF[12] SD *skumtgråa* dal,
r. 35 A *om icke förr, så när himmelen* mskpt, SF[12] SD *en gång, när himlar och helveten*
r. 36 A *stolt* av mskpt (*djärvt* ä t) *sist* av 1:a korr. *djärvt* av
r. 37—40 o. r. 49—52 saknas i A

I mskpt läsas efter diktens slutvers följande med blyerts skrivna, sedan överstrukna ord: *Härefter följa ännu tvenne stycken om samma ämne, som icke äro fullt färdiga.*

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om denna dikt:
»Offentliggjordes icke utan samvetsskrupler.»
r. 4 till *drömde* »*diktade jag*' borde det stått, ty den är ju framkallad av en avsikt ej en skildring av något, som jag förnummit i en dröm».
r. 7 till *siad* »inkorrekt».
r. 20 *bräckt* försågs med ett *?*
r. 21 o. 22 »dunkelt?»
r. 37 ff. »Den, som upptäcker, att agathomonismen är sann, bevisar detta och lyckas övertyga alla om dess sanning, torde vara en frälsare åtminstone från många kval, som härledas från vanföreställningar — ifall nämligen 'agathomo-

nismen' (d. v. s. uppfattningen, att allt existerande är gott) verkligen är sann, vilket torde vara i hög grad tvivelaktigt.»

r. 52 *komma* ä t *uppkomma.*

Slutomdöme:

»Kan ännu ej säga, om det är ett dåligt stycke alltigenom — endast att det är dunkelt.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 har Fröding ett förslag till ändring av r. 7, som han först tänkt sig ändrad till

undrande nämnd av Sibyllan och Valan,

men slutligen bestämde sig för att låta lyda:

dunkelt besjungen av Sibyllan och Valan,

Som denna formning innehåller en peon, är det sannolikt, att Fröding ej skulle stannat vid den.

Jfr O. Tidström, »Gustaf Fröding och drömmen om Gral» (i »Varia» 1899), Ernst Potthoff, »Gustaf Frödings graltanke» (i »Bonniers månadshäften», VIII: 142 ff.; på tyska, med inströdda översättningar i »Skandinavische Presse» $^{14}/_{3}$ och $^{21}/_{3}$ 1914), och J. Landquist, »Gustaf Fröding», s. 133 ff.

Dikten är översatt till engelska (*The holy Grail*) av Albert Björck i »Poems by Gustaf Fröding»

ANINGAR. Sid. 135.

Trycktes första gången i SF[1], omtrycktes i SF[2] och SD.

Endast en ändring i texten har ägt rum:
r. 41 mskpt det *förr* av ä t det *fordom* av

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:
»Åter ett fragment ur en tillämnad större Gralsaga.»
»Alltsammans i detta stycke var endast ämnat att vara en episod i Gralfinnarens utveckling, vilken skulle försiggå genom en hel del olika tillstånd och tillvaroregioner, himmel, jord, dödsrike och helvete.»

»Aningar» är översatt till finska (*Aavistuksia*) av Valter Juva i hans bok.

EN FLIK AV FRAMTIDEN. Sid. 138.

Trycktes första gången i SF^1, omtrycktes i SF^2 och SD.

Följande ändringar i texten föreligga:
Efter r. 32 följde i mskpt följande strof:

Kyss var gratiekindad
flicka, som dig lyster,
kysst och armomlindad,
hävdad i din famn,
skall din brud och syster
glädjas, icke skrämmas,
hedras, icke skämmas
av en moders namn.

Strofen ändrades i 1:a korr. till och ingick i SF[12] i följande form:

Kyss var gratiekindad
flicka dig behagar,
kysst och armomlindad,
hävdad i din famn,
fri från band och lagar,
varav slavar skrämmas,
skall hon icke skämmas
av sitt modersnamn.

Strofen utgick ur SD på grund av Frödings bestämmelse, jfr nedan!
r. 43 mskpt din *kraft* ä t din *själ*
r. 48 mskpt *som du* valt ä t *du har* valt

I anmärkningarna 1903 skrev Fröding om detta stycke:
r. 1 o. 2 till *Eden* »dåligt — ej lämpligt att göra Eden (vid Eufrat!) till en stjärna».
r. 16 till *Edens* »se ovan».
r. 18 o. 21 till *allt, som* o. *gestalt, som* »ej bra rim».
r. 31 till *lytes form* »stöter mitt öra».
r. 33—40 »Liksom de följande versarne ej menat som uppmaning till under nuvarande förhållanden levande människor utan till sådana, som genomgått en reningsprocess — möjl. har jag ej nog tydligt angivit detta och på den grund missuppfattats.»

r. 49 ff. »Se föreg. sida sista versen» (= föregående anmärkning).

Slutomdöme:

»Vet ej, om tankegången är berättigad — stycket tycks mig åtminstone ha formella förtjänster.»

I »Ändringar till dikterna i Stänk och flikar» 1901 bestämde Fröding, att i r. 22 *krankhet* skulle ändras till *sjukdom* och att den ursprungliga fjärde strofen skulle strykas, vilka båda bestämmelser verkställdes.

Dikten är översatt till finska (*Vilaus tulevaisuutta*) av Valter Juva i hans bok.

INNEHÅLL.

Inledning V

Stänk och flikar 1

BOHEMISKA VERS.

Nyköpings gästabud 7
Flickan i ögat 9
Men 23
Fredlös 25
En Uppsalaflicka 28
Lycklandsresan 31
Torborg 34

HEMVERS OCH VARDAGSVERS.

Strövtåg i hembygden 39
Ett gammalt förmak 44
Sagoförtäljerskan 47
Släktvisan 49
En vårfästmö 52
Ett gammalt bergtroll 54
Jägar Malms hustrur 57
Lelle Karl-Johan 65
Härjarinnor 67
En balfantasi 71
Marquis de Moi-Même 74

TVÅ GLÄDJEDIKTER.

En morgondröm 79
Gudarne dansa 87

UR KUNG ERIKS VISOR

En visa om när jag var lustig med Welam Welamsson 93
En visa om mig och narren Herkules 95
En visa till Karin när hon hade dansat 98
En visa till Karin ur fängelset 100

DRÖMVERS.

Si drömmaren kommer där 105
Prins Aladin av Lampan 106
Det borde varit stjärnor 109
En strandvisa 112
I Daphne 114
Herran steg över Korasan 118
Drömmar i Hades 122
Sagan om Gral 131
Aningar 135
En flik av framtiden 138

Anmärkningar 141

LSwed.
F9254

171905

Author Fröding, Gustaf

Title Samlade skrifter. Vol.4.

DATE.

NAME OF BORROWER.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU